

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

БИН	2.40	KM
Македонија	75.00	ДЕН
Slovenija	2.09	EUR
Sverige	28.00	SEK
USA	3.50	USD
Hrvatska	15.00	KN
Црна Гора	1.20	EUR

ISSN 0032-339-x

02915

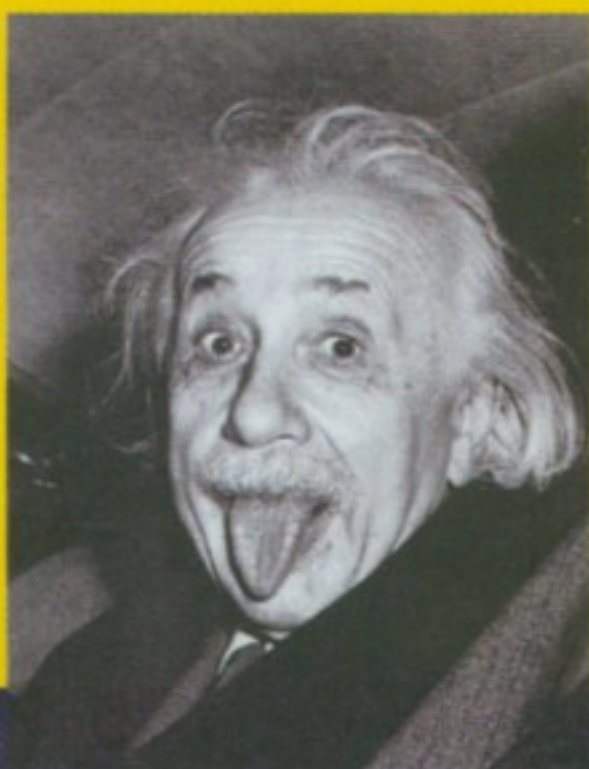

9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

ЗАБАВНИК

21. 12. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2915

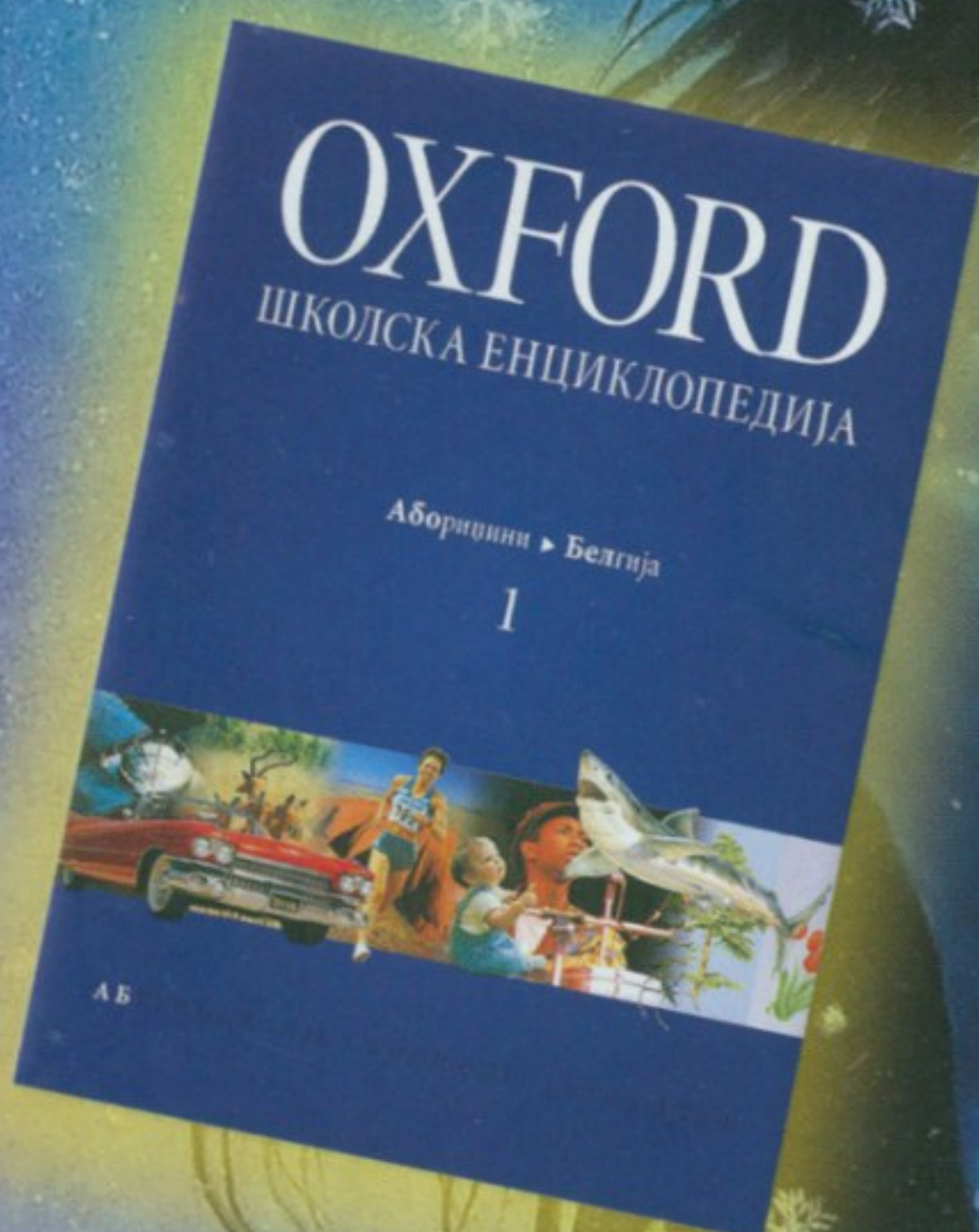

СЛИКЕ ОД
1000 РЕЧИ

НАУКА О
НИШТАВИЛУ

За све од 7 до 107!

ДАНАС ЈЕ
ЗИМА

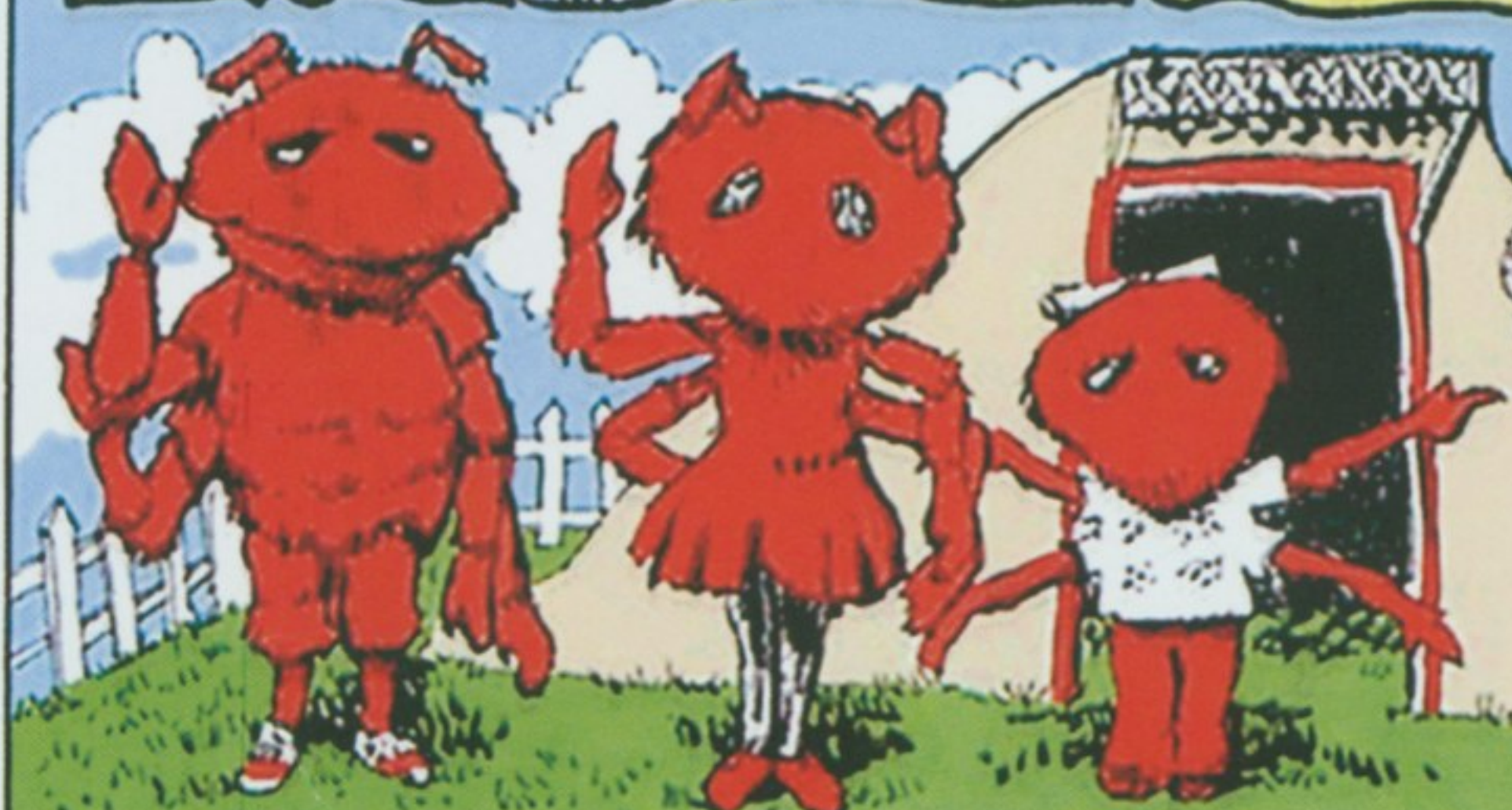
ПОКЛОН СВАКОМ ЧИТАОЦУ

Риплеј

Веровали или не!

ШКОЛКУ
С ЛИКОМ
БРАДАТОГ
СТАРЦА НАШЛА
ЈЕ ЛИЗА МАРТИН.

ФЕСТИВАЛ ПОСВЕЋЕН МРАВИМА
ОДРЖАВА СЕ СВАКЕ ГОДИНЕ У МАРШАЛУ У САВЕЗНОЈ
АМЕРИЧКОЈ ДРЖАВИ ТЕКСАС.

ЏИНОВСКИ ПАНДА ЈЕДИНИ ЈЕ МЕДВЕД
КОЈИ ИМА ПАЛАЦ
ШТО МУ ОМОГУЋАВА ДА КИДА СТАБЛЈИКЕ
БАМБУСА, ЊЕГОВУ ОСНОВНУ ХРАНУ.

© 2005 Ripley Entertainment Inc.

10-16

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... стихови јапанске химне написани су у 9. веку, али је музика из 1880. године ■

... од свих животиња рис има најоштрији слух, и у најдубљем сну чује најслабији шум, чак и кад долази из даљине ■

... најкраћи рат у историји био је сукоб између Занзибара и Енглеске, 1896. године. Занзибар је капитулирао после 38 минута ■

... врхунски пливач слободног стила постиже брзину од само 6,4 километра на сат. С друге стране, измерено је да риба плива брзином од 109,4 km/h ■

... пун назив Лос Анђелеса је Ел Пуебло де Нуестра Се-

... први приватни телефонски број у Београду добио је, 1898. године, Љуба Бојовић, уредник „Вечерњих новости” ■

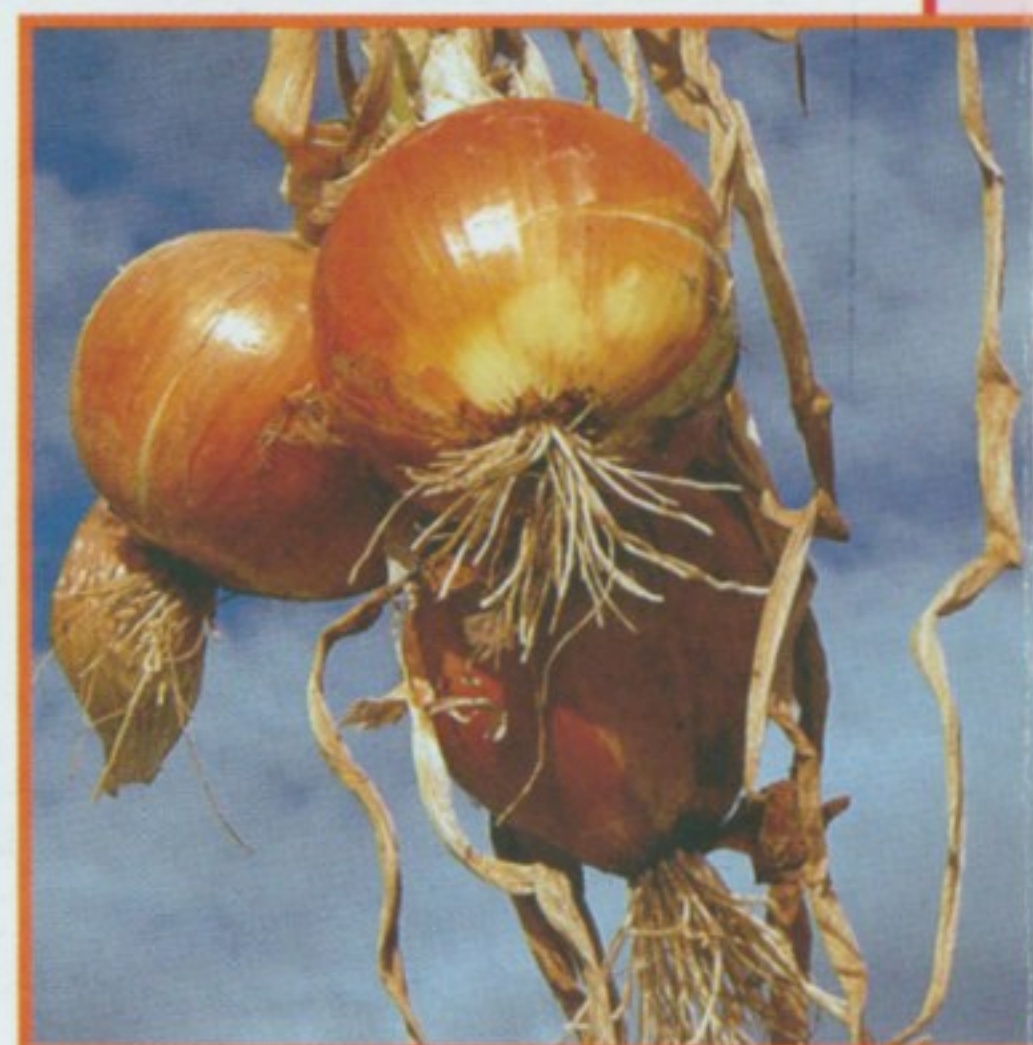
њора ла Рејна де лос Анге-
лос де Порсинкула ■

... коцкица чистог злата величине кутије шибица може да се истањи тако да буде лист величине тениског терена ■

... у Кливленду, Охајо, забрањено је ловити мишеве без дозволе за лов ■

... први ваздушни снимак направљен је из балона током америчког Грађанског рата ■

... албатрос пије морску воду захваљујући посебној „апаратури” за десалинизацију која одстрањује и избацује сувишну со ■

... особен мирис лука потиче од сумпора које ово поврће црпи из земљишта ■

... реч теријер потиче од латинског „terra”, што значи земља ■

... први западни производ продат у Совјетском Савезу била је „пепси-кола” ■

... човек и мајмун лењивац једина су створења која уобичајено воде љубав лицем у лице ■

ПОДНИКИ
ЗАБАВНИК
21. 12. 2007.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

ЖИВОТ И ПРИКЉУЧЕНИЈА САВЕ МРКАЉА

Није за нашу сталну рубрику „Веровали или не“, али има све да се у њој удоми. Реч је о човеку који је својом књижицом на свега 18 (и словима осамнаест) страна подигао велику буру међу Србима, и црквеним и световним, и који је сматран за једног од најобразованијих људи свог времена, а о коме јавност скоро дванаест година није знала ништа. Или је није занимало? А био је ту, међу њима или, исправније, поред њих. А он-

ВУК ПРЕ ВУКА

АБ
ВГД
ДЬЄЗНІ
КЛАЉ
МННЬО
ПРСТТЬ
УФХ
ЦЧШ

Азбука Саве Мркаља

*Тек ѿоїдеїде, ѿонекад и махом
у озбиљним линѿвисѿичким
расѿравама, свейлуцне име
и дело још за живоїа
заборављеної човека који је
ѿрви ѿуѿ код нас обнародовао
начело: ѿиши као шѿо
ѿовориш...*

Бисѿа
Саве
Мркаља,
нашала
на основу
фоѿографије
једної њему
сличної
члана
ѿпородице.
Рад Воїина
Бакића.

И то је то. Вук се (с правом) изборио за легенду, Сава је (за)остао у забораву многих. Чак и без надгробног споменика и с једним јединим ликовним приказом, бистом вајара Воїина Бакића насталом на основу фотографије једног њему (Сави) сличног члана породице. И без оног његовог, предвуковског, готово (полу)шапата: Пиши како што говориш...

Азбучни земљотрес

Занимање за живот и прикљученија Саве Мркаља и данас је спорадично и, углавном, везано за проучавање дела Вука Стефановића Караѿића. Сете га се, повремено, лингвисти и историчари језика, али и неки лекари психијатри, па чак и један митрополит. У постојећим енциклопедијама изборио се тек за по неколико редака, а ни на интернету број јединица који се баве њиме није за падање у не-свест. Најисцрпнију студију исписала је Вукосава Опачић-Лекић („Сава Мркаљ, живот и дјело” у издању Матице српске, 1978. године), а својим земљаком, две године касније, бавио се и генерал и публициста Гојко

да су уследиле вести, полицијске, спаковане у такозване црне хронике. Прва је из августа 1822. године, а из судског акта земуноског Магистрата:

„Према закључку већа од 30 августа о.г. 1244 П. истражена је тужба овдашњег илирског (српског) учитеља Василија Јовановића против приватног учитеља Саве Мркаља... због вербалне увреде извршене на штету првог, те је, као што следи, установљено...”.

Спор је закључен тако што их Магистрат „упућује на мир” и „озбиљно опомиње да то више не чине...”.

Друга вест, три лета доцније, била је баш црна. У Карловцу је Сава Мркаљ, „ножом у врат ниже ува”, за-дао ударац наставнику црта-

ња Милинковићу који га је замолио да му крштеницу преведе на латински језик. Овај, изнервиран, уз речи да му није фишкар (адвокат) да му пише и преводи посегнуо је за оружјем. После хапшења уследило је батинање, „изломи од њега читав ле-сковац за непокорност његову. После га окују у тешко гвожђе и оправе га... под стражом...”.

Осам година потом, 1833, мењајући затворске с болесничким постељама, педесетогодишњи Сава Мркаљ умире у бечком лазарету, у болници за душевне болеснике. Остао је сачуван траг да је пред саму смрт Вуку Караѿићу отпослао следеће речи:

„Вас просим да ми дођете барем још једном ако више пута доћи не узможете”.

Николиш („Сава Мркаљ, повијест о једном страдалнику”).

Син Пантелије, сељака, угледао је свет 1783. године, у забаченом селу Ласињски Сјеничак, на Кордуну. У време Војне крајине, кад се ратовало за бечког цара да би се (пре)живело и кад су сви мушкарци од шеснаест до шездесет година били обавезни да се одазову сваком позиву на рат. Војне обавезе могао је да се ослободи само онај који је је у кући, тада махом задрузи с неколико десетина чланова, имао замену, и то само онда кад је хтео да иде у свештенике. Сава је са шеснаест година ослобођен војне обавезе, истог лета кад је завршио клерикалну школу у Карловцу.

Није, међутим, отишао у свештенике, већ је учитељвао по селима и засеоцима, све док 1801. године није стигао у Загреб, на академију, а одатле у Пешту, на универзитет, где је учио филозофију и математику. По свој прилици, издржавао се од држања приватних часова или каквих других послова. Поуздано је, пак, да је „изврсно” знао латински, француски и немачки, а „разумевао” грчки и хебрејски. Био је један од „најученијих Србаља, доктор филозофије, искусан астроном и математик...”. И онда је уследио земљотрес, исправније „азбукопротрес”.

Скидање сала једном слову

Шеснаестог септембра 1810. године у Будиму се појавила књижица, мала по обиму али огромна по одјеку, која је изазвала – „Сало дебелог јера либо азбуко-

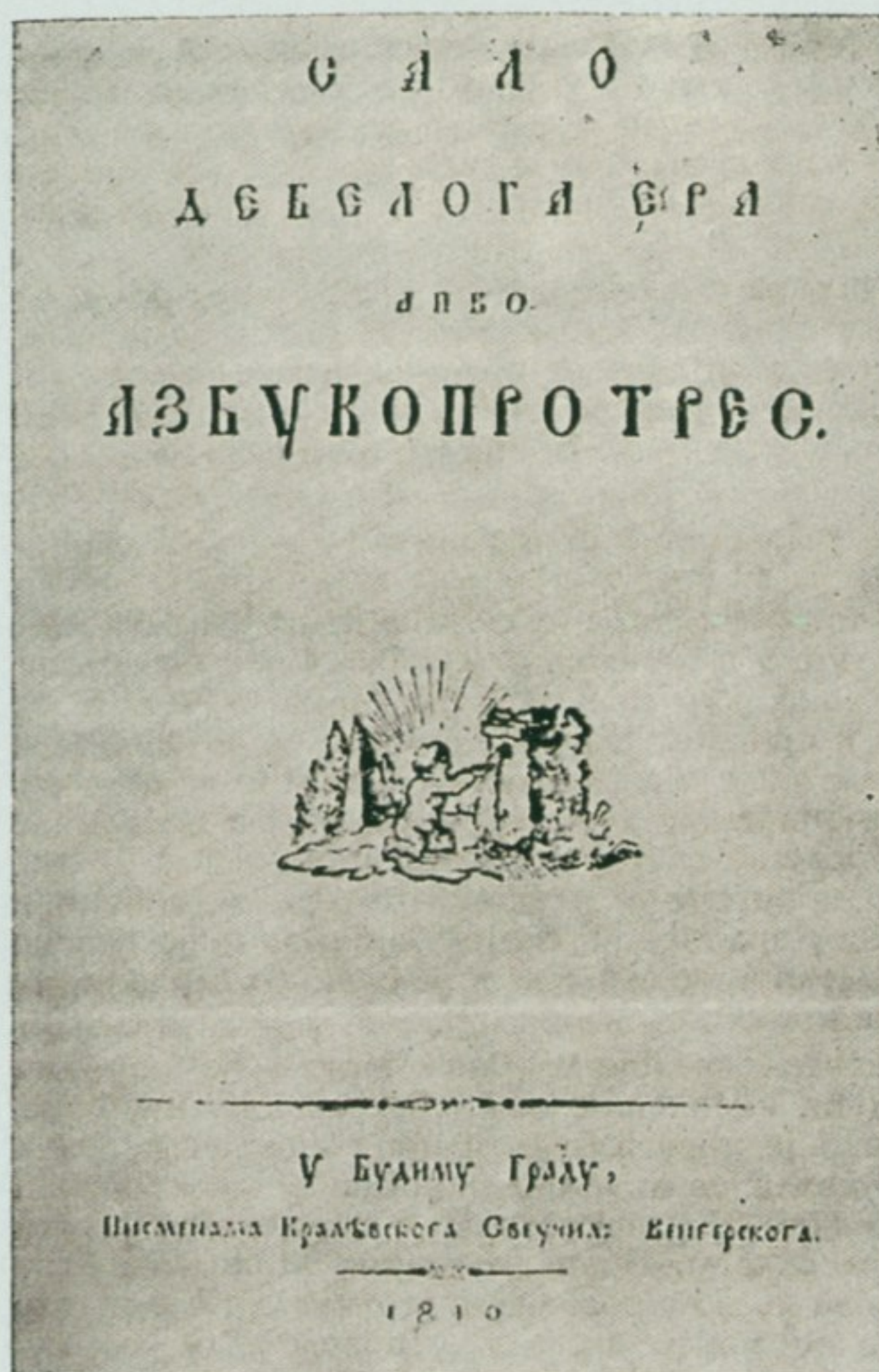
протрес". Двадесетседмогодишњи Сава Мркаљ, „средња раста, сув, смеђ... разговоран и шаљив", у њој је – на крају поглавља насловљеног питањем „Колико Сербљи за језик свој требају писмена?" – ускликнуо: „Глед! Како се азбуки нашој помоћи може!". А он јој је и те како помогао, протресао и претресао.

Из старе (црквене) азбуке избацио је шеснаест, по њему, непотребних знакова и створио нову од 29 слова и словних комбинација: А, Б, В, Г, Д, ДБ, Е, З, И, Ї, К, Л, ЛБ, М, Н, НБ, О, П, Р, С, Т, ТБ, У, Ф, Х, Ц, Ч, Ш. Духовито, у стиху, дао је објашњења за избачена, сувишна слова.

А за дебело јер (Ђ), коме је и била намењена књижица и за које су многи Савини претходници, али и савременици, говорили да представља „пети точак" наше азбуке, рекао је да „никад потребе од њега не имасмо". Вук ће доцније записати да је г. Меркаљо, како га је звао, „дебело јер испорио и сало му извадио напоље".

Нова азбука имала је за Мркаља одређен и практичан значај. Он и сам поставља питање какву нам корист доноси то што одбацује постојећу азбуку и на то, поред осталог, и овако одговара:

„То најпре, да дјечица наша не буду, азбуке толико недостаточне ради, по три,

Факсимил насловне стране књижице која је изазвала буру.

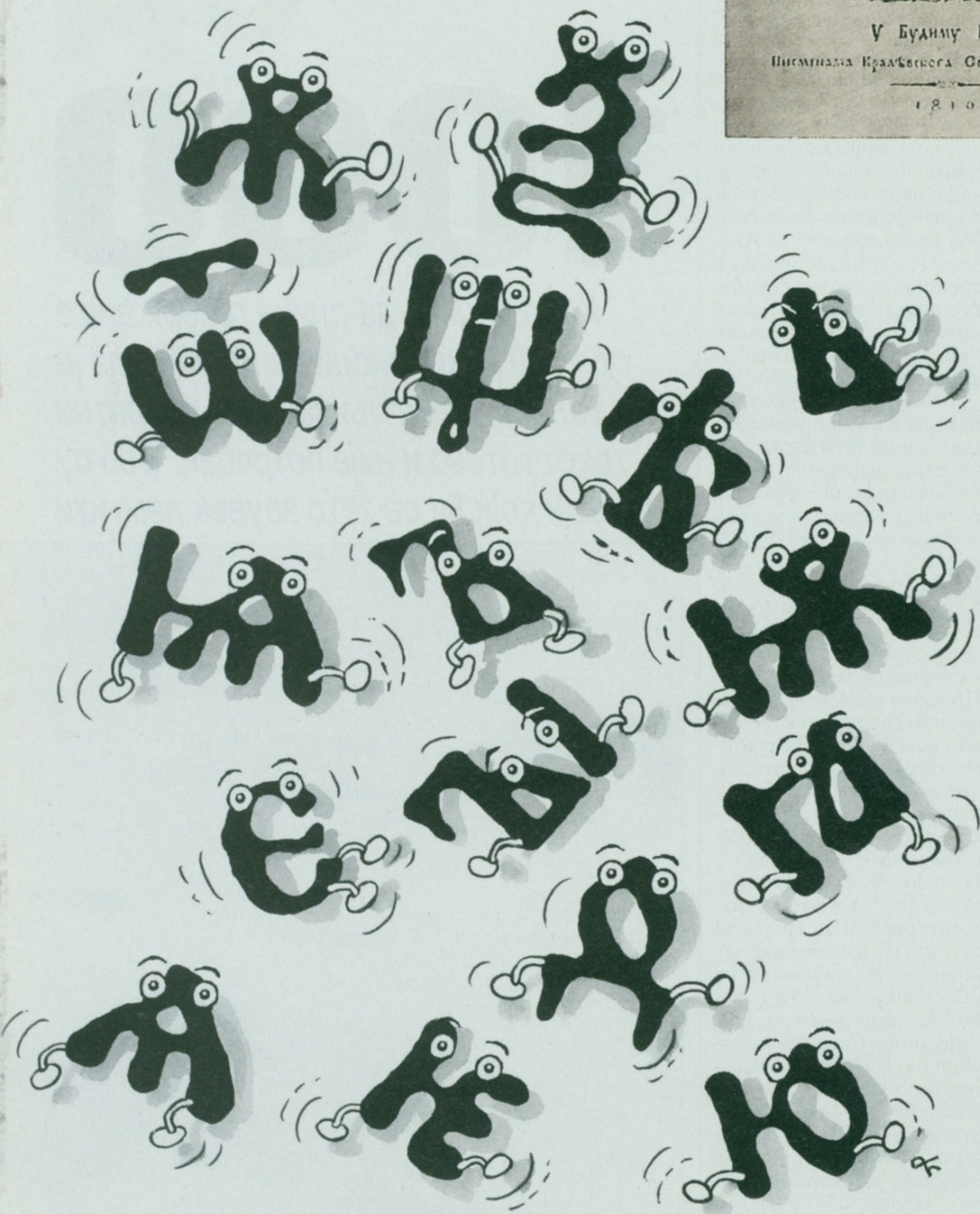
по четири године губила; докле читати само сиротице науче... От данас све наше правописаније под ово долази начело: пиши како што говориш..."

Мркаљев главни циљ био је да сваки глас добије свој знак, да створи азбуку за потребе српског језика. Занимљиво је да је чувену правописну максиму „пиши као што говориш" преузео од немачког филолога Јохана Кристофа Аделунга (1732–1806), граматичара и лексикографа заслужног за стварање немачког књижевног језика.

Чим се књижица појавила, на творца нове српске азбуке подигнута је дотад невиђена хајка. Нико од писмених Срба, осим четири године млађег Вука Караџића, није смео јавно да прихвати нову азбуку. Није било шала, ни тада, супротставити се цркви, посебно не моћном карловачком митрополиту Стефану Стратимировићу који се није обазирао ни на усхићење тако угледног филолога какав је био Јернеј Копитар. Једноставно, чим је књижица изишла из штампарије цензура у Пешти добила је „оштру наредбу да се такви списи нипошто више не смеју штампати...". Забрана писања новом азбуком била је „већа сила од турске".

Гоњен том силом, несрећни и усамљени Сава Мркаљ враћа се на свој Кордун и у манастиру Гомирје постаје монах под именом Јулијан. Ни ту не налази

пет

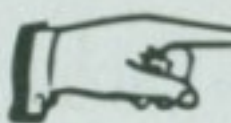
Илустровао Растко Ђирић

Јао тириштиа тиутиа!

Ширину Мркалеве културе ценили су чак и аустријски чиновници који су бринули о њему у годинама његове болести, и то више и брижније него што су се уобичајено старали о болесном граничару. Мало је, пак, познато да је био и песник, али и ту заборављен још за живота. На срећу, у рукопису је остало двадесетак сачуваних, а неке су се, скоро век касније, избориле за место у антологијама. Тако је 1964. године, у издању Српске књижевне задруге, Миодраг Павловић песму-крик „Море зала ов’ је свет” уврстио у своју одавно класичну „Антологију српског песништва”:

*Јао! Јао! Јао тириштиа тиутиа!
Пала нам је, пала коцка љутиа;
Море зала ов’ је свети!
Лед и вајира, зрак, и тром, и вода
Звери, змије, јад од разна рода,
Честито век нам чине клету!*

*Зло је мучно садашње поднећти,
Зло нас бивше пече у паметти,
Будуће већ једе нас.
Дневне туге рађају сне хуге,
А сні ноћни растује нас будне.
Јесмо л’ без зла који час?*

 мира и наставља с лутањима уз речи: „Не дам се ниједном попу жив у шаке!”

Одрицање или варка?

Као да невољама, беди и глади, а још више неразумевању околине, није видео краја, Мркаљ 1817. године објављује текст „Палинодија либо одбрана дебелог јера”, а убрзо и своје „Писмо Уредничеству Новина српских”. (Грчка реч палинодија, искоришћена у наслову овог Мркаљевог дела, иначе значи: порицање; реч либо тада је била у значењу везника или). Многи су му замерили, многи то и данас чине, да се као први реформатор први и одрекао својих реформи језика.

Вукосава Опачић-Лекић, један од најбољих зналаца Мркаљевог живота и дела, налази оправдање за ове његове текстове:

„У свом злочатничком животу Мркаљ је имао толико тешког да је у једном тренутку осјетио потребу да стресе са себе тај терет. Бесумње, у једном изузетно сложенем психичком стању настала је његова ‘Палинодија’. Већ при читању овог списа и нехотице се намеће она Његошева мисао: ‘Зло се трпи од страха горега’. ‘Палинодија’ је за Мркаља зло, али је и њу створио страх од још горега.

‘Палинодија’ је настала 1817. године када је, последице првих покушаја реформе азбуке, надјачала конзервативна струја, па су и Вук и његове присталице поново почели да се служе искључиво старом азбуком, чак и у приватној преписци. Од кога је онда Мркаљ могао очекивати подршку! А он је тада још увијек био прва мета непријатеља нове азбуке. И све ово вријеме као да је био збуњен и изгубљен од силних удараца којима се толико није надао јер је наивно вјеровао да ће сви образовани људи прихватити оно што је разумљиво и корисно за његов српски народ...”

Међутим, изгледа да је овим текстовима Сава Мркаљ покушао да одбрани своју азбуку. И то прилично лукаво. Цела његова прича бавила се само враћањем сала оном дебелом јер које није мењало ни гласовну вредност, ни значење речи у којој је стајало, већ је више било симбол старе црквене азбуке. Хтео је да скрене пажњу с преосталих петнаест избачених слова, али и, по свој прилици, да подигне параван иза кога је хтео мало да се склони и предахне. То му, пак, „није помогло ни код непријатеља ни код пријатеља: за прве је невјешто лагао, а за друге је био огледало и њихових властитих слабости које су косили у Мркаљу кад већ нису имали снаге да их сасијеку у себи”.

Несрећан до очајања, захваћен галопирајућом манијом гоњења, Сава Мркаљ је пред свој трагичан крај оставио и овакав запис:

„Прељута железна судбина и страшно гоненије, силно гоненије, које би најтврђе градове и читаве земље освојити могло, не допустише ми напредовати, па онда ни радити знаменито људски, чим јединим писатељ ваља да је задовољан.”

На срећу, Вук Стефановић Караџић био је саткан од другог материјала, истрајан и вешт у науку да свом народу подари азбуку засновану на начелу: пиши као што говориш. Али, тешко би то могао да није било Саве Мркаља, мада ни он, Вук, није дочекао званично признавање нове азбуке: умро је 1864, а нова азбука званично је одобрена и уведена у администрацију и све државне установе у Србији тек указом од 12. марта 1868. године ■

Петар Милашовић

шест

10 ФОТОГРАФИЈА КОЈЕ СУ ПРОМЕНИЛЕ СВЕТ

СЛИКЕ ОД 1000

Кад се каже да слика говори више од 1000 речи, мисли се на ону која је толико упечатљива да јој поспратни текст готово и није потребан. Ово су снимци који ће се зато заувек памтити

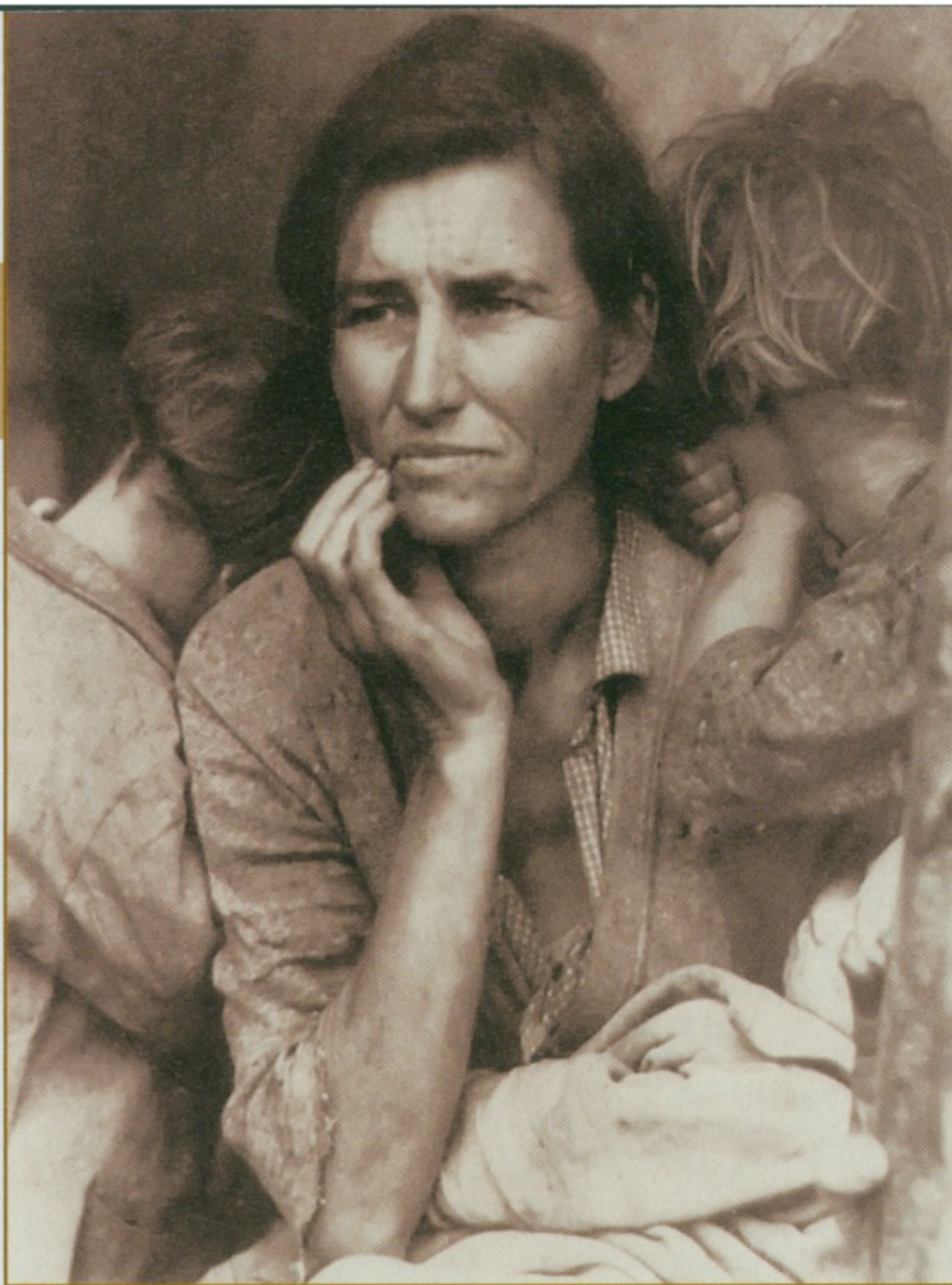

ПОДСТИКНИ
ЗАБАВНИК
21. 12. 2007.

ЛИЦЕ ДЕПРЕСИЈЕ

Самохрана мајка
Доротеа Ланг, 1936. година

У време кад је Америку потресала економска криза, Доротеа Ланг посетила је сабирни центар у Нипому у Калифорнији где су живели радници који су повремено добијали послове на пољима. Њих око две и по хиљаде једва је састављало крај с крајем. Лангову је посебно привукла жена за коју је убрзо сазнала да има седморо деце и да их сама прехрањује, јер јој је муж умро од туберкулозе. Жена јој је испричала да не би преживели да њена деца понекад не улове понеку птицу или не нађу неко поврће на оближњим ораницама. Фотографија измучене и уморне жене с децом објављена је у готово свим новинама и постала је права слика депресије која је уздрмала нацију. Влада је сместа предузела мере да се у калифорнијски сабирни центар пошаљу неопходне намирнице. Нажалост, испоставило се да је ова тридесетдогодишња жена, за коју се само знало да се презива Томсон, већ напустила сабирни центар. Нико није знао шта се с њом касније догодило док се писмом сама није обратила једним новинама 1976. године ■

РЕЧИ

ПЛИВАЈ, БОБИ, ПЛИВАЈ...

Плажа Омаха, Нормандија, Француска
Роберт Капа, 1944. година

– Уколико фотографија није довољно упечатљива, то значи да се сниматељ није довољно приближио оном што жели да овековечи – биле су речи Роберта Капе. Кад је 6. јуна 1944. године, почело савезничко искрцавање у Нормандији, доследан себи Роберт Капа се с пешадијским трупма затекао на плажи

Омаха. Фотограф је био изложен унакрсној паљби из које је једва извукао живу главу. Успео је да нађе заклон и да испуца четири ролне филма. Зашто онда има само једанаест снимка? Док је развијао филмове техничар у часопису „Лајф“, био је толико нестрпљив и брзоплет да је уништио већину фотографија. Зато су оне које су „преживеле“, без обзира на то што нису оштре, постале јединствене јер су добиле на документарности. Кад је снимао филм „Спасавање редова Рајана“ неке од тих Капиних фотографија искористио је познати редитељ Стивен Спилберг ■

КРАЈ ЈЕДНЕ ЕРЕ

„Хинденбург“
Мареј Бекер, 1937. година

Снимак експлозије која је уништила цепелин „Хинденбург“ још једном је показао моћ фотографије. Био је толико узбудљив да су људи широм света изгубили веру у ову врсту летелица. Када је 6. маја 1937. године „Хинденбург“ прелетео Атлантик и нашао се изнад Лејхерста у америчкој држави Њујорк, дошло је до експлозије. Од двадесет седам путника успело је да се спасе шездесет двоје. Овом догађају присуствовало је мноштво сниматеља.

Трагедија „Хинденбурга“ није била највећа у историји цепелина. Четири године пре тога летелица „Ејкрон“, са готово двоструко више путника, завршила је у водама океана, али нико није могао да овековечи ту несрећу. А када нема снимка, трагедија често не изазове толико јака осећања.

Цепелин је двадесетих и тридесетих година 20. века имао редовне линије између Немачке и САД и путници су се овом врстом летелице безбрижно превозили с једне на другу страну Атлантика. После несреће 1937. године нико више није хтео да путује цепелином. Једна ера у ваздухопловству заувек је окончана ■

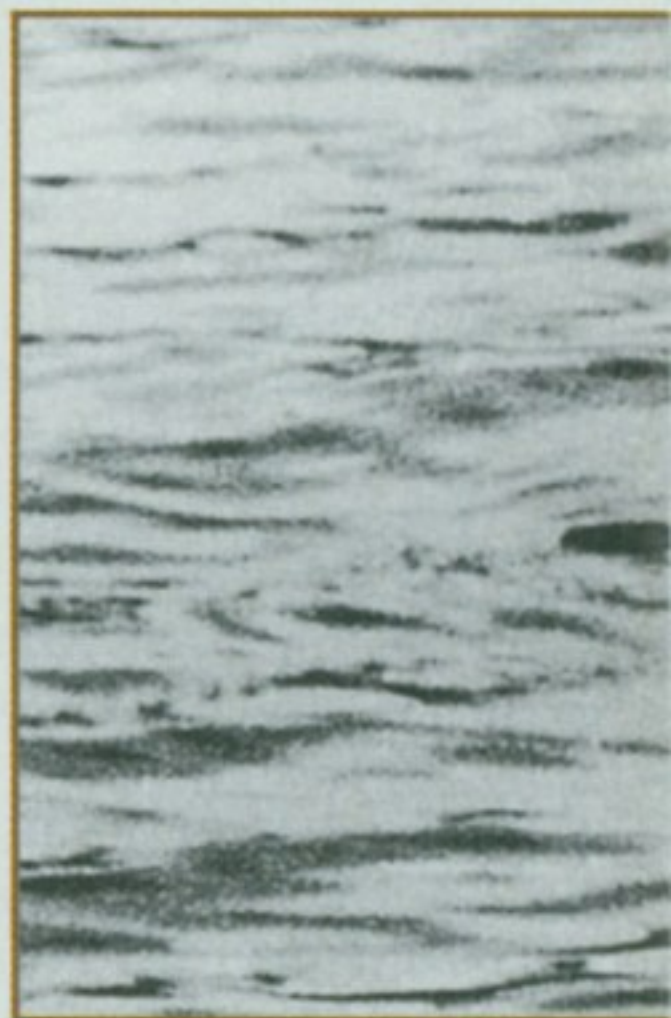
седам

ЧЕ ЈЕ ЖИВ!

Тело великог револуционара
Фреди Алборта, 1967. година

И после четири деценије откако је убијен, Ернесто Че Гевара и даље је симбол револуције и револуционара у најузвишенијем смислу те речи. Његов лик, који је прерастао у мит, вечно ће се памтити. А управо то нису желели припадници боливијске војске, који су 1967. године успели да га заробе и погубе. Ако не покажу његов леш, нико неће поверовати да је Че Гевара заиста мртав. Пре него што су Чеово тело закопали у необележену гробницу, претходно су му одсекли руке и ставили их у формалдехид, да би имали доказ да су пресудили једној легенди. Нису предвидели да ће његова легенда тек тада почети да живи. Снимак великог револуционара на одру многе је подсетио на ренесансна платна великих уметника који су насликали Исуса скинутог с крста. У Че Геварином смиреном изразу лица, препознали су знак праштања за који су способни само одабрани. Уместо да буде уништен, родио се мит и чувена порука „Че је жив!“ ■

ХЛАДНОКРВНИ УБИЦА?

Полицајац из Сајгона убија
припадника Вијетконга
Еди Адамс, 1968. година

Снимак полицајца који из близине убија затвореника чије су руке на леђима везане лисицама, фотографу Едију Адамсу донео је 1969. године Пулицерову награду. Ова фотографија допринела је да промене мишљење и многи Американци који се нису противили рату у Вијетнаму. Наравно, снимак је био толико упечатљив да се готово нико није заинтересовао да сазна позадину извршења тако окрутне смртне казне. А чињенице говоре да генерал Нгујен Нгок Лоан није тек тако убио припадника Вијетконга – герилац је тог истог дана усмртио на десетине незаштићених цивила у Сајгону. Ништа нису вредела каснија објашњења, људи су запамтили хладнокрвног убицу. Кад је генерал Лоан касније рањен, почела је његова голгота. Пошто су у једној аустралијској војној болници одбили да га лече, пребачен је у САД. Појединци су сазнали за његову прошлост и захтевали су да се депортује, али генерал је веровао да ће време учинити своје и да ће на његово дело пасти заборав. Кратко је водио ресторан у Вирџинији док једног дана на излогу није затекао натпис „Знамо ко си“ ■

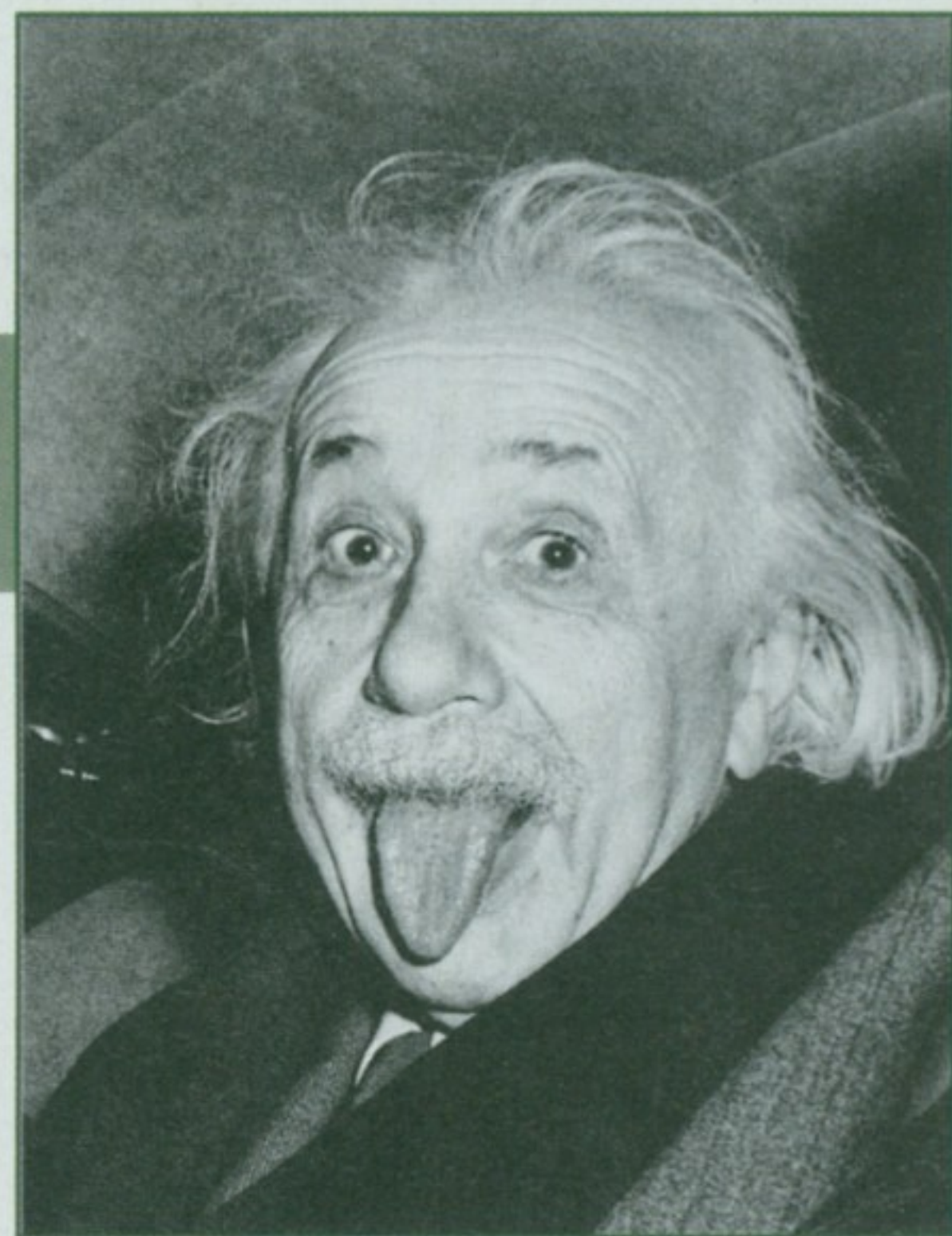

ЛУЦКАСТИ НАУЧНИК

Алберт Ајнштајн с исплаженим језиком
Артур Сас, 1951. година

Док пред камерама Алберт Ајнштајн (1879-1955) није исплазио језик, за широку јавност научници су углавном били исувише озбиљни и на неки начин недодирљиви и неприступачни. Ајнштајн, чији је допринос нуклеарној физици и квантној механици немерљив, једним несвакидашњим гестом учинио је огроман помак: доказао је да један генијални научник има право да се понаша и необавезно и неозбиљно.

Како је настала ова историјска фотографија? Професор Ајнштајн желео је да свој седамдесет други рођендан прослави у миру и, знајући да га чекају бројни новинари и фоторепортери, крио се на универзитету Принстон. Пошто је кад-тад ипак морао да оде кући, на излазу с Универзитета суочио се са сниматељима који су га по ко зна који пут замолили да се насмеши пред оком камера. Ајнштајн је сасвим неочекивано решио да се поигра с фотографима и, оно што обично раде деца – исплазио је језик. Фотографија великог нобеловца како се плази вечно ће се памтити и прештамповати ■

И ФОТОГРАФИЈА МОЖЕ ДА ЛАЖЕ

Чудовиште из Лох Нес
Јан Ведерел, 1934. година

Иако легенда о чудовишту из шкотског језера Лох Нес постоји од 565. године, све док се априла 1934. године није појавила фотографија тог бића, мало људи се „упецало“ на ту причу. Наредних деценија многи су покушали да, што из ваздуха или вребајући испод воде, докажу да у водама Лох Нес заиста живи праисторијско џиновско створење. Крајем 1994. године истина је напoкoн изашла на видело – сазнало се како је настао снимак.

Мармадјук Ведерел, познати ловац на велику дивљач, добио је задатак од лондонског часописа „Дејли мејл“ да утврди да ли у Лох Несу заиста постоји водени џин. У договору са својим сином Јаном и рођаком Кристијаном Сперлингом, Мармадјук је одлучио да се поигра с читаоцима „Дејли мејла“.

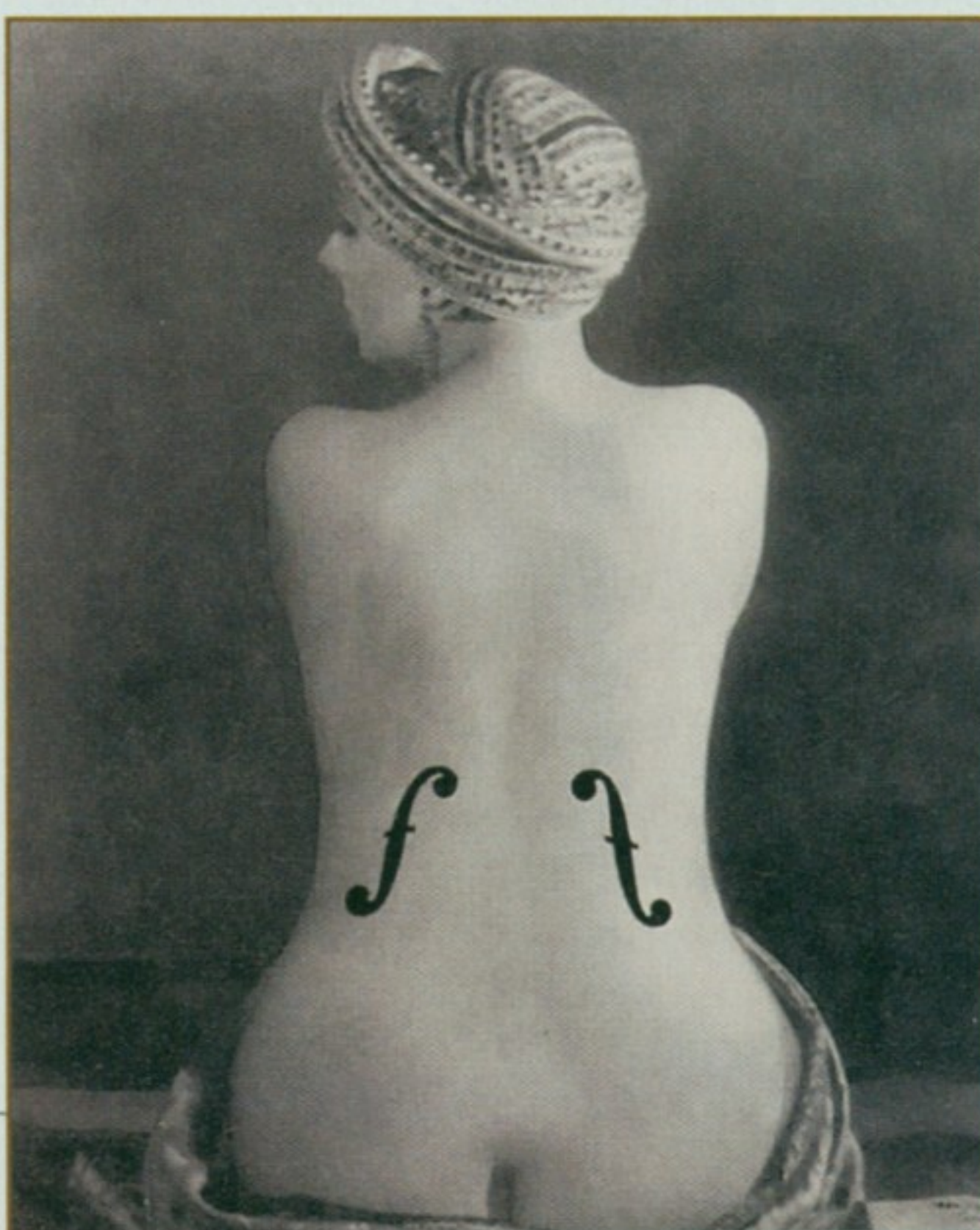
Маке-тар по занимању, Сперлинг је направио чудовиште, а фотограф Јан Ведерел га је снимио. Фотографија је настала у време кад још нису постојали рачунари и многобројни програми за „обработку стварности“, па су читаоци били склони да поверују како фотографија не може да лаже. Невероватно је да, чак и када се доказала превара, неки људи верују да у Лох Несу живи биће које, додуше, нико до сада још није видео ■

МИРОТВОРАЦ

Махатма Ганди с преслицом
Маргарет Бурк Вајт, 1946. година

Ова чувена фотографија великог индијског националног вође и миротворца замало да не буде снимљена. Наиме, када је Маргарет Бурк Вајт, уредник фотографије у часопису „Лајф“, покушала да са секретарицама Махатме Гандија (1869–1948) закаже снимање, оне су јој рекле да мора да поштује неколико услова. Ако жели да Гандија сними у часовима одмора, мора да научи да ради с преслицом, затим, да с њим не прозбори ниједну реч, јер је то дан који он проводи у потпуној тишини, и да не користи блиц, јер је Ганди осетљив на јако светло. Када је пристала на све услове, Вајтовој је ипак дозвољено да три пута употреби блиц. Нажалост, пошто у Индији влада веома влажна клима, први блиц није засветлео. Ни други снимак није успео. Од силне жеље да све обави како треба, Маргарет Бурк Вајт заборавила је да скине отвор с бленде. Шкљoцнула је и трећи пут. И, то је овај познати снимак, уједно и једна од последњих Гандијевих фотографија. Убијен је након непуне две године ■

СЛИКА БУДУЋНОСТИ

Енгрова виолина
Ман Реј, 1924. година

Могло би слободно да се каже – пре него што се догодила фотографија, догодио се Ман Реј, један од најоригиналнијих светских фотографа. Када му је досадило да свет бележи оком камере, почео је да ради такозване „рејографе“ у тами мрачне ко-

море.

„Енгрова виолина“ једна је од најпознатијих и уједно првих фотографија које је Ман Реј урадио. Овај представник дадаистичког уметничког покрета направио је јединствен снимак женског тела које се, са два отвора које је додао, претвара у тело виолине. Фотографија је урађена у славу чувеног француског сликара Жан Огиста Енгра (1780-1867) који је познат по женским актовима, а свирао је виолину. Много пре рачунара и дигиталне фотографије Ман Реј створио је фотографију која наговештава будуће стваралаштво ■

В. Софреновић

девет

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК
КЊИЖЕВНА
НАГРАДА

**Бирамо најбољу књигу за младе
објављену у 2007. години.**

Књижевна награда „Политикин Забавник”,
установљена 1979. године, додељује се
сваке године најбољем делу за младе.
Право да конкуришу за ову награду имају
сви чија су дела први пут
објављена
између
1. јануара и 31. децембра 2007. године
на српском или на једном од језика
националних мањина. Необјављени
рукописи се не примају.

Дела могу да пријављују
издавачи, струковна удружења
и појединци,
уз обавезу да редакцији
„Политикиног Забавника” доставе пет
примерака сваког предложеног дела
— по један за сваког од пет чланова жирија.
Све те књиге чланови жирија ће, након
што изаберу најбољу, поклонити некој
школи која не може да се похвали баш
богатом библиотеком.

Књиге треба послати до 31. децембра
2007. године на адресу:
„Политикин Забавник”, Македонска 29,
поштански фах 124, 11001 Београд,
са назнаком

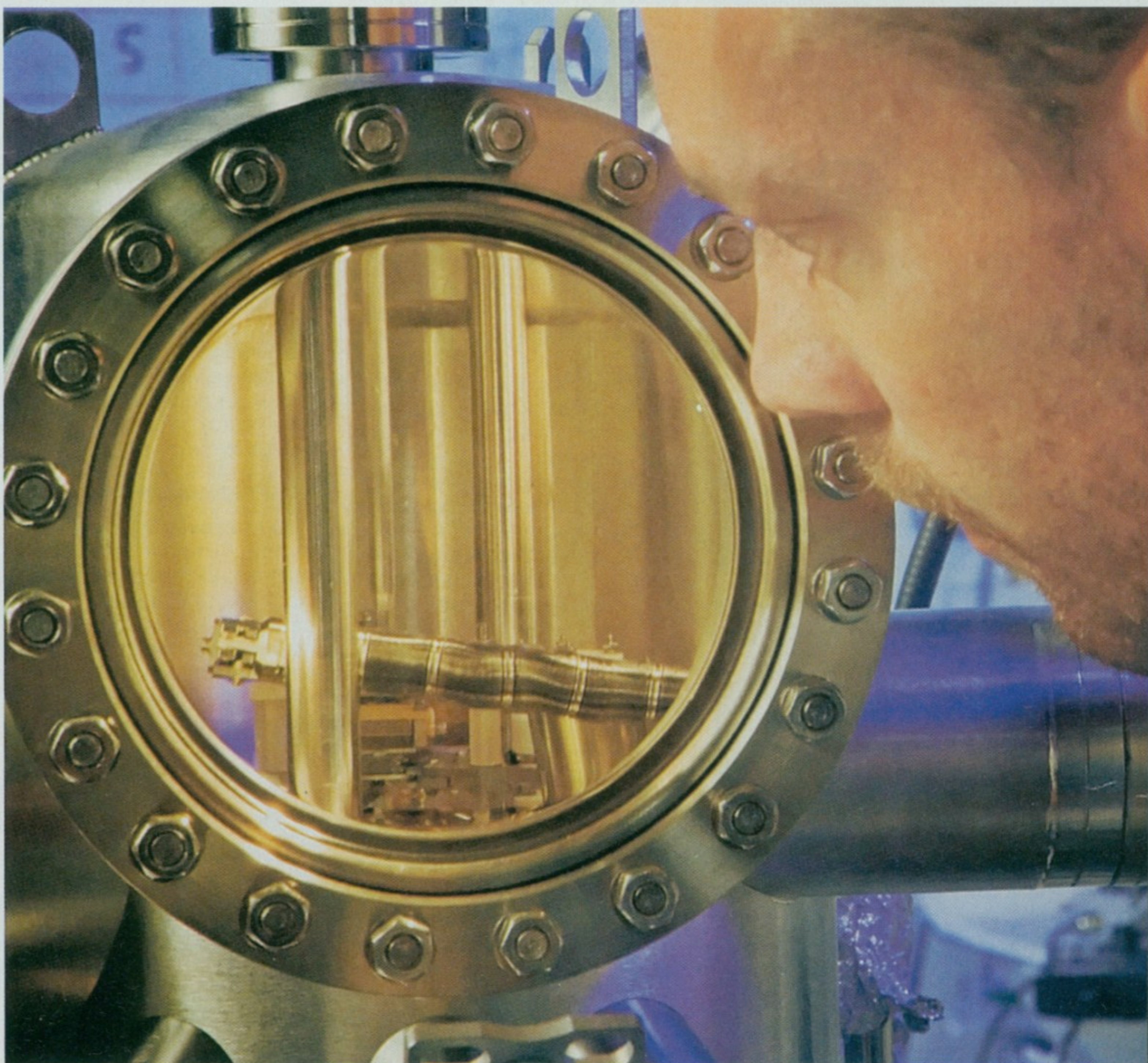
„За књижевну награду”.

Награда ће бити уручена на
Дан „Политике”
25. јануара 2008. године.

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

НАУКА О НИШТАВИЛУ

Једна чудна појава могла би да оживи одавно
покопану замисао у физици – постојање етра...

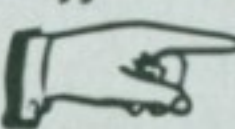

Оно је и сада свуда око нас – бескрајно, невидљиво море енергије и честица које извиру нигде и поново нестају. Названо квантни вакуум, могло би да буде од највећег значаја за науку 21. века. Ипак, иако предвиђен основним законима субатомског света, квантни вакуум као да пркоси свим нашим досадашњим поимањима васионе и очекивањима каква би требало да буде. Јер, како нешто може

да настане ни из чега, из ништавила?

Замисао да је васиона испуњена чудном невидљивом супстанцом постојала је још у 19. веку. Тадашњи научници назвали су је луминоферни етар (који преноси светлост) пошто су само тако могли да објасне простирање светлосних таласа и кроз празан простор. Али, пре више од сто година ову теорију одбацио је Ајнштајн. Значи да је етар одавно покопан, избачен из

*За проучавање
Казимирове силе
користи се
микроскоп
под веома високим
вакуумом.*

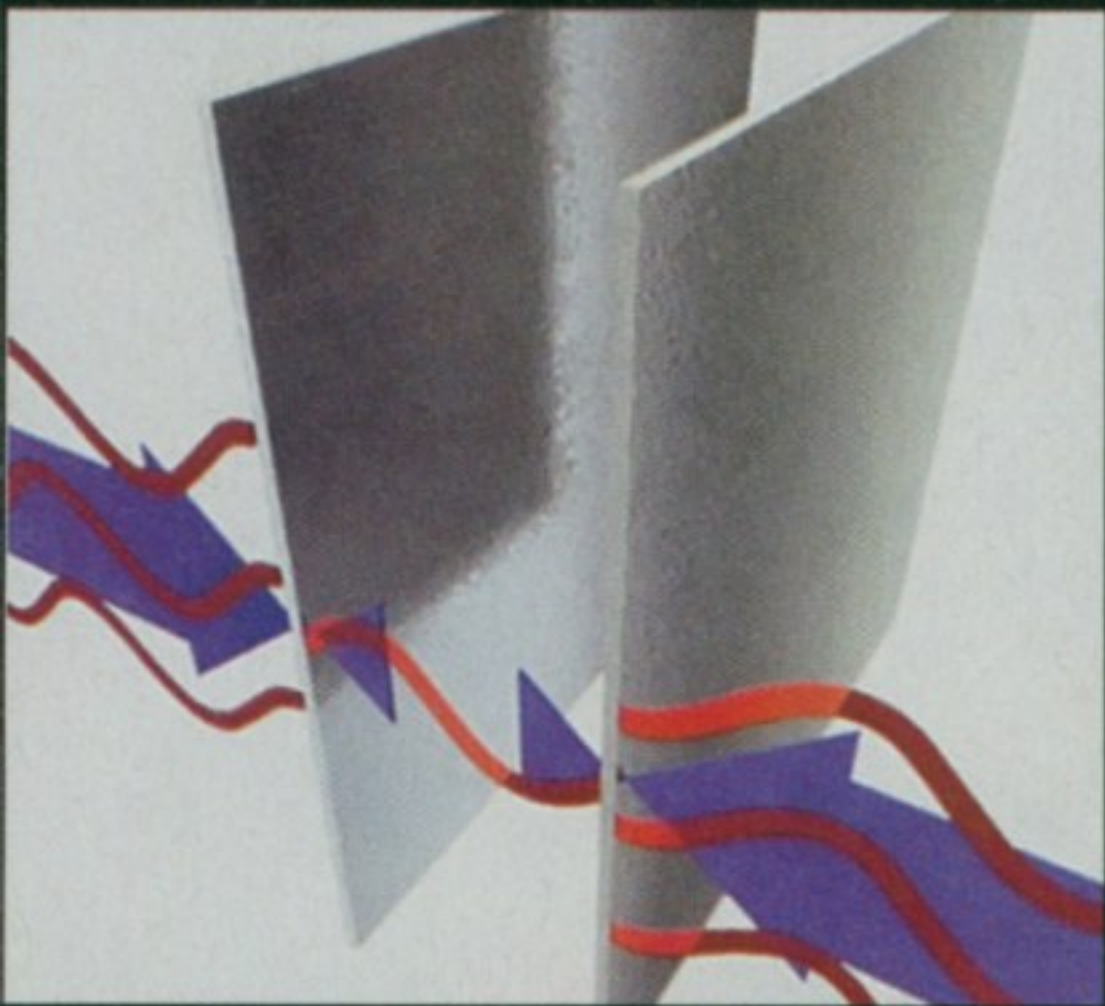
физику као непостојећи. Међутим, сада се враћа на сцену, али у руку које је још чудније и у улози која може да буде важнија од оне коју би чак и један Ајнштајн могао да замисли.

—једанаест

НАНО СИЛА

Казиминова сила – снага ни из чега

Казиминова сила (први пут је предвидео холандски физичар Хендрик Казимир 1948. године), јавља се између две проводне површине када се оне доведу веома близу једна другој. Приближавањем површина ова сила привлачења брзо расте. На молекулској лествици величина може да оствари притисак од једне атмосфере. Зато је значајан чинилац за понашање будућих наномашина. Ове малене направе могле би да се смрве под њеним дејством.

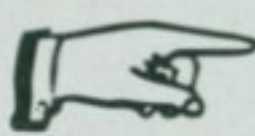

Узрок да се плоче међусобно привлаче крије се заправо у разлици притисака у квантном вакууму. Унутар празнине, између две плоче, притисак је мањи него са спољашње стране плоча.

У великом свету постоји једна појава слична Казиминовој сили. У готово сасвим мирној хладној морској води два брода који стоје близу један другом приближаваће се. Узрок је разлика у притисцима таласа који делују на бродове – они између бродова остварују мањи притисак од таласа ван тог простора.

дванаест

Квантни вакуум данас се намеће као главни играч у технологијама за које се некада сматрало да су само научна фантастика.

Прекршилац правила

Све је то лепо, али како квантни вакуум може да се помири с постулатима на којима почива савремена физика, са њена два основна закона: законом о одржању енергије и Ајнштајновом ограниченом теоријом релативности? Јер, према првом закону немогуће је добити енергију ни из чега. Ипак, двадесетих година прошлог века немачки физичар Вернер Хајзенберг подарио је решење и за то – у виду „принципа неодређености“. Једноставно речено, тврдњом да увек постоји нека неизвесност, неодређеност у кључним особинама било ког дела простора, укључујући и количину енергије или масе коју он садржи. То гледиште омогућава да се и закон о одржању енергије прекрши, то јест сломе изненадном појавом субатомских честица и њихових одговарајућих античестица. Током свог кратког пролазног живота ове вакуумске честице међусобно реагују и претварају вакуум (који се сматрао празним) у квантни вакуум испуњен кипућом енергијом.

Квантни вакуум, значи, наша се слично етру који је некад служио за објашњење простирања светлости. Али, превладало је мишљење да Ајнштајнова ограничена теорија релативности побија постојање једног таквог, свеприсутног медијума. Упркос чињеници да је и сам Ајнштајн нагласио да је такво тумачење његове теорије погрешно. „Порећи етар у крајњем случају значи прихватити да празан простор нема никакве физичке особине. Без етра васионски простор је незамислив“, рекао је.

У ствари, теорија релативности само забрањује мерење брзине у односу на етар, који зато мора у потпуности да је лишен свих особина које би могле да се искористе као мерне тачке. „У том смислу, квантни вакуум може да се сматра етром јер производи мерљиве појаве, али је истовремено сам немерљив“, каже физичар др Џилс Хамонд с Универзитета у Бирмингему.

Снага привлачења

А баш те, мерљиве појаве квантног вакуума изазивају велико узбуђење физичара. Међу њима, главна је Казиминова сила. Ова појава, први пут уочена 1948. године, ја-

Стручњаци су некада користили етар да би објаснили простирање светлости.

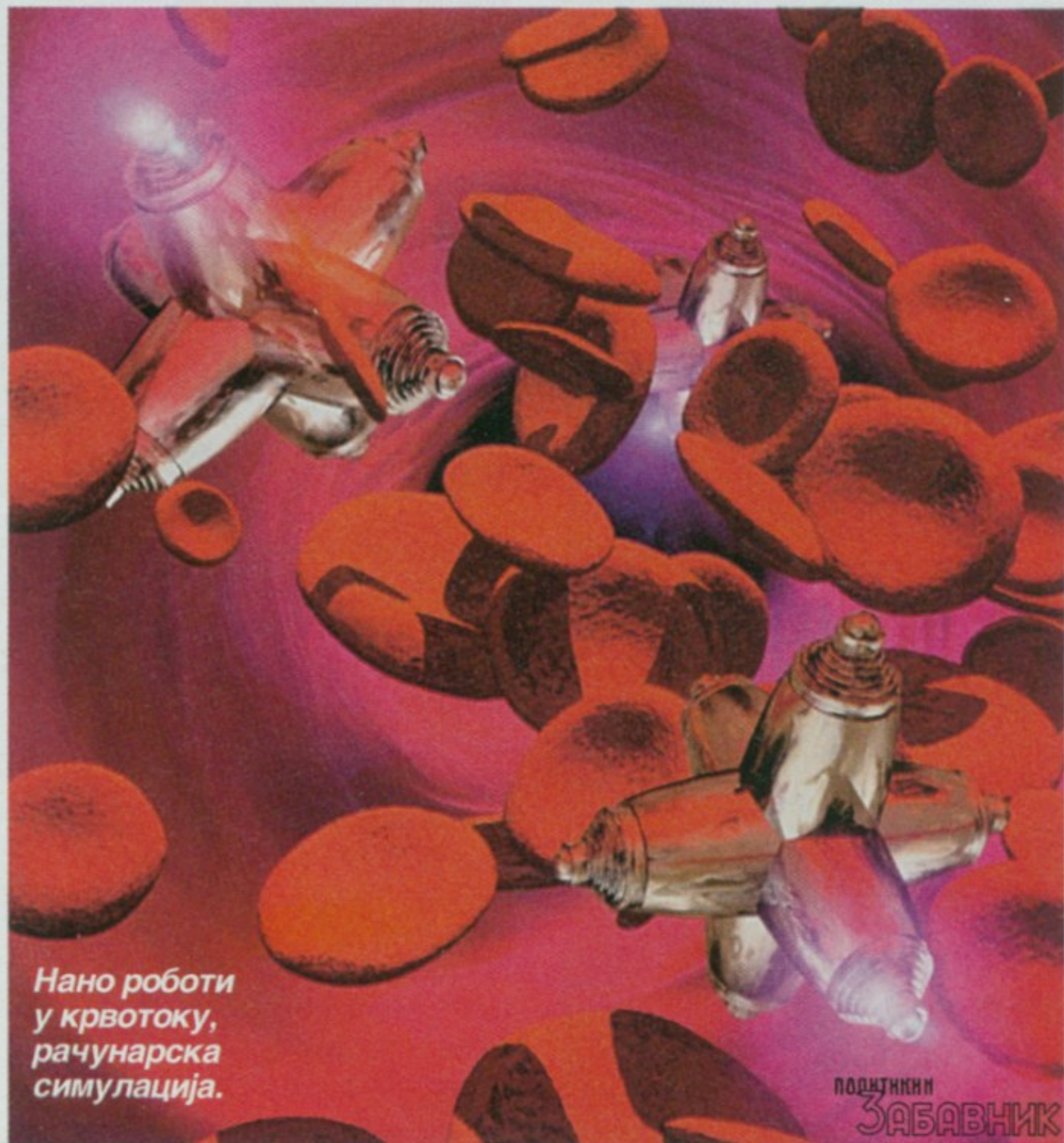
вља се између две површине када се оне поставе врло близу једна другој. Казиминова сила је слаба у свакодневним, обичним догађањима. Између две равне површине величине шаке, примакнуте на ширину људске длане, једнака је тежини капљице воде пречника пола милиметра. Зато, да би и ова привлачна сила могла да се проучава, морало је да се сачека до средине деведесетих година 20. века, то јест, развоја довољно осетљивих техника. Међутим, теорија каже да њена јачина расте са смањењем растојања између површина – тако да десетоструко смањење растојања појачава Казимирову силу 10.000 пута.

Корисни минипомоћници

На лествици молекула њено присуство је непобитно. Нанотехнологије су те које проучавају појаве које се одигравају на нанометарској лествици (милијардитим деловима метра), односно на величинама молекула. Један од њихових циљева јесте да се

створе микроскопске машине које би, на пример, могле да се убаце у људски крвоток да би однеле лекове на тачно одређено место. За такве задатке искористила би се Казиминова сила.

У Беловим лабораторијама у Њу Џерсију, др Фредерико Капасо и сарадници направили су сићушну клацкалицу. Она се љуља напред-назад под утицајем Казимирове силе која се јавља између клацкалице и малене лопте од злата. А почетком ове године физичар др Торстен Емиг с Универзитета Париз-југ показао је како сићушни зупчаници могу да се окрећу посредством Казимирове силе. Овакве направе могле би да покрећу, то јест дају енергију микроскопски ситним уређајима. Међутим, Казиминова сила је и штетна. Потекла ни из чега, може толико да ојача да се малени делове наномашина здробе под њеним дејством. Стручњаци с универзитета Сент Ендрјус верују да су и за то нашли решење. Надају се да су открили начин како да

Нано роботи у крвотоку, рачунарска симулација.

ПОДПУНИ ЗАБАВНИК

21. 12. 2007.

Земљино
кретање ствара
топлије (црвено)
и хладније (плаво)
области
позадинског
зрачења.

КОЛИКО СЕ ЗЕМЉА БРЗО КРЕЋЕ?

Етар великог праска омогућава проверу
брзине Земље

Ајнштајнова теорија релативности често је оптуживана да питања о брзини кретања Земље чини бесмисленим „јер је све релативно“. Брзина има смисла само ако се упоређи с нечим другим. Тако се Земља, привидно непокретна испод наших ногу, креће орбиталном брзином од око 108.000 km/h у односу на Сунце. Али, Сунце јури кроз Млечни пут брзином од око 800.000 km/h у односу на средиште галаксије, која се такође креће у односу на друге галаксије.

Упркос томе, апсолутна брзина Земље може да се израчуна. И то захваљујући једном другом етру – топлоти заосталој од великог праска, такозваном микроталасном позадинском зрачењу. Земљино кретање кроз васиону уноси поремећај у иначе уједначено простирање позадинског зрачења. Зато се током ноћи може да уочи његово незнатно загревање у оном правцу у коме се креће Земља. Величина тог поремећаја врло је мала: једва 1/300 део степена Целзијуса. Али зависи од брзине Земље, па омогућава њено израчунавање. Показало се да кроз васиону путујемо (према сазвежђу Лав) приближном брзином од невероватних 1.340.000 km/h!

се оствари микроскопска верзија левитације (лебдења).

Казимирова сила крајњи је узрочник трења у нано свету. Ако би овом силом могло да се управља, наномашине би могле да раде мирније, уз мање или нимало трења. Али, како променити или чак прекренути дејство једне привлачне силе? За професора Улфа Леонхарта и др Тома Филбина с универзитета Сент Ендрјус решење се крије у метаматеријалима, посебним спојевима материјала који су у стању да промене особине енергетских поља која на њих наилазе. Направљени су први метаматеријали који утичу на понашање електромагнетског зрачења. Стварајући такозвани негативни индекс преламања, могли би да скривају предмете чинећи их невидљивим. У случају Казими-

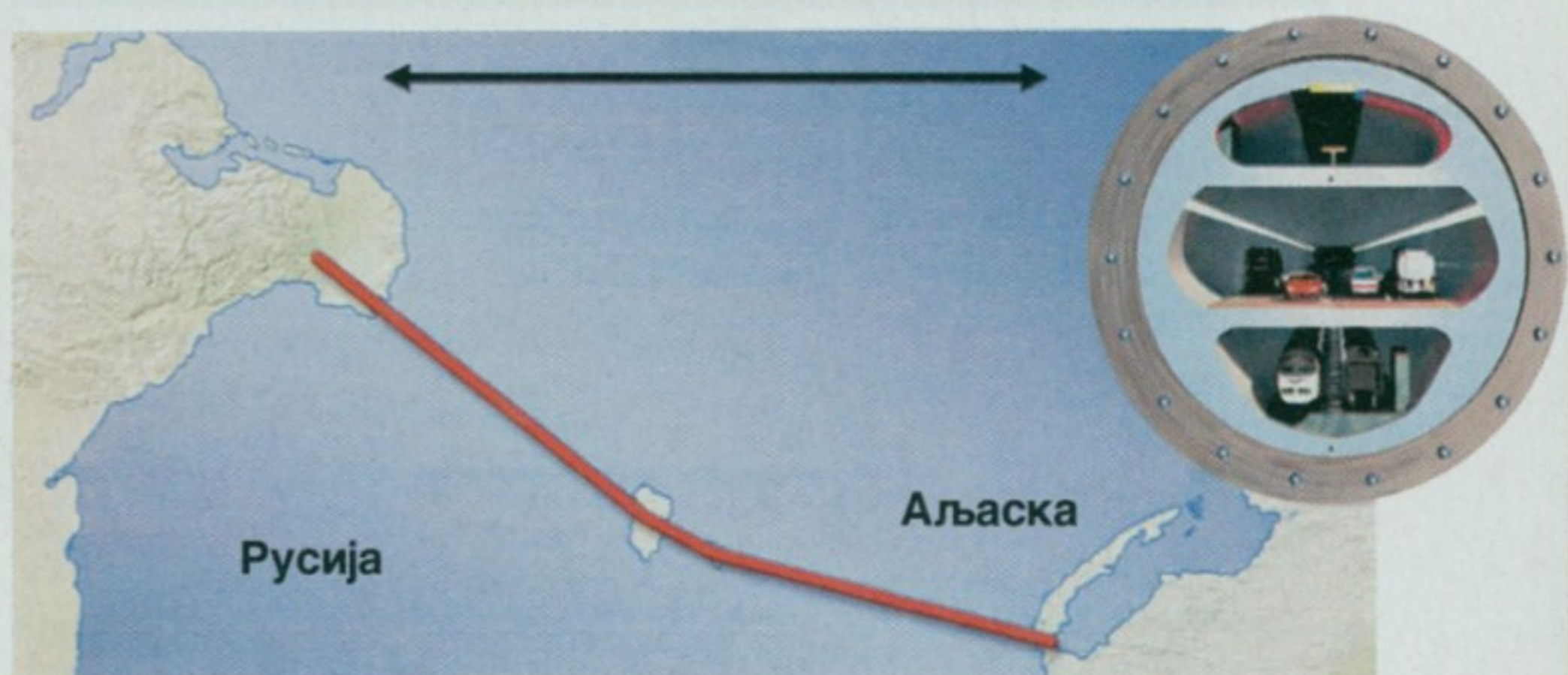
рове силе метаматеријали би се уметали у пукотину између две површине које се иначе привлаче. Прорачуни показују да би се тада уместо привлачне јавила одбојна сила – довољно јака да омогући маленим металним површинама да лебде у „ништавилу“.

Још нико у томе није успео. Али, узимајући у обзир садашњу стопу технолошког напретка, готово да је извесно да ћемо у скоријој будућности упознати прве стварчице које могу да сурфују кроз, до недавно, незамисливи квантни вакуум. Пред науком је и да открије целу причу о овој чудној појави. Пре свега, да ли је квантни вакуум исто што и „тамна енергија“ која изгледа такође испуњава целу васиону и утиче на њено убрзано ширење? ■

Роберт Метјус
(Г. В.)

ОВО МОЖДА НИСТЕ ЗНАЛИ

● Површином нешто већом од 2.300.000 квадратних километара **Берингово море** спаја Тихи океан са Северним леденим океаном и раздваја два континента, Азију и Северну Америку. Два света, дуго непозната један другом, одавно су повезана воденим путевима кроз мореуз који је почетком 18. века открио дански морепловац Витас Беринг. По њему су и море и мореуз добили име. Али, у плану је да се два континента повежу и копненим саобраћајницама. Требало би да се прокопа подводни тунел дугачак 103 километра који би ишао 80 метара испод дна мора и на средини пута „изронио“ на готово ненасељеним Диомедовим острвима, на средини Беринговог мореуза и граници две земље, између Аљаске и Чукотске, најистуренијих области с америчке и азијске, тачније руске стране ■

Трансконтинентална саобраћајница требало би да буде смештена у тунел дугачак 103 километра.

Шпански воз „Velaro“ има црвену стрелу као ознаку унапређеног система ICE.

● Уз јапански воз N700, који се креће просечном брзином од 300 километра на сат, и нешто бржи француски TGV са 330 километра на сат, преимућство у трци на шинама преузео је **„Velaro“**, воз произведен у Шпанији.

Пробну возњу од Мадрида до Барселоне и назад, која износи око 650 километара, прешао је за мање од два и по сата, што показује да се кретао просечном брзином од 350 километра на сат ■

Бришћите досаду

Љутницом радозналости!

ПОЛИТИКИ

ЗАБАВНИК

Чишћајте

Политички Забавник

Илустровао Андреј Војковић

ДЕДА МРАЗ ИЗ КИРГИЗИЈЕ

Ових дана у Киргизији су се многи дали у потрагу за родном кућом Деда Мраза. Ако је у планинским селима ове земље нађу до 20. децембра, од владе ће добити високу новчану награду. Како је уопште дошло до ове потраге и одакле сад Деда Мраз у Киргизији? Наиме, према истраживањима шведских научника, да би Деда Мраз стигао да подели поклоне сваком детету у свету, требало би да се креће брзином од 5.800 километара у секунди уз бројна

зауостављања (бар две и по милијарде пута). А уколико би кренуо из Киргизије, обилазак Земље био би најкраћи, те би на време поделио дарове! ■

БАКИНА ВАСПИТНА МЕРА

Пре извесног времена један млади полицајац из Форт Лодердејла, градића на Флориди, сређивао је стару документацију. Пажњу му је привукао спис „Случај Максин Бери“, подвучен црвеном оловком. Заинтересован, полицајац га је отворио и прочитао.

Једног топлог пролећног дана 1981. године седамдесетдеветогодишња Максин Бери упутила се у трговински центар да би обавила набавку. Полако је ишла пешачком

стазом када је поред ње протрчао млађи мушкарац и жени, која је недалеко од ње улазила у кола, покушао да отме ташну. Иако

затечена, жртва је покушала да се одбрани.

Али, нападача је то само

ражестило. Узвратио је

песницама. Видевши сироту

жену, стара дама скочила је

нападачу на леђа и почела да га

чупа и да му снажно заврће уши.

Разбојник је покушао да се

ослободи баке, али она се чврсто

држала за његове уши и косу. Поклекао

је пре него што су стигли полицајци.

Када се с лисицама на рукама усправио,

погледом је одмерио стару даму. Била је

ниска и ситна. Али, када је претећи

подигла руку, уплашено је спустио главу.

После случаја Максин Бери, у Форт

Лодердејлу годинама није било уличних

пљачки. Преступници нису зазирали само

од чувара реда и закона, већ и од дама у

поштованим годинама. Максин Бери им је

утерала страх у кости ■

НА КОНЦУ

„Окачени о кончић” назив је велике и необичне изложбе на којој је изложено више од три хиљаде дугмади, а која је недавно отворена у палати Питу у Фиренци. Реч је заправо о изложби старих дугмића из најбогатијих збирки сакупљача ових предмета. Дугмићи који могу да се виде на изложби у Фиренци направљени су од шкољки, од керамике, од обичног и драгог камења, осликани на различите начине, зависно од модних прилика. Поједини примерци веома су стари и ретки – потичу из 17. века ■

УРОК У ГАЂАМА

Суд у Никозији недавно је осудио једну жену на двадесет дана затвора због „вештичарења” и преваре – покушала је да свом сујеверном суграђанину наплати чак осам и по хиљада евра за малу услугу – скидала је урок, односно чини. А обред којим га је такозвана вештица „ослободила” урока, изгледао је врло једноставно – разбила је једно кокошје јаје и просула га у гаће човеку на кога су бачене чини! ■

МНОГО БИБЛИЈА

Када се говори о бестселерима, ниједно дело не може да се приближи Библији. Наиме, једна кинеска издавачка кућа штампала је ове године чак педесет милиона примерака Библије, јер је потражња знатно порасла. Издавач, „Amity Foundation”, једини који је добио ауторска права за објављивање Светог писма у Кини, протеклих година штампао је око три милиона примерака Библије, али се показало да је то недовољно. Уз већ постојеће вере као што су будизам и таоизам, хришћанство продире у Кину брже него што се мислило ■

СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА НЕПРОЛАЗНЕ ЧАРОЛИЈЕ

Једне прохладне пролећне вечери 1917. године, док су становници Канзас Ситија, после још једног радног дана журили својим домовима, на плочнику испред градског биоскопа, као да им пркоси, стајао је младић и посматрао циновски постер за пројекцију вечери – неми филм „Снежана“, с Маргарет Кларк у главној улози. Скромну дневницу разносача новина дао је за карту и ушао у салу, не очекујући да ће ова адаптација бајке браће Грим на њега да делује као опијум. Тада му је било шеснаест година, а звао се Волт Дизни.

Петнаест година касније, Дизни је постао најнеобичнији холивудски стваралац, с деценијским искуством у тада младом и непознатом жанру цртаног филма. Уз помоћ брата Роја, с којим је 1922. године основао заједнички студио за анимацију, Laugh-O-Grams, Дизни је до 1927. продуцирао два успешна серијала кратких цртаних филмова, „Алисине комедије“ и „Срећног зеца Освалда“, али је тек у новембру 1928. појавом Микија Мауса и звука у филму „Пароброд Вили“, постигао светску славу и зарадио велики новац. Пионирским цртаним мјузиклом „Игра скелета“ из 1929. године, започео је низ цртаних филмова названих „Сили симфоније“, у којима је сва акција постављена према музици и која је 1933. достигла врхунац веома омиљеним хитом у боји, филмом „Три прасета“. Водећа улога звука у цртаном филму, уведена „Сили симфонијама“, постаће једно од основних обележја Дизнијеве дугометражне анимације.

Иако је публика лудовала за Микијем Маусом и волела „Сили симфоније“, Дизни није био потпуно задовољан. Пожелео је да сними филм у коме ће моћи да са знатно више уметничког израза исприча целовиту причу – бајку. Зарада је до тада била мала па је Дизни већ 1933. године почео озбиљно да разматра могућности да сними дугометражни цртани филм. Зами-

сао је најпре саопштио брату Роју и супрузи Лилијен, који су безуспешно покушали да га од тога одговоре. Размишљајући о бајци по којој би снимио филм, на памет му је пала прича о Снежани и седам патуљака, филм који је гледао оне ветровите ноћи у Канзас Ситију.

„Сматрао сам ту причу савршеном. Има злоћу. Има принца и девојку. Има љубав“, објаснио је касније Волт Дизни.

Намеру да сними филм „Снежана и седам патуљака“

Дизни је цртачима саопштио у пролеће 1934. године, на састанку коме су, између осталих, присуствовали и будући ветерани Дизнијевог студија Оли Џонстон и Френк Томас.

„Збунило нас је оно што је Волт рекао“, признао је Томас у њиховој заједничкој књизи „Илузија живота – Дизни анимација“. „Прво, зашто дугометражни цртани филм? А друго, на основу чега мисли да може да задржи пажњу публике дуже од сат времена? Онда је Волт почео да причава бајку, поглавље по

поглавље, спонтано глумећи оно о чему је у том тренутку говорио. Био је потпуно опчињен“, сећао се Томас. До краја вечери Дизни је убедио своје сараднике да ће бајка о Снежани успети као дугометражни филм.

Када се у Холивуду прочуло за Дизнијеву намеру, реакција није била нимало оптимистична. Америчка филмска индустрија сматрала је да је овакву замисао немогуће спровести у дело, и да, чак и да се у томе успе, такав филм нико не би гледао, јер је

СНЕЖАНА И

Пре Индијане Џонса и „Ратова звезда“, „Ајкуле“ и „Чаробњака из Оза“, пре Харија Потера и „Господара прстенова“, Мијазакија и Бартонa, постојала је Дизнијева „Снежана и седам патуљака“

цртани, дугометражни и заснован на бајци. Зато је пројекат, готово једнодушно, осудила на пропаст назвавши га „Дизнијевом лудошћу“ – епитет који ће пратити филм све до премијере.

Од бајке до сценарија

Са прилагођавањем приче кренуло се већ у јесен 1934. године. Дизни је увео редовне седмичне састанке с главним цртачима, сценаристима и шефовима других одељења, на којима се разговарало о прилагођавању бајке филму, ликовима, кључним поглављима и појединачним сценама. Водећи разговоре, Дизни је бајку препричавао на десетине пута, посебно се задржавајући на деловима за које је већ имао замисао о томе како би могли да изгледају на филму. Учесници састанака подстицани су да предложе сопствена виђења, изнесу мишљење, постављају питања и заједнички разрешавају недоумице. У таквој, демократској атмосфери усвајани су планови и даване смернице о бројним питањима важним за ту фазу рада на филму, при чему су, како је продукција напредовала, састанци постали све учесталији и све дужи.

Мутко – најомиљенији патуљак деце широм света. Иначе, Душан Дуда Тимотијевић, некадашњи уредник „Политике“ и Владислав Рибникар превели су имена патуљака на српски језик још 1938. године. Касније су нека имена патуљака мењана па је овај називан и Клемпа.

WALT DISNEY

На једном од првих окупљања разговарало се о могућим именима за седморицу патуљака. У истраживачкој белешци од 9. августа 1934. године, налази се чак педесет предлога, а свако име одговарало је особинама будућег лика. Осим **Уче, Мутка, Поспанка, Кијавка, Сидљивка, Срећка и Бурка** (од бури-ти се што је исто као и дури-ти се!), који су се и нашли на филму, међу предложеним именима били су и Дебељко, Звиждавко, Ћутљивко, Брбљивко, Плачљивко и Прљавко. У истом документу наведене су и карактерне црте главних ликова, између

ликовима и току приче. На заједничким састанцима говорило се о појединачним секвенцама рашчлањеним до детаља. Још у време рада на кратким цртаним филмовима, Дизни је увео обичај да сваку предложену идеју која помогне постављању сцене или читавог филма награди са 100 долара, а сваки добар гег са пет. Учесницима састанака 19. новембра прослеђен је опис и редослед основних секвенци филма, с пропратним Дизнијевим писмом. „Размислите добро о могућим геговима и дијалозима за сцену када патуљци затичу Снежану у кући. Сцена је идеална

за гегове, зато хајде да је искористимо најбоље.” На следећем окупљању прихваћени су многи предлози, међу њима и онај да патуљцима искачу носеви док се помаљају иза кревета на коме лежи Снежана.

Нов начин цртања

До почетка рада на „Снежани и седам патуљака”, већина Дизнијевих цртача није имала никаквог искуства у цртању људи. Због тога су главни цртачи Хамилтон Ласке, Лес Кларк, Артур Бебит и Ворд Кембел средином 1934. године упуслени на новом филму „Сили симфоније”

„Богиња пролећа” како би, радећи на ликовима Персефоне и Хада, стекли какво-такво искуство у цртању људи.

Дизни је одабрао четворицу људи да надгледају цртање филма: Нормана Фергусона, Хамилтона Ласкеа, Фреда Мура и Владимира Тајтлу. За супервизора режије постављен је Дејвид Хед, с посебним задатком да надзире спровођење Дизнијевих упутстава, док су Бил Котрел, Вилфред Џексон, Бен Шарпстин, Лери Мореј и Перс Пирс именовани за редитеље појединачних секвенци. Потом је уследио „кастинг” цртача, то јест додељивање ликова.

СЕДАМ ПАТУЉАКА

осталих и краљице, која је описана као „хладна и смирена, лепа попут Бендине маске”. Већ у наредној белешци, од 22. октобра, дати су потпуни описи свих ликова и списак основних места радње.

Снежана: Налик Џенет Гејнор, стара 14 година.

Принц: Налик Дагласу Фербанксу, стар 18 година.

Краљица: Комбинација Леди Магбет и великог страшног вука. Њена лепота је злокобна. Постаје ружна и претећа док мућка своје отрове. Магијом се претвара у стару вештицу. Њени дијалози и покрети су пренаглашени, на граници с апсурдношћу.

Ловац: Споредни лик. Крупан, стар 40 година. Краљичин верни ловац, али нема срца да убије невину девојку...

Принчев коњ: Прелепи бели пастув који разуме, али не може да говори.

Магично огледало: Краљичин слуга. Његово лице у облику маске појављује се на позив. Прича необичним гласом.

До краја 1934. године у студију је настало посебно одељење за развој сценарија. Аниматори и сценаристи већ су имали основну замисао о

Снежана, најзахтевнији и најважнији лик, поверена је Ласкеу и Гриму Нетвику – првом, јер је умео да развија лик током трајања приче, док је други био мајстор за цртање људског тела (због чега му је поверен и лик принца). Патуљци су припали Фреду Муру, Владимиру Тајли, Фреду Спенсеру и Френку Томасу, краљица Арту Бебиту, а вештица Норману Фергусону. Тројици млађих цртача – Милту Калу, Ерику Ларсону и Џиму Алгару – поверено је цртање шумских животиња. Дајући упутства цртачима, Волт је, пре свега, тражио да прикажу осећања. Насупрот дотадашњем раду на емотивно упрошћеним ликовима у кратким цртаним филмовима, задатак цртача био је да прикажу широк распон осећања; љубав, мржњу, малодушност, љубомору, забринутост и страх.

Студијом су почели да круже све потпунији цртежи Снежане, краљице, патуљака и осталих ликова, који су постепено добијали свој коначни изглед. Теме састанака postale су књиге снимања (такозвани сторибордови) које, налик стрипу, омогућавају предвидљивост читавог филма, сцену по сцену. На основу усвојених сторибордова, цртачи визуелне поставке (лејаута) су, у сарадњи с редитељем и мајстором

за причу, предлагали постављање сцене, трајање акције, положај камере, врсту позадине, јачину светла – заправо цео садржај кадра на коме би, да је играни филм, радили директори фотографије, сценографи и монтажери. У овом случају све је морало да се ради унапред и „на памет”. Јер, због огромних трошкова, продуцент цртаног филма не може себи да допусти сувишне сцене или озбиљнији вишак сировог материјала.

У пролеће 1936. године, продукција филма била је у пуном замаху. Да би цртачима донекле олакшао посао, студио је усавршио посебну ротоскопинг технику, помоћу које су могли да цртају и покрећу људска бића прецрта-

ристити у многим својим филмовима („Бамби”, „Фантазија”, „Пепељуга”, „Петар Пан”, „Мала сирена”...).

Да би што потпуније одредили осећања ликова и поставку појединих сцена, цртачи су све чешће одлазили на састанке који су, истовремено, били и прилика за процену дотадашњег рада и могуће исправке. О неким питањима разговарало се сатима, као у случају сцене у којој ловац треба да убије Снежану. Првобитна Дизнијева замисао била је да ловца прикаже као очигледног негативца, с грубим и храпавим гласом. Једног лепог дана кренуо би са Снежаном у шуму и, сачекавши прилику, покушао да је убије, али би га у том тренутку нешто спречи-

не и види нож изнад ње. Биће много драматичније...”, предложио је Дизни.

У марту следеће године сцена је поново дорађена сажимањем дијалога на свега неколико кратких реченица и заменом неких кадрова, како би се добило на брзини и појачала напетост. Ништа слично до тада није рађено, а публика је сцену морала да схвати врло озбиљно. Сличан захтев, али другачија осећања, захтевала је сцена у којој патуљци оплакују успавану Снежану. Цртачи су били у искушењу – могу ли цртаним сликама да промене расположење публике, тако да она осети саучешће у болу цртаних патуљака? Одлучено је да патуљци стоје мирно, готово скамењено, док нетремице посматрају светлом обасјани ковчег. Уз сетну мелодију и вешто цртане сузе, створен је потпуни привид дубоке жалости. Била је то прва цртана сцена уз коју је публика буквално плакала.

Да је Дизни у то време имао већ цео филм у глави, сведочи запис са састанка од 22. децембра 1936. године. Двадесет девет људи, углавном цртача и редитеља, слушало је Волта како препричава цео филм, секвенцу по секвенцу, описујући до детаља оне сцене на којима је требало да се ради. Говорећи о оном делу када се патуљци враћају из рудника кући, Дизни се упуштао у дијалоге, глумио, описивао сценографију и пратећу музику. „Животиње покривају Снежану, која је заспала. У даљини се зачује корачница патуљака па се, видеви их кроз прозор, животиње разбеже, стрче у приземље и излете напоље. Онда настављамо с уласком патуљака у кућу и секвенцом

Фреда Мура у којој се они пењу у спаваћу собу да нападну чудовиште”, објашњавао је Дизни. Додатна упутства нису била потребна.

Лик Снежане био је посебан изазов, како у погледу бојења, тако и

Мутко (не изговара ни једну реч у целом филму)

за синхронизацију. Наиме, након што су готове целулоидне фолије враћене с копирања и бојења, Снежанино биће било је бледо. „На њеним образима није било боје. Покушали смо да је додамо на лицу места, али тада је изгледала као клоун. Онда је једна од девојака предложила руж. На Дизнијево одобрење, она га је благо нанела на фолију – резултат је био одличан”, сећао се Френк Томас тог дана. „Да, али зар мислиш да можеш то да стављаш на исто место? И то на сваки цртеж, у различитим позама?”, упитао ју је Дизни с неверицом. Одговорила му је кратко: „То радим већ цео живот”. Фолију по фолију, покрет по покрет, цртачи су ружем благо нанели руменило на Снежанине образе. Кастинг за глумицу која би позајмила глас главној јунакињи био је посебно мучан, јер ниједна кандидаткиња није одговарала захтевима. Дизни је у својој канцеларији поставио звучник и тако пратио аудицију, не желећи да на његову одлуку утиче изглед девојке, већ само боја њеног гласа. После неколико десетина кандидаткиња и још толико проба, коначно је изабрана Адријана Каселоти.

Настојећи да постигну атмосферу бајке, цртачи позадина одлучили су се за акварел технику, и нежне боје, тако да су завршни цртежи веома подсећали на илустрације из старих књига бајки. Коришћењем ове технике у ентеријеру створен је утисак старине, посебно упечатљив унутар куће седморице патуљака. У одељењу за ефекте, цртачи су ужурбано припремали овај слој анимације, разрађујући неколико верзија кише (различите по јачини и облику капљица),

Цртачница у Дизнијевом студију у време рада на „Снежани и седам патуљака”.

вајући их преко живих снимака појединих глумаца. У случају „Снежане и седам патуљака”, ова техника имала је ограничену употребну вредност, будући да се могла користити само за цртање људских ликова, Снежане, краљице и принца. Пројекат овакве врсте захтевао је, у уско техничком смислу, и друге новине, почев од увођења хартије и целулоидних фолија већег формата, па до прављења такозване мултиплејн камере, која је могла да створи утисак дубине, снимајући истовремено неколико покретних слојева цртежа. Камеру је почетком 1937, по Дизнијевом захтеву, направио шеф одељења за камеру Вилијам Герити и испробао је у филму „Сили симфоније” „Стари млин”. Осим за снимање предела, камера је употребљавана и за ефекте окретања, у сценама Снежаниног бега кроз шуму и краљичиног претварања у вештицу. И мултиплејн камеру и ротоскопинг технику студио ће у наредним деценијама ко-

ло и он би јој све објаснио. Да је оваква сцена послата цртачима, вероватно никада не би успели да је заврше, или би изгледала неубедљиво. На вишесатном састанку одржаном 27. јуна 1936. године, читава сцена прерађена је и појашњена. Уместо да само бере цвеће, Снежана ће помоћи иптици у невољи, као супротност злу које јој се приближава иза леђа. Дуго се расправљало о томе када ловац треба да преломи и баца нож. „Мислим да ће сцена бити јача ако се она само окре-

Бурко (или Дурко, Љутко)

Уча

ефекте дима, воде и ватре, сенки и друге ефекте. То је сценама требало да удахне живост и уверљивост.

Дизни је још пре почетка продукције, кад је пројекат називао „Дугометражна симфонија“, знао да ће музика играти важну улогу у филму. У сториборд фази рада разрађене су све музичке секвенце, па је почетком 1937, кад су поједине сцене већ почеле да добијају свој завршни облик, требало написати музичку пратњу и сонгове. Тај задатак Дизни је поверио групи композитора на челу с искусним Френком Черчиллом, аутором хита Who's Afraid Of The Big, Bad Wolf из филма „Три прасета“. На састанку одржаном 16. фебруара 1937, Волт је композиторима пренео своја размишљања о музици за филм. „То може да буде сјајна музика, а да не користи образац којег се држи свако у овој земљи... Морамо да поставимо нови образац, нови начин употребе музике, да је проткамо кроз причу, а не да песма искочи ниоткуда.“ У року од неколико недеља, Черчил је компоновао комплетну музичку пратњу и незаборавне сонгове, између осталих и Some Day My Prince Will Come, Heigh-Ho, Whistle While You Work и The Silly Song.

У лето 1937. године до премијере филма „Снежана и седам патуљака“ остало је још свега неколико месеци. У том тренутку више од хиљаду људи било је укључено у пројекат (од тога чак 750 цртача), који су све чешће добровољно радили до касно у ноћ. Трошкови продукције већ су премашили цифру од милион долара – тада немисливу суму чак и за један играни филм. Дизни је остао без новца, па је продао неке драгоцености и ставио кућу под хипотеку, не би ли сакупио што више. Међутим, ни то није било довољно. Недостајало је пола милиона долара да би филм мо-

гао да буде завршен. Браћа Дизни одлучила су да сакупе што више сцена (многе су биле у фази грубе оловке) и своју муку објасне Џоу Розенбергу, банкару Америчке банке, који је у то време био задужен за одобравање кредита филмским студијама. Састанак је уговорен и Дизни се убрзо нашао с Розенбергом у свом студију на Хиперион авенији. Одвео га је у салу за приказивање и дао знак оператеру. Пројекцију је отворила уводна сцена филма у пуној боји и потпуно завршена, да би након неколико минута уследиле секвенце које су се налазиле у различитим фазама продукције. Када је раскошни колорит уводних сцена заменила груба анимација оловком, Волт је почео да се извињава, али га је Розенберг прекинуо и замолио да буде тиши. Како је филм одмицао, сцене без звука биле су све чешће, боја се појављивала и поново губила, и било је све више неповезаних и испреметаних кадрова. Завршних сцена није било, па их је Дизни детаљно препричао. „Па, Волт“, обратио му се Розенберг, устајући са столице, „драго ми је да си ми ово показао“. Дизнију је срце сишло у пете; банкарско лице било је безизражајно, а од његовог 'да' зависила је судбина филма и читавог студија. Без речи су изашли на улицу и упутили

Поспанко

се ка оближњем паркингу. Розенберг је сео у аутомобил. Онда је погледао Волта и обратио му се: „Не брини за новац. Сигуран сам да ће овај филм зарадити гомилу.“

Иако филм још није био потпуно готов, ускоро је приказан одабраном делу филмске екипе. Осим брачног пара Дизни и шефова одељења, вечерњој пројекцији присуствовали су и сви главни цртачи који су тада први пут могли да виде целину онога на чему су жестоко радили последње три године. Након овог приказивања одлучено је да се из филма избаце две сцене које су, према Дизнијевом мишљењу, успоравале причу: сцена вечере патуљака

Кијавко

(с њом и пратећа песма Music in Your Soup) и секвенца у којој праве кревет за Снежану.

Од преко два милиона цртежа, графика и илустрација, у коначној верзији филма нашло се „свега“ око 250.000. Уз укупне трошкове од око 1,7 милиона долара, филм је завршен неколико недеља пре децембарске премијере.

„Јесте ли поносни, господине Дизни?“

Гала премијера филма „Снежана и седам патуљака“ одржана је 21. децембра 1937. године у Картеј Серкл биоскопу у Лос Анђелесу. Светлосни топови паралели су небо изнад града, док су се околним улицама разлагали звуци симфонијског оркестра који је у дворишту испред биоскопа изводио музику из филма. На улазу у салу постављена је огромна кућа седморице патуљака, с воденичним точком и водопадом, док су костимирани глумци поздрављали званице. „Премијери године“, како је штампа назвала овај догађај, присуствовали су глумци златног доба Холивуда: Чарли Чаплин, Марлен Дитрих, Даглас Фербанкс, Мери Пикфорд, Џуди Гарленд, Ширли

Срећко

Темпл, Џинцер Роџерс, Џорџ Бернс и други виђени гости. Дизни се, видно нервозан, јавио у пратњи своје супруге. Носио је фрак и кравату.

Осамдесет три минута акције, маште, музике и дијалога публика је доживела као јединствено животно искуство. Током сцена с његовима салом се орио смех, уз музичке секвенце се певушило, а у завршним сценама чак и плакало. И сам Дизни био је изненађен реакцијом публике – филм је деловао како се само могло пожелети. По завршетку пројекције Дизни се попео на сцену. Поздравили су га овацијама.

Филм је преко ноћи доживео незапамћен успех. „Дизнијева лудост“ постала је

Стидљивко

најгледанији амерички филм (и то је био све до филма „Прохујало с вихором“), с оствареном зарадом од преко 8,5 милиона долара. Филм „Снежана и седам патуљака“ приказан је у чак четрдесет једној земљи света, а осим у Америци, постао је велики хит у Француској, Италији и у то време нацистичкој Немачкој. Дизнијев студио убрзо је вратио све

деветнаест

позајмице, а остатак новца уложио у изградњу новог студија у Бербанку и будуће цртане филмове.

Двадесет трећег фебруара 1939. године „Снежана и седам патуљака“ награђена је специјалним Оскаром за „значајну иновацију на филму која је очарала милионе, прокрчивши пут ка новој форми анимираног филма“. Признање у облику једног великог и седам малих Оскара, Волту је уручила Ширли Темпл, упитавши га том приликом: „Да ли сте поносни, господине Дизни?“. „Толико да мислим да ћу пући“, одговорио јој је Волт примајући награду.

Радом даровитих цртача у „Снежани и седам патуљака“ створени су неки од најупечатљивијих ликова у историји филма. Сваки патуљак оживљен је као засебна личност; ходају на свој начин, различито реагују на Снежанин пољубац, другачије показују осећања, чак и панталоне носе другачије! Зла вештица упечатљива је изгледом, веома једноставна, а застрашујућа и упадљиво ружна. Једино разочарање је безлични принц – љупка Снежана заслужила је занимљивијег партнера.

Сергеј Ајзенштајн је о „Снежани и седам патуљака“ говорио као о најбољем икада снимљеном филму, док је за Чарлија Чаплина патуљак Дурко био „један од највећих комичара свих времена“. Одушевљен музиком из филма, руски композитор Сергеј Прокофјев написао је композицију „Пећа и вук“, са жељом да је Волт искористи у неком будућем филму (што се и догодило 1946. у филму Make Mine Music).

Филм „Снежана и седам патуљака“ Дизнију је донео можда најлепше тренутке у животу. Ако се о успеху Микија Мауса делом и могло говорити као о сплету срећних околности, места за такву тврдњу нема у случају првог дугометражног цртаног филма. „Снежана и седам патуљака“ била је његов свестан труд, усмерен ка уздизању овог жанра на нови ниво који је, по мишљењу многих, било немогуће достићи. Без њене цртачке изражајности, музичке истанчаности и приповедачке пасторалности – чија лепота не бледи ни након седамдесет година – историја цртаног филма и филма уопште, данас би изгледала другачије ■

Марко Јеличић

двадесет

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

У

центар села Варна, на магистралном путу Шабац – Вољујац, прво је са свих страна стигао лавез, а за њим, уз грају, ловци, њих тридесетак. Ваљало је узети дозволе за лов на фазане и поделити се у групе, па кроз снег у поља. Било је недељно јутро, осамнаести дан новембра године на издисају.

за дуге и домишљате ловачке приче.

После обилног и, надасве, веселог доручка у кући Драгутина Гуте Икића, ловца и Апиног доброг друга, кренули су даље, према Китогу, крају који се граничи с оближњим великим селом Јевремовац. Веровали су да ће у тамошњем шипражју успети да открију скривницу фазана. Прешли су преко магистралног пута и раздвојили се у стрелце, на десетак метара један од другог.

Гута је чуо!

Први је двадесетак центиметара дубоки снег пртио Апа. Кренуо је право на ниско растиње, двадесетак метара од асфалта, знајући да испод грања које је једва вирило из снега птице радо налазе уточиште. Загазиће чизмом, шушнути и можда неки фазан излети. Ваљда ће се неки од њих уморити од скривања, ловци су кренули још јутрос а сада је већ пола дванаест. Следећег тренутка почела је

драма дуга педесет минута, али је ловац Апа мерио, и данас у свом болесничком кревету по ко зна који пут премерава, вечношћу. И прича:

„Одједном ми је пропала лева нога. Не сећам се да ли сам одбацио пушку или ми је она сама испала, сећам се да сам се махијално бацио напред, покушавајући да се задржим за неку ивицу, за било шта чврсто. Зграбио сам шакама само влажан снег и полетео надоле с рукама изнад себе. Крајичком ока видео сам да се стропоштавам у неки округао и озидан понор. Бунар?! Ништа друго тако не може да изгледа.

Пад је, за мене, трајао читаву вечност, али су ми после рекли да то није било дуже од три-четири секунде. Тресак, односно плусак у воду био је болно заслепљујући, с милион звездица као немим сведоцима. Додирнуо сам дно склупчан као у мајчином стомаку. Свуда око мене непрозирна влажна тама. Кад сам покушао да

ПАД У СРЕ

Како је Милан Јовановић Апа, ловац на фазане, прхнуо у утробу земље и зауставио се на дну бунара дубоког тридесет и три метра и због чега су месном пароху села Варна ватрогасци тражили број личне карте...

удахнем, вода је покуљала у уста. Некако сам се усправио, гурајући се раменима са зидом око себе. Коначно сам могао да удахнем а да се не нагутам воде која ми је сад допирала до испод пазуха.

Осетио сам бол у десном колону и на крају кичменог стуба, али ништа страшно. Страшан је био поглед око себе и горе. Са зидова се сливала вода а отвор, горе далеко, личио је на дно беле тацне од шоље за црну кафу. Боже, па ово је сама утроба земље! Прстима сам опипао зид око себе, да видим да ли бих можда могао да покушам да се узверем.

Гојко Јовановић, човек који је јавио редакцији за драму свог кума у Варни, показује отвор умало кобног бунара.

ПОДНАТКНИ
ЗАБАВНИК

21. 12. 2007.

Никако, ово је зидао мајстор над мајсторима, свака фуга била је равна с циглом. Сам себи не могу да помогнем.

Прво сам се неколико пута искашљао, избацујући воду и муљ из грла, а онда, гласом као из бунара, позвао пријатеља Гуту. Он је био најближи мени, видеће да ме нема и можда ће ме чути. Одахнуо сам кад се одазвао после трећег позива, више нисам био сам...“.

Око осамдесетак центиметара ничим обележеног отвора бунара брзо су се скупили сви ловци из Апине групе. Ускоро су им се придружили и други, позвани данас и у лову незамењивим мобилним телефонима. Притрчале су и комшије, а и на друму су застали многи аутомобили. Шта да се ради? Човек је на дну ко зна колико дубоког бунара, жив је и ваља све учинити да и даље хода.

Из првих околних кућа донели су уже дугачко петнаестак метара. Ништа. Човек с дна бунара довикнуо им је да

убрзањем, нема ми спаса, јер немам где да се склоним а руке би биле слаба или никаква заштита.

Крај конопа једва сам умирио пошто су ми од хладноће прсти руку већ трнули. Прво сам некако завезао пушку и торбицу, да их не оставим на дну, а онда сео на оно дрво. ‘Вуците!’, повикао сам. И миц по миц, ја сам убрзо био изнад воде. Међутим, невоља као да није хтела далеко од мене. Влажно уже почело је да се растеже и тањи. Ако пукне, а све је личило да хоће, поново ћу на дно и ко зна с каквим сад последицама.

Довикнуо сам им да ме лагано врате на дно, само нека извуку пушку и торбицу. И загламио да пазе на ону решетку, да је случајно не додирну.

Од масе уплашеног а немоћног света мајушном отвору бунара сад је било тешко прићи. Трезвенији су се досетили да, после свега, једино могу да помогну ватрогасци из Шапца. Месни парох Верољуб Ђурђевић, који је стигао

Јунак наше приче опоравља се у свом дому.

ДИШТЕ ЗЕМЉЕ

му назире крај далеко изнад себе. Морају дуже и јаче. Стигло је и оно, а за њим и патрола полиције и кола хитне помоћи. Сваки од њих, а било их је већ тридесетак, имао је своју идеју како да се помогне несрећном ловцу. Онда су на крај ужета дугог четрдесетак метара (ваљда ће дужина бити довољна?!) привезали чврст комад дрвета, да човек може да седне и да га онда лагано и пажљиво извлаче. Као у оној басни: „Деда за репу, баба за деду...“.

Смртоносна решетка

За то време Апа је већ почео да осећа хладноћу у сваком делу тела и, сасвим случајно, чизмама пуним воде напипао нешто на дну. Загњурио је и извадио пушку која је, по свој прилици, пре њега полетела у бунар.

„Испразнио сам пушку и чекао да дохватим коноп који се спуштао. И тада сам се поново следио од страха. Док је уже клизило према мени, онај крај с дрветом негде на средини бунара закачио је ко зна кад и зашто постављену гвоздену решетку која се зањихала. Ако падне с толике висине и с толиким

међу првима и пошалицама покушавао да орасположи Апу, већ се добрано изнервирао телефонирајући ватрогасној јединици. Људи навикли на свакојаке неукусне шале, посебно кад су чули да се ради о ловцима, хтели су потврду да их неко не замајава. Прво су тражили број личне карте човека на дну бунара, па онда свештеника а поверовали су тек кад је причу потврдио и лекар из хитне помоћи.

Дежурна екипа ватрогасаца, коју је предводио вођа смене Раде Трифуновић, стигла је уз заглушујући звук сирене. Брзо су се договорили како да на неуобичајен начин помогну човеку. Низ и уз бунар, како се доцније утврдило, дубок тридесет и три метра путовали су гласови. Првобитни предлог био је да се неко од ватрогасаца спусти до Апе који се већ кочио од хладноће, а све у уверењу да промрзлим прстима неће успети да се сам закачи за уже које ваља спустити. И тај ватрогасац је то морао да учини с главом на доле. Другачије ништа не би постигао, због тескобе не би могао да се провуче поред заробљеног ловца и да га зналачки увече.

Изнемогао, на ивици свести, промрзао од пете до зглавака прстију на рукама, несрећни ловац био је изричит да тај део посла може сам да обави.

„Ни данас не знам како сам то успео. Прсте не рукама готово нисам осећао, а – поред оне гвоздене решетке која ми је тако немо и смртоносно претила – плашио сам се да неки од момака ватрогасаца не страда спуштајући се на главце према мени. Рекао сам да могу сам да се увежем, само да ми коначно спусте то уже.

И спустили су га. Чим сам се увезао испод пазуха и закључао онај њихов чвор, довикнуо сам да почну да ме вуку. Е, ово је сад била друга прича! Кад су ме повукли са све 117 кила и одећом и обућом натопљеном водом, челично уже се затегло али не и истегло. Ово је сигурно, помислио сам, али и даље са страхом, очију уперених у ону решетку. Само да њу не закачимо. Нисмо. Тек кад сам је мимоишао, а чинило ми се да сам могао и носом да је дотакнем, уздахнуо сам с олакшањем. Онај отвор на врху који је одоздо наликовао дну беле тацне шоље за црну кафу претворио се у оку

недохватну ширину небеског свода. Био сам жив и далеко од утробе земље...“

Полусмрзнут, толико да су га на путу до шабачке Опште болнице „Лаза Лазаревић“ трљали ћебадима да му крв врате тамо куд је донедавно друмовала, Милан Апа Јовановић прошао је све медицинске прегледе. Утврђено је да је поломио чашицу колена на десној нози и да су му нагњечена два доња пршљена. Чудо невиђено! По свој прилици, пад дубок тридесет и три метра, што отприлике одговара паду с једанаестоспратнице, умногоме су ублажили дебела ловачка одежа али и ваздух који је потиснуо према дну бунара.

Сада се опоравља у својој кући у Варни. У лов ће моћи тек наредне године. У међувремену са стидљивим осмехом ослушкује лепет крила фазана који као да, однедавно, намерно воле да се башкаре управо по његовом дворишту.

Бунар је, проверили смо на лицу места, двадесетак дана после драме, и даље необележен. Као да чека неку нову причу. Да ли ће и она имати срећан крај?! ■

Петар Милатовић

ПОПУНИТЕ ПРАЗНА ПОЉА

1

У празна поља упишите бројеве од 2 до 17, али тако да два узастопна броја (нпр. 5 и 6) буду увек у суседним пољима (дијагонално везана поља нису суседна) ■

18					1

ПРОСЕЧНА СТАРОСТ

2

Просечан број година фудбалског тима од 11 фудбалера за једну годину већи је него просечна старост десет фудбалера без капитена. Колико је година капитен тима старији од просечне старости целог тима? ■

ПРОЧИТАЈТЕ!

3

На колико се начина може прочитати реч „АКО” идући од слова до слова која се међусобно дотичу (мисли се на суседна поља, укључујући и дијагонално)? ■

		А		
	А	К	А	
А	К	О	К	А
	А	К	А	
		А		

ЧЕТИРИ КРАЉИЦЕ

4

На скраћеној шаховској табли (4 x 4) поставите четири краљице, али тако да ни једна не напада другу ■

♔	♔	♔	♔

КУТИЈЕ И ПРЕДМЕТИ

5

У n различитих кутија треба спаковати m предмета. Ако у сваку кутију ставите по 5 предмета, за последњу кутију преостане само 2 предмета. Међутим, ако у сваку кутију ставите по 4 предмета, 1 предмет остане неспакован. Колико имате кутија, а колико предмета? ■

ЛИСИЦА И ПАС

6

Једна лисица, гоњена од пса, начинила је већ 60 скокова када је пас кренуо за њом. Лисица прави 3 скока док пас начини 2. Седам скокова лисице вреди колико 3 скока пса. Колико скокова треба да начини пас да стигне лисицу? ■

ИЧКЕ загонетке

ТЕСТИРАЊЕ

7

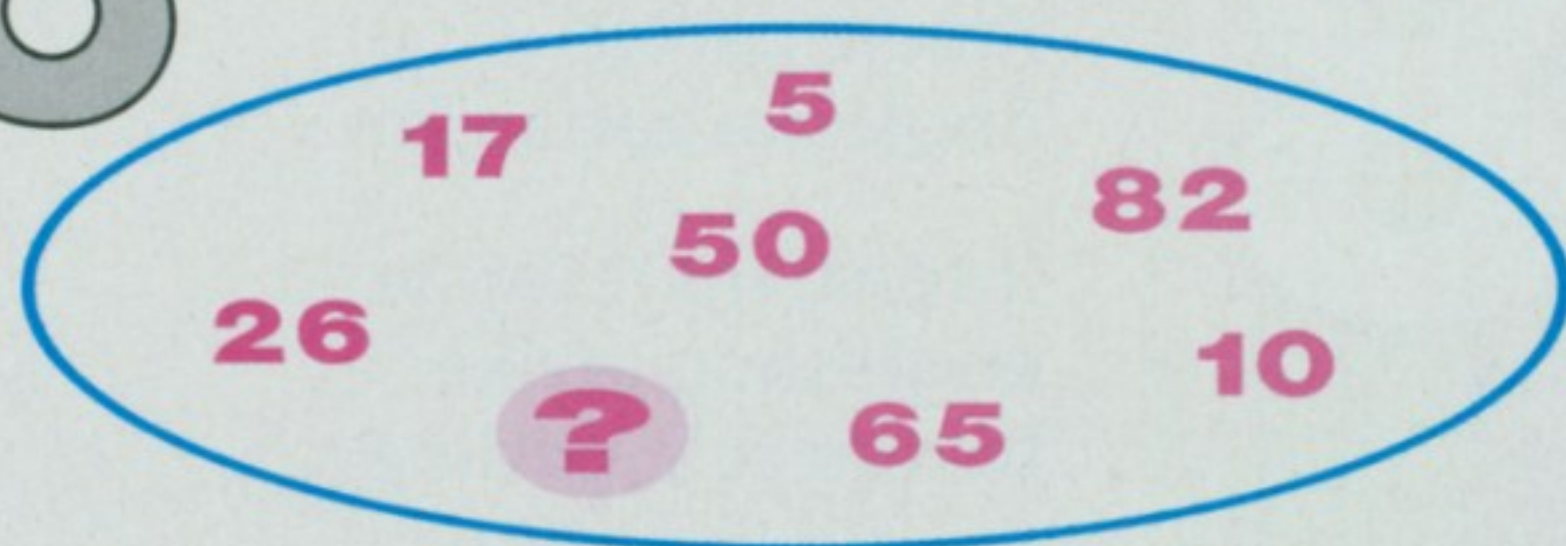
На тестирању је учествовало 22 ученика из осам школа. Они су тачно решили укупно 50 задатака. Сваки ученик из исте школе решио је једнак број задатака, а ученици из разних школа решили су различит број задатака. Сваки ученик решио је бар један задатак. Колико је укупно ученика решило само по један задатак? ■

БРОЈ КОЈИ НЕДОСТАЈЕ

8

Један број недостаје.
Размислите и упишите тачан број ■

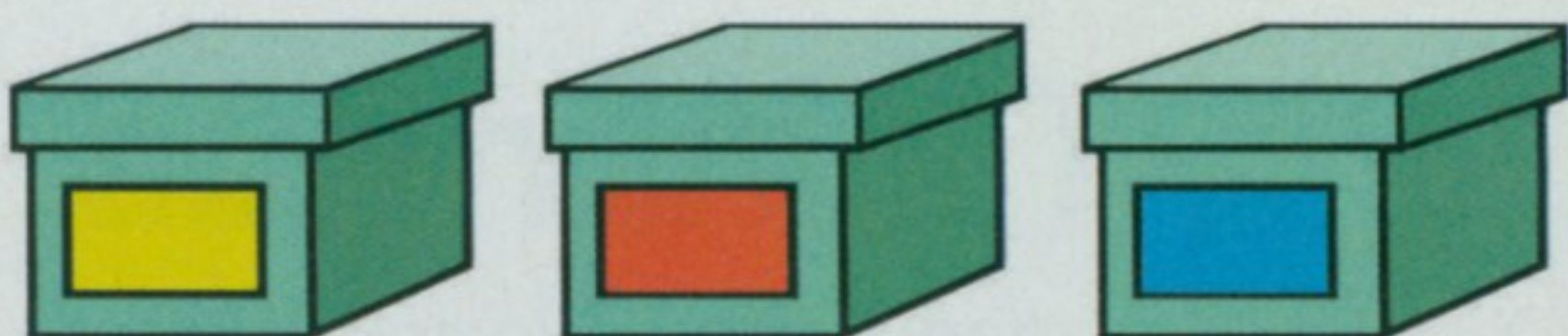

ЗАНИМЉИВА ИГРА

9

У три кутије – А, В и С – налазе се куглице: у кутији А су 2 куглице, у кутији В су 3 и у кутији С су 4 куглице.

Марко и Никола играју следећу игру: наизменично узимају из произвољне кутије произвољан број куглица. Победник је онај играч после чијег потеза све кутије остану празне. Ако Марко први почиње игру, направите тактику да он увек победи свог противника Николу ■

ЗАЈЕДНИЧКИ ПОСАО

10

„Станко и ја”, рече Душан, „можемо да завршимо неки посао за 20 дана. Али, ако ми дате Николу уместо Станка, можемо завршити посао за 15 дана”.

„Имам бољу комбинацију”, рече Никола. „Ако узмем Станка за помоћника, завршићемо посао за 12 дана”.

За колико би дана свако од њих завршио посао? ■

ЛАНАЦ

11

Од једне железне шипке може да се направи ланац од 80 карика, или пак од 100 карика, при чему једна карика у ланцу од 100 карика има за 5 грама мању тежину од једне карике у ланцу од 80 карика. Колико је тешка железна шипка? ■

ОГРАДА

12

Да би оградио своје двориште, један сељак поставио је по 10 стубова за ограду на краће стране дворишта, а по 15 стубова на дуге стране. Колико је укупно употребио стубова да би оградио двориште? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

Решења на страни 65

čudesni svet mašte i boja

Crayola boje ne prljaju, ne lome se,
ne mrljaju, a mrzovoljne i dosadne
dane, pobeđuju k'o od šale

Distributer programa Crayola za Srbiju i Crnu Goru
Bulevar Mihajla Pupina 6, 11070 N. Beograd, T 30 10 953

KOZMOLINA
M P C H O L D I N G

127355

Срећна 2008

Нова година
и Божићни празници

Merry Christmas

Frohe Weihnachten
und ein Gutes Neues Jahr

Feliz Navidad y próspero año nuevo!

Buon Natale Felice Anno Nuovo

С Рождеством Христовым и С наступающим Новым Годом

Joyeux Noël et bonne année

HAPPY New Year

PROGRAMI ZA PREDŠKOLCE, OSNOVCE I SREDNJOŠKOLCE

Ulaznica za svet

Kindergarten
englesko zabavište

Intenzivni tečajevi
engleskog jezika
tokom cele godine

Aktiviranje drugog stranog
jezika: francuski i nemački
za osnovce po
školskom programu

Vikend kursevi nemačkog,
francuskog, italijanskog
i španskog jezika

Priprema za Kembridžove
ispite IELTS, FCE, CAE, CPE
kao i za TOEFL

inlingua

međunarodni jezički centar

www.inlingua-beograd.com

SAVA CENTAR 311 45 68 • VOŽDOVAC 249 30 29 • ZVEZDARA 241 33 48

130843

ЈЕДНООКА ЦАРИЦА

У дугачком низу византијских царица, међу којима су биле и немачке, француске, италијанске, угарске, јерменске, руске, бугарске и трапезунтске принцезе, налазила се и једна Српкиња – Јелена Драгаш. Она је била кћерка угледног српског феудалца Константина Драгаша, који је био добро познат и у Византијском царству, а удала се за цара Манојла II Палеолога (1391–1425). Премда су крајем осамдесетих година 14. столећа Срби још могли да пруже јак отпор Османлијама, а после Косовске битке Константин Драгаш био један од најистакнутијих обласних господара расцепкане српске државе, несумњива политичка позадина овог брака остаје донекле затамњена. Претпоставља се да је Манојло II Палеолог намеравао да се чвршће веже са осталим хришћанским суседним државама на Балканском полуострву како би се заједнички лакше одупрли надирућим Османлијама.

Кћи Константина Драгаша била је супруга Манојла II Палеолога који се одлучио на брак тек после смрти оца Јована V Палеолога (фебруар 1391). Прилично је необично да се византијски цар ожени тако касно – у четрдесет првој години. Реч је о јединственом случају у историји династије Палеолога, а и о својеврсном изузетку у ромејском царском обичају. Сва је прилика да до свадбе Манојло II Палеолог није познавао своју будућу супругу, што у средњовековним условима и није било тако необично.

Јелена Драгаш удала се за Манојла II Палеолога 11. фебруара 1392. године на дан светомученика Власија, како је остало забележено у једној византијској краткој хроници. У овом случају, Манојло II Палеолог свечано се крунисао за цара Ромеја (Византинаца) и истовремено венчао с Јеленом Драгаш, што у Византији није било тако неуобичајено. Подробан опис читаве свечаности сачувао се у путопису очевица Игњатија из Смоленска.

Крунисање и венчање

Игњатије из Смоленска, познати писац крајем 14. и почетком 15. столећа, заједно са московским митрополитом Пименом путовао је у Цариград 1389. године. По наређењу руског првосвештеника, у раздобљу између 1389. и 1393. године, саставио је путопис. Знатан део свог путописа Игњатије је посветио опису крунисања цара Манојла II Палеолога. Свечани чин, који је оставио дубок утисак на руског духовника, обавио је васељенски патријарх Антоније IV (1389–1390, 1391–1397).

Најпре је у Цркви свете Софије одржано ноћно бденије које је трајало читаву ноћ. Када је свануло, пред знаменитом богомољом окупио се велики број житеља византијске престонице, а тамо се нашао и Игњатије из Смоленска. Он бележи да је било много народа, мушкарци унутар цркве, а жене на галерији. И све је, наглаша-

Јелена Драгаш, кћерка српског обласног господара Константина Драгаша, супруга византијског цара Манојла II Палеолога, мајка двојице последњих византијских царева Јована VIII Палеолога и Константина XI Драгаша Палеолога, играла је велику улогу у Византијском царству прве половине 15. века

ва руски духовник, било веома вешто приређено. Главе жена биле су заклоњене свиленим засторима, тако да њихова лица и украсе нико није могао да види. Међутим, руски калуђер домишљато примећује да су оне могле да виде све и као да таквом упадицом истиче и извесне предности женског „запостављања”. Он додаје да су људи у поодмаклим годинама били одевени у скупочену одећу, али без разметања.

Певачи су стајали у необичним одежама које су биле широке, дуге и налик на мантију. И рукави су им били широки и дуги. Сви су били опасани. Једни су били у одећи од броката, а други од свиле, док су им нараменице биле са златом и чипком. На главама су носили капе са чипком. Окупило их се много, а најстарији међу њима био је леп и у одећи белој као снег. Били су ту и Фраги (Латини) из Галате и Цариграда, Ђеновљани и Венецијанци. Стајали су у два реда: једни одевени у пурпурну кадифу, други у кадифу боје вишње. Један ред на грудима је имао бисере, а други неке другачије украсе. Под галеријом, на десној страни, налазила се одаја с дванаест степеница, ширине два хвата, пресвучених црвеном тканином, а ту су била и два златна престола.

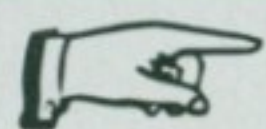
У току ноћи цар је био у свом дворцу, а када се разданило он је напустио дворац и ушао у свету цркву кроз предње велике двери које се називају царске. За то време појци су певали необично и неописиво. Царева поворка корачала је равномерно и споро тако да су три сата ишли од главних

врата до престола. Са обе василевсове стране било је дванаест оружара, који су од главе до ногу били у гвозденом оклопу. Испред њих ишла су двојица стегоноша. Њихова коса била је црна, а одећа и капе црвене. Пред овом двојицом барјактара корачале су гласоноше чији су штапови били оковани сребром.

Император је носио одећу пурпурне боје и имао дијадему. Затим је довео царицу и они су сели у златне престоле. Онда је кренула литургија током које је супружнички царски пар седео. Када је требало да се изађе, цару су дошла два главна ђакона и поклонила му се, до груди. Василевс је устао и кренуо ка олтару, док су стегоноше били испред њега, а оружари га окруживали са две стране. Цар је ушао у олтар, а барјактари и оружари зауставили су се испред, са обе стране светих двери. Потом је василевс обукао пурпурни фелонион, горњу одећу без рукава која је досезала до појаса, и држећи свећу у рукама, кренуо ка излазу. Потом су се патријарх и цар заједно попели на амвон – високо уздигнути подијум, на средини храма, на коме се налазио пулт за литургичка читања – а онда је на покривеном послужавнику донесен царски венац како за цара, тако и за царицу. Двојица главних ђакона пришла су царици и поклонила јој се, па се и она попела на амвон.

Патријарх је ставио венац на цареву главу и уручио му крст. Онда је цар сишао са амвона и ставио царски венац на царицу, па су заједно отишли на

своје место и сели на престоле. Патријарх је следио царски пар. Када се завршила херувимска песма, двојица главних ђакона пришла су цару и поклонила му се. Цар је устао и са упаљеном свећом у руци кренуо у олтар.

„Ко може да саопшти ту лепоту?“, задивљено се пита Игњатије из Смоленска. До светог причешћа, василевс се налази у олтару, док се двојица главних ђакона поново поклањају царици. Када царица сиђе са престола, људи који ту стоје раздиру завесу у одаји и свако узима онолико колико може. Царица затим кроз јужне двери улази у бочни део олтара, где јој дају причешће. Код Христовог престола патријарх са свештеницима причешћује цара, а онда излази из олтара и седа на своје светитељско место. Најпре му прилази цар и патријарх га благослови, а затим благослови царицу. При том, васељенски првосвештеник налаже василевсу да се непоколебљиво придржава завета православља и никада не нарушава древне законе, да не отима, да пре свега стекне страх божји и да се сети смрти, да не губи из вида да као што је дошао из земље у земљу ће отићи, и све остало што се налази у законима.

После патријархових речи нико још није могао и није смео да приђе цару и да му искаже здравицу: ни великодостојници, ни архонти, ни војници. Једино је каменоресцима било дозвољено да му приђу и да му подастру разне облике мермера и камена. Потом су цара упитали: „Од каквог мермера, автократоре, треба да буде твој гроб?“ Поучном причом подсећали су га: „Човек је смртан и трулежан. Не заборави то у нашем сујетном, несталном и брзо-пропадајућем животу. Старај се о својој души и благочастиво гради царство, колико си велики, толико савладај себе, тако што ће јаки бити више стављани на муке. Како богохулни греше пред Богом, тако и горди у својој гордости греше пред Богом. Али, пре свега увек имај страх божји, и смирење, и љубав, и милост и тада ћеш бити сахрањен и чуван небеском љубављу и милошћу господњом.“

После такве поуке, како су то налагали добри обичаји, кренула је поворка великодостојника, архоната, војсковођа и војника који су се обраћали цару. Пошто се „венчао на царство“ и потом био благословен од патријарха, цар је изашао из цркве веома благостиво, као неки велики и узвишени свештеник. На излазу су га засули златним новцем који је присутни народ почео да граби.

Савременици о Јелени Драгаш

Оновремени византијски писци посветили су Јелени Драгаш приличан број књижевних текстова. О српској невести писали су чувени филозоф Георгије Гемист Плитон, никејски митрополит и потоњи римски кардинал Висарион, духовник и ретор Јован Евгеник, богослов и први цариградски патријарх под османском влашћу Генадије Схоларије (1454–1456, 1463, 1464–1465). Без обзира на међусобне разлике, сви они су под дубоким утиском њене духовне снаге и унутрашње лепоте. Византијски људи од пера хвале Јеленину смерност, племитост, дубоку побожност, мудрост и пра-

Манојло II Палеолог и Јелена Драгаш са тројицом синова.

ведност. Утисак је да стога нећемо погрешити уколико претпоставимо да се српска принцеза није могла похвалити неком нарочитом физичком лепотом. Георгије Гемист Плитон упоредио је Јелену Драгаш с Пенелопом.

У својој беседи посвећеној српској невести Генадије Схоларије бележи: „Од добрих особина она је поседовала, не ову претерано, а ону слабије, нити пак постоји нека која јој је сасвим недостајала, него су све оне равномерно биле код ње сложене у неку неизрециву сагласност, мада се разликују по садржини, те је тако у тој дивној души наше време изнело на видело не само пример женске врлине, и не само, што је још више, царске, него и врлине свеукупног људског рода, уколико год он обухвата свако порекло и свако стање и занимање.“

Вредан помена је и податак из једне византијске кратке хронике, чији непознати састављач уз име Јелене Драгаш наводи придев *једноока* (монофталми), а затим

додаје да је била разборите нарави. Међутим, остали византијски писци 15. столећа, који пишу о српској принцези, ниједном речју не помињу некакву царичину телесну ману.

Царичин утицај на догађаје

У браку Јелене Драгаш и Манојла II Палеолога рођено је осам синова, од којих су двојица, Константин (старији) и Михаило, умрли као деца, па су преостала шесторица – Јован (VIII), Теодор (II), Андроник, Константин (млађи, односно будући XI), Димитрије и Тома – и две кћерке, које су такође рано преминуле. Када се говори о Јеленином животу у византијској престоници, треба рећи да је, делећи тегобну судбину одумируће Византије, како сматра један истраживач, „имала више горких него слатких дана“.

Неопходно је нагласити да су временом њено присуство у јавности и утицај на оновремена збивања расли. Најпре је прилич-

но дуго била у мужевљевој сенци, али када је постала удовица њен утицај био је све јачи. Током самосталне владе њеног најстаријег сина Јована VIII Палеолога (1425–1448), реч или савет српске принцезе у више наврата били су од битне, каткад и пресудне важности за опредељење византијског јавног мњења. Са доста поузданости може се претпоставити да је она исто толико утицаја имала и на Константина XI Драгаша Палеолога (1449–1453), другог љубимца међу синовима. Уосталом, како име Константин, тако и надимак Драгаш, које је добио према деди по мајци и које је с поносом носио, даје за право истраживачима који истражују на чињеници да је, у очима савременика, Константин XI Драгаш Палеолог по особинама био ближи мајци Јелени него Палеолозима.

По доласку у Цариград, Јелена Драгаш није прекинула везе с отацбином. Сачувана сведочанства, истина ретка, али и веома поуздана, кажу да је радила у корист Срба. У исто време успела је постепено да стекне велико уважавање и међу иначе прилично ксенофобичним Византинцима. Када је њен отац Константин Драгаш погинуо у бици на Ровинама 17. маја 1395. године, Јелена је, поводом очеве смрти, у октобру исте године, заједно с мужем Манојлом II Палеологом, приложила цариградском манастиру светог Јована Претече сто, односно пет стотина златних перпера. То је, како је остало забележено, учињено за душу „блаженог и великославног господара Србије, господина Константина, оца моћне и свете нам господарке и владарке”.

Неколико година касније, у децембру 1399, царска породица напустила је Цариград и кренула ка Пелопонезу. Било је то време када је султан Бајазит I (1389–1402) опседао византијску престоницу, па је Манојло II Палеолог кренуо на запад како би потражио помоћ за угрожено царство. Супругу и децу оставио је млађем брату Теодору II Палеологу. Током царевог вишегодишњег одсуствовања (1399–1403), царица Јелена Драгаш боравила је на Пелопонезу. Она је сама морала да поднесе породичну трагедију јер је од тада петоро њене деце троје подлегло епидемији куге.

Манојло II Палеолог посетио је Италију, Француску и Енглеску, али му није пошло за руком да обезбеди помоћ. У Паризу је Сен-Дениској опатији предао украшен рукопис псеудо-Дионисија Ареопажита, једног од најученијих хришћанских богослова. Рукопис је имао и приказ царске породице на коме су Манојло II, Јелена Драгаш и тројица њихових најстаријих синова: Јован, Теодор и Андроник. Остали су рођени после Манојловог повратка у Византију. Уз Јелену Драгаш стоји записано „Јелена у Христу Богу верна августа и автократориса Ромеја Палеологина.”

Тежак пораз Османлија у бици код Ангоре у јулу 1402. године донео је олакшање Византији и, сматра се, да јој је продужио живот за око пола столећа. Манојло II Палеолог са породицом се вратио у Цариград 1403. године. Када је 1421. године претрпео срчани удар, стари цар се повукао и државне послове препустио најста-

ријем сину Јовану VIII Палеологу. Међутим, када је бивао одсутан из престонице, на пример 1424. године, главну реч водила је царица мајка Јелена Драгаш, а не стари Манојло II или регент Константин Палеолог. Заслугом Јелене Драгаш 20. јануара 1424. године склопљен је толико драгоцен мир за Византију, мир између султана Мурата II (1421–1451) и царства. Нешто раније, 1423. године, у сукобу између Јована VIII и његовог млађег брата Димитрија, осим већ болесног Манојла II, и Јелена Драгаш је улагала напоре да дође до измирења њених синова.

У времену које следи, Јелена Драгаш је све више утицала на догађаје у Византији. Тако је неколико година касније милански војвода Филипо-Марија Висконти преко свог изасланика поручио Јовану VIII Палеологу, али и његовој мајци, да цар, уз помоћ Ђеновљана, узме острво Крит које су још од 1204. године држали Венецијанци. Утицај Јелене Драгаш на збивања у Византији знатно је порастао после 1425. године, када је преминуо њен супруг Манојло II Палеолог. Она је потом двадесет пет година била удовица, а и изван граница царства знало се да су њени утицај и моћ били велики.

Почев од 1430. године у изворима расте број података који говоре о све већем учешћу царице удовице у јавном животу и њеном неспорном утицају најстаријег сина. Још пре него што је одлучио да у пролеће 1431. године изнова почне преговоре о унији и у Рим пошаље свог изасланика, Јован VIII је најпре отишао по савет код мајке. Разговор је обављен у њеним дворским одајама, такозваној Палатини, што је била њена уобичајена резиденција. После дужег већања и уз велика неслагања, ужи савет донео је одлуку да се у Рим пошаљу емисари. И касније, у припремама за сабор, Јован VIII тражио је савет од мајке. Исто тако, када је Дубровчанин Иван Стојковић, скоротеца Базелског сабора, 1435/1436. године био у Цариграду, имао је упутства да се обавезно сретне и са обе царице, Јеленом Драгаш и Маријом Комнином, пошто је Јован VIII Палеолог много држао како до мајчиног мишљења, тако и до мишљења своје вољене супруге.

Када је цар 1437. године кренуо у Италију да преговара с римском црквом и склопи унију, у Цариграду се уз званичног василевсовог заменика Константина Палеолога налазила и Јелена Драгаш. Да је царица мајка заиста умногоме учествовала у политичким догађајима, јасно показује и њена порука најстаријем сину у пролеће 1439. године. Она га је упозоравала како је неопходно да се, у очекивању турског напада, за заштиту угрожене византијске престонице што пре пошаљу најмање још две папине галије.

Безрезервно одана православљу, о чему су сведочила многобројна добротворна дела и услуге, Јелена Драгаш била је противник унионистичке политике свог најстаријег сина. Да су њени судови и оцене о верским питањима умногоме утицали како на припаднике цркве, тако и на самог Јована VIII, чињеница је која није измакла ни римском папи. Најзад, после склапања Фирентинске уније, пре свега залагањем Јелене Драгаш, био је онемогућен сваки по-

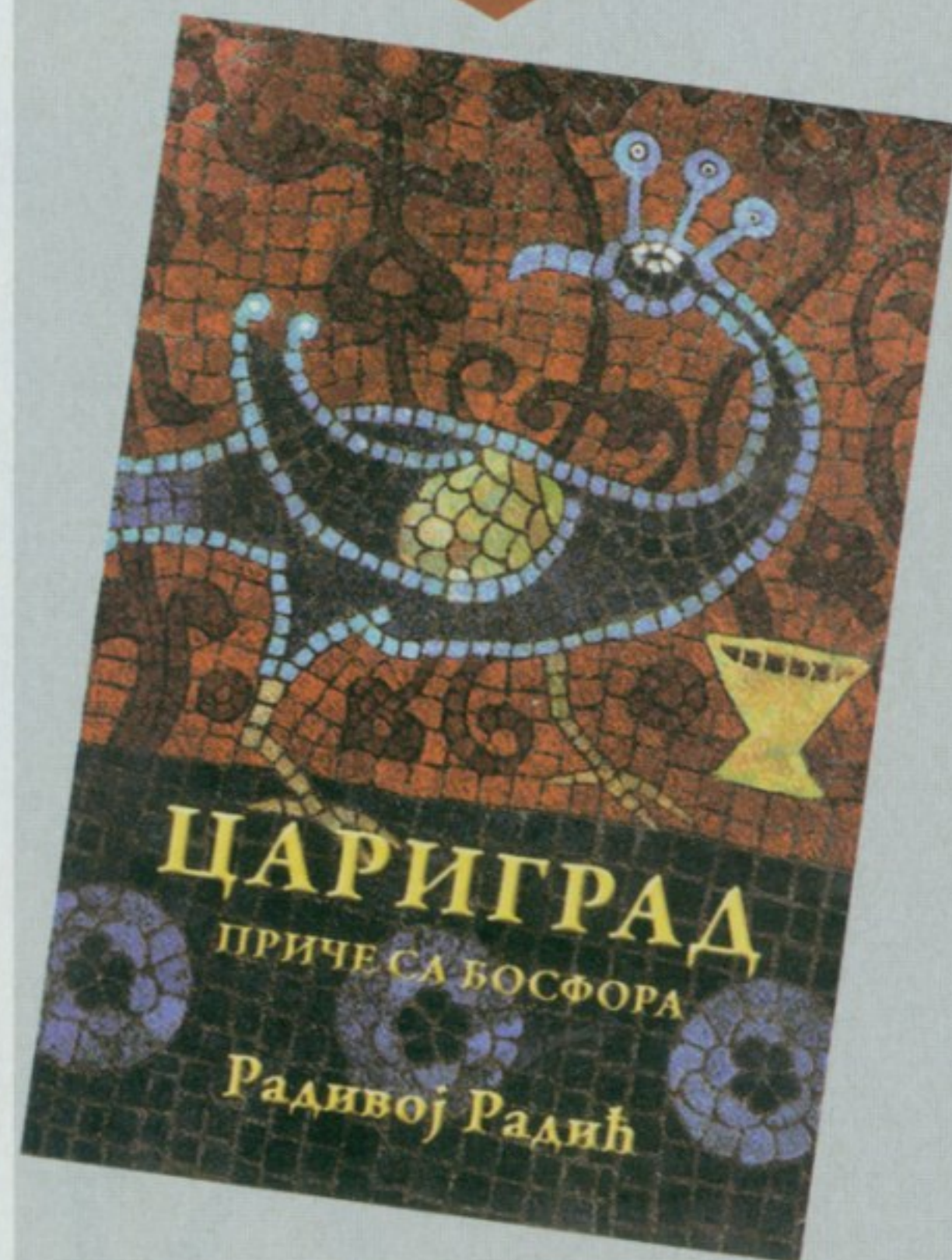
духват Јована VIII Палеолога против антиуниониста. Штавише, цар је после 1440. године био изразито толерантан према противницима уније.

У ствари, Јелена Драгаш у суштини никада није опростила сину склапање Фирентинске уније, што се на посебан начин показало после смрти Јована VIII Палеолога. Цар је преминуо 31. октобра 1448. године, а наредног дана сахрањен је у цариградском манастиру Пантократора, породичној гробници последњих Палеолога. Озлогјеђени због василевсове унионистичке политике, представници цркве нису хтели да обаве уобичајене погребне обреде, а царица мајка, за коју је василевс био толико везан, забранила је да се приликом литургија међу царевима помиње Јован VIII Палеолог. Једном речју, она се окренула против сина који је, уз Константина XI Драгаша Палеолога, био њен љубимац.

Тако је царица мајка надживела свог најстаријег сина. Према подацима које доноси Георгије Сфранцис, предани хроничар последњих Палеолога, Јелена Драгаш се као монахиња Ипомона упокојила 23. марта 1450. године. Умрла је три године пре османлијског освајања Цариграда, тако да није дочекала остварење једног давнашњег пророчанства према коме је хришћанско царство Ромеја започело са Константином I и његовом мајком Јеленом, а окончаће се са василевсом који ће се звати Константин и чија ће се мајка такође звати Јелена ■

Радиој Рађић

ЗА ОНЕ
КОЈИ ЖЕЛЕ
ДА САЗНАЈУ
И НЕШТО
ВИШЕ

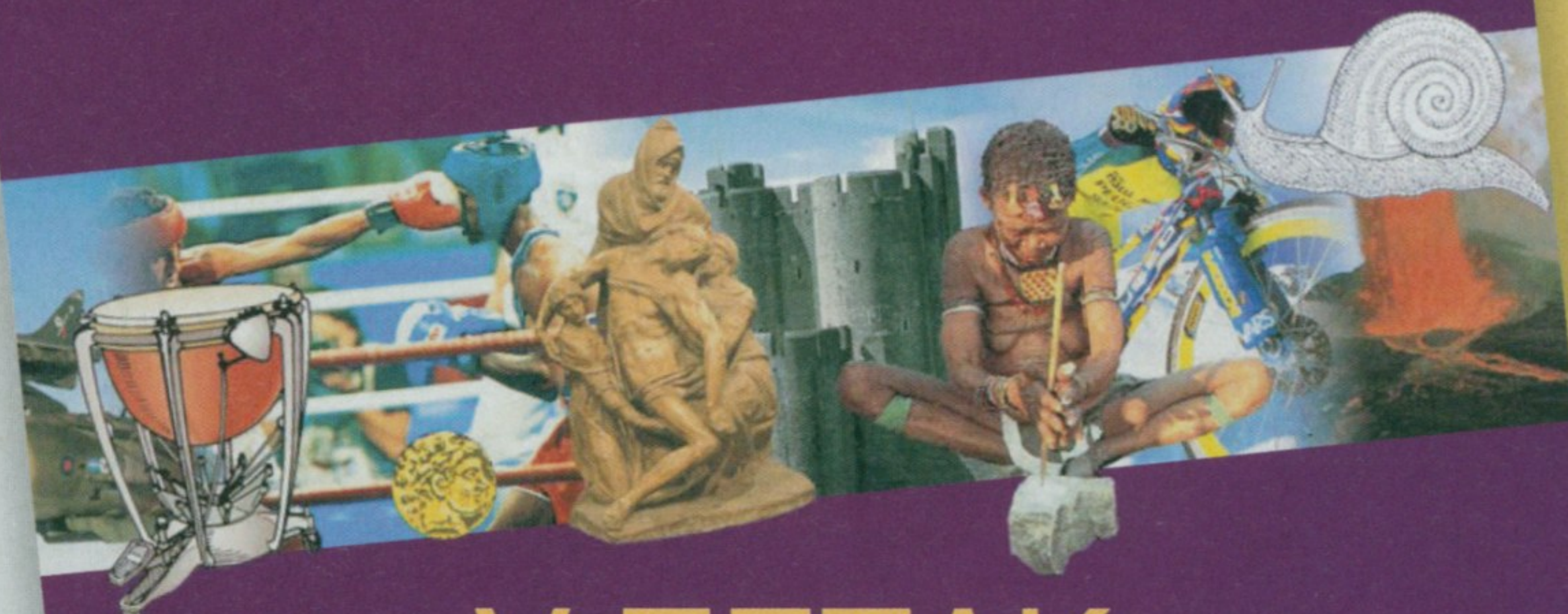

OXFORD

ШКОЛСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

Белизе ► Вируси

2

У ПЕТАК
28. децембра

у продаји је други том
школске енциклопедије

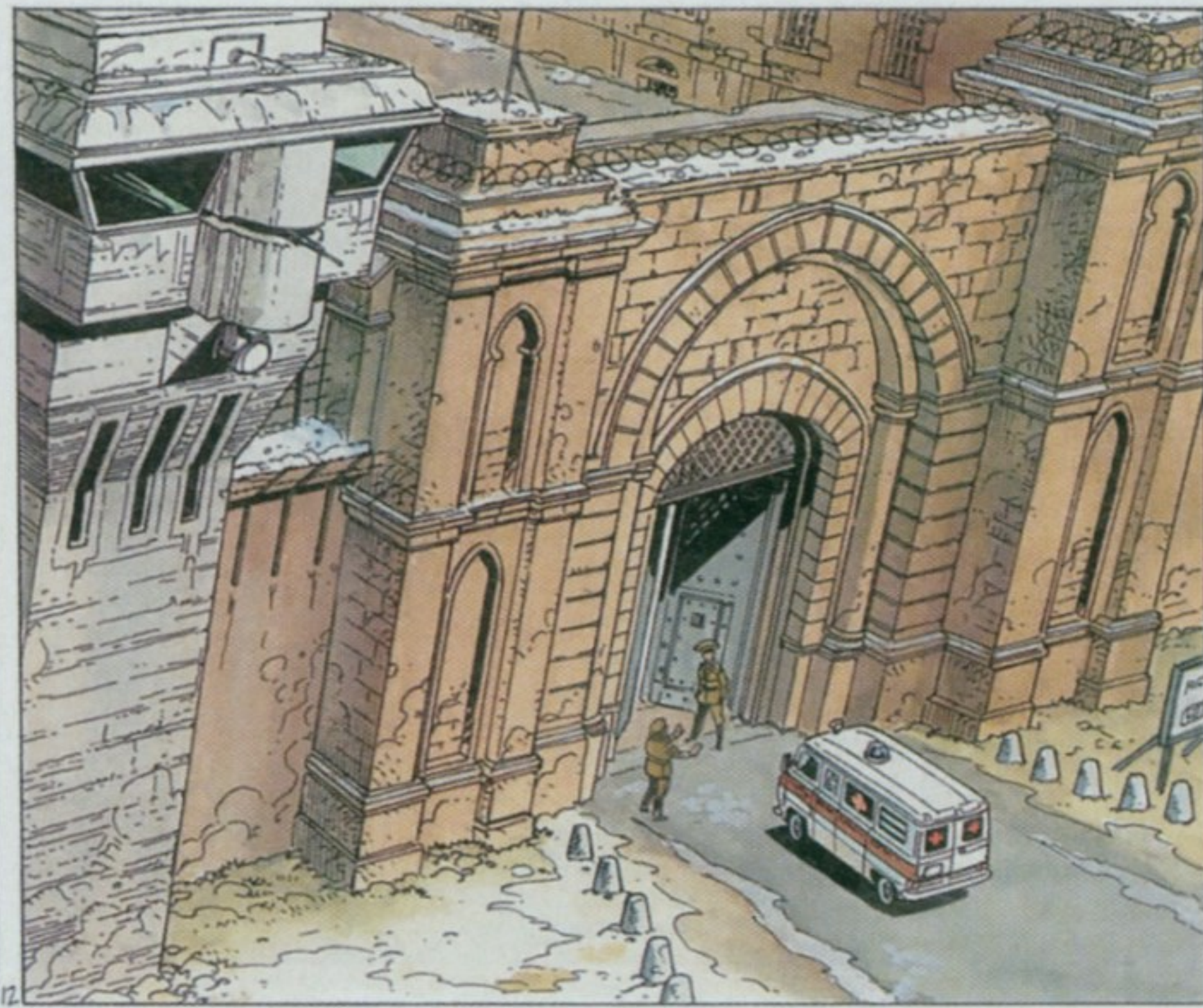
ОКСФОРД

НАПИСАО
ЖАН ВАН ХАМ

НАЦРТАО
КРИСТИЈАН ДЕНАЈЕ

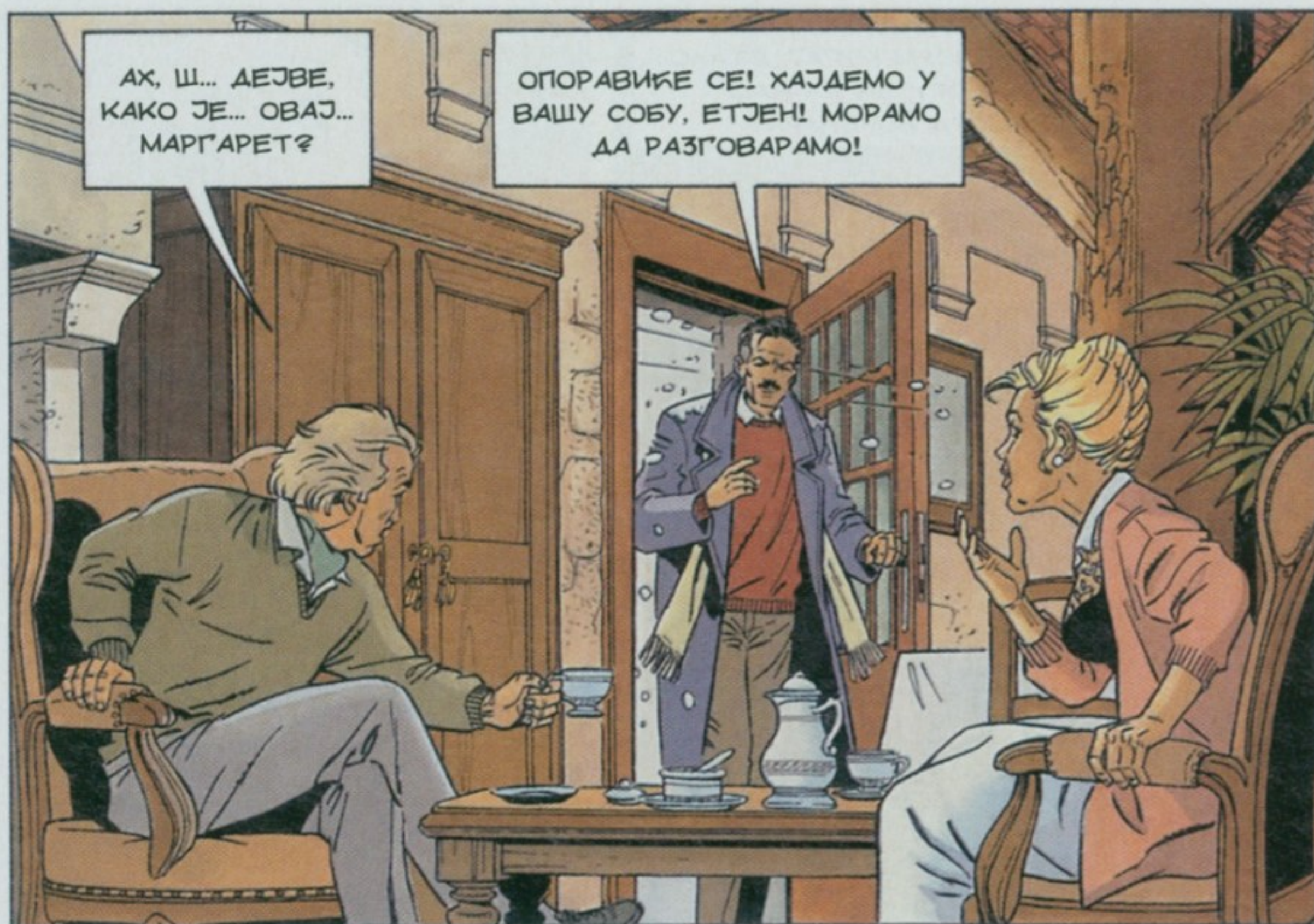
ВЕЈН ШЕЛТОН ИЗДАЈА

II ДЕО

АХ, Ш... ДЕЈВЕ,
КАКО ЈЕ... ОВАЈ...
МАРГАРЕТ?

ОПОРАВИКЕ СЕ! ХАЈДЕМО У
ВАШУ СОБУ, ЕТЈЕН! МОРАМО
ДА РАЗГОВАРАМО!

ПОДСЕЌАМ ВАС
ДА НИСТЕ ОВДЕ
ДА СЕ УДВАРАТЕ
ВЛАСНИЦАМА
ПАНСИОНА, БОЈАЦИК!
ЧАК ИАКО ВАМ ЗБОГ
ЊЕ ПОЛАЗИ ВОДА
НА УСТА!

ГОСПОЂА МУРАЈ
ЈЕ ПРИСТОЈНА
ОСОБА,
ШЕЛТОНЕ! А
ЈА У СЛОБОДНО
ВРЕМЕ РАДИМ
ШТА ХОЋУ!

Е, ПА ВАШЕ СЛОБОДНО ВРЕМЕ ЈЕ ЗАВРШЕНО, СТАРИ
МОЈ! СНИМИО САМ ДВА ТЕЛЕФОНСКА РАЗГОВОРА У
КАНЦЕЛАРИЈИ НАЧЕЛНИКА КЛИНИКЕ! КАЖИТЕ МИ ШТА
ГОВОРЕ!

ОВО ЈЕ ДОКТОР
МЕЧЕЈЕВ КОЈИ ПОЗИВА
„ДРАГОГ ПРИЈАТЕЉА“ ДА
МУ КАЖЕ ДА ЋЕ ДОЋИ
ДАНАС У 11, КАО И
ОБИЧНО!

ТО ЈЕ ДИРЕКТОР ЗАПОРИЦКЕ!
А ДРУГИ ПОЗИВ?

ТО ЈЕ НЕКИ РАКОВСКИ,
ДОТИЧНИ „ДРАГИ
ПРИЈАТЕЉ“, КОЈИ ЗОВЕ
РАДИ ПОТВРДЕ, ПОШТО
ЈЕ ТАКВО ПРАВИЛО!
ИЗВИЊАВА СЕ ЗБОГ ТЕ
РУТИНСКЕ ПРОВЕРЕ!

ХММ! ТО ЈЕ
НЕЗГОДНО!

ДОБРО! ИМАТЕ ДВА ДАНА ДА НАУЧИТЕ ДА ОПОНАШАТЕ ГЛАС МЕЧЕЈЕВА!
ИЗГОВОРИТЕ ОВАЈ ТЕКСТ!

ЈА... НИКАД
НЕЋУ
УСПЕТИ...

ЈЕСТЕ ЛИ ВИ ГЛУМАЦ ИЛИ НИСТЕ?
УТУВИТЕ У ТУ ВАШУ ГЛАВУ ДА НАШЕ КОЖЕ
ЗАВИСЕ ОД ВАШЕ ГЛУМАЧКЕ ДАРОВИТОСТИ!
ДАКЛЕ, ОВО ЈЕ ТРЕНУТАК ДА УГРАБИТЕ
ОСКАРА ЗА НАЈБОЉУ ГЛАВНУ УЛОГУ!

ЗДРАВО,
НОВАЈЛИЈО!

ЈА САМ ЕРВЕ, А ОВО ЈЕ ТЈЕРИ! ФРАНЦУЗИ, К'О И ТИ! СМОТАЛИ СУ НАС
У БАЛКОЈУ КАД СМО ПОКУШАЛИ ДА ПРОДАЈЕМО ПОРНО ЧАСОПИСЕ! ОВИ
УШКОПЉЕНИЦИ СУ НАМ ДАЛИ ПО ГОДИНУ ДАНА!

ФРАНСОА ШАБЕР, КАМИОНѢИЈА
КОЈИ ЧЕКА СУЂЕЊЕ!

ОВДЕ ИМА МНОГО
КАМИОНѢИЈА! ИМА И
ЈЕДАН НАШ КОЈИ ЈЕ
ПОПИО ТРИДЕСЕТ
ГОДИНИЦА!

ЛОАРЕ, ЈЕ Л'
ТАКО? МНОГО
СЕ ПРИЧАЛО
О ЊЕМУ!

ЈЕСТЕ, ЛОАРЕ, БАШ
ТАКО! ПРАВА ЈЕ
НИШТАРИЈА!

ВИДИ, ЕНО ГА ТАМО,
ГЛУПЕРДА... УВЕК
СПРЕМАН ДА ТЕ
ОЦИНКАРИ ДА БИ СЕ
ДОДВОРИО ЧУВАРИМА!
НАДАМ СЕ ДА ТИ
НИЈЕ ДРУГАР?

НЕ ПОЗНАЈЕМ ГА,
САМО СМО КОЛЕГЕ!

А ОНИ ЛИКОВИ У
КОКОШАРНИКУ?

ТО СУ ТИ
„ПОЛИТИЧКИ“!

ОВКА
ЦЕНА

АКО ИМ СЕ ПРИБЛИЖИШ НА МАЊЕ ОД ДВА
МЕТРА, НЕ ГИНЕ ТИ САМИЦА ИЛИ ЈОШ ГОРЕ,
БАТИНЕ!

ВАЖИ, ПОРУКА
ПРИМЉЕНА!

ХАЛО, УЈКА
ЧАРЛИ?

МАРГАРЕТ ЈЕ У БОЛНИЦИ, АЛИ СВЕ ЈЕ
У РЕДУ, ДОБРО СЕ БРИНУ О ЊОЈ! БИЋЕМО
У ПАРИЗУ ПРЕДВИЂЕНОГ ДАТУМА!
ВИДИМО СЕ, УЈКА ЧАРЛИ!

КАЖИ ЗБОГОМ СВОЈИМ ДЕВОЈКАМА,
АМИГО! ВРЕМЕ ЈЕ ДА ЗАРАДИМО НОВАЦ,
КОЈИ УПРАВО КРЦКАШ!

АХ, ГОСПОДИНЕ РАЈАНЕ...
МОГУ ЛИ ДА ВАС ПОНУДИМ
ПИВОМ ДА СЕ УГРЕЈЕТЕ?

ОВАЈ... ДРАГЕ
ВОЉЕ,
КОМЕСАРЕ!

ПРЕДСТАВЉАМ ВАМ СВОГ СТАРОГ
ПРИЈАТЕЉА ПАНЕКА РАКОВСКОГ,
ДИРЕКТОРА ЗАТВОРА!

АХ? ОВАЈ... ДРАГО
МИ ЈЕ, ГОСПОДИНЕ
РАКОВСКИ!

ОПРОСТИТЕ МУ, ГОВОРИ
САМО КАЛАЧКИ И РУСКИ!

ТРИ ПИВА,
ГОСПОЂО МУРАЈ!

ИЗВИНИТЕ
МЕ САМО
НА
ТРЕНУТАК...

УФ, ТУ СТЕ! ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЧЕРАС
ВЕК СИЛАЗИЛИ ?

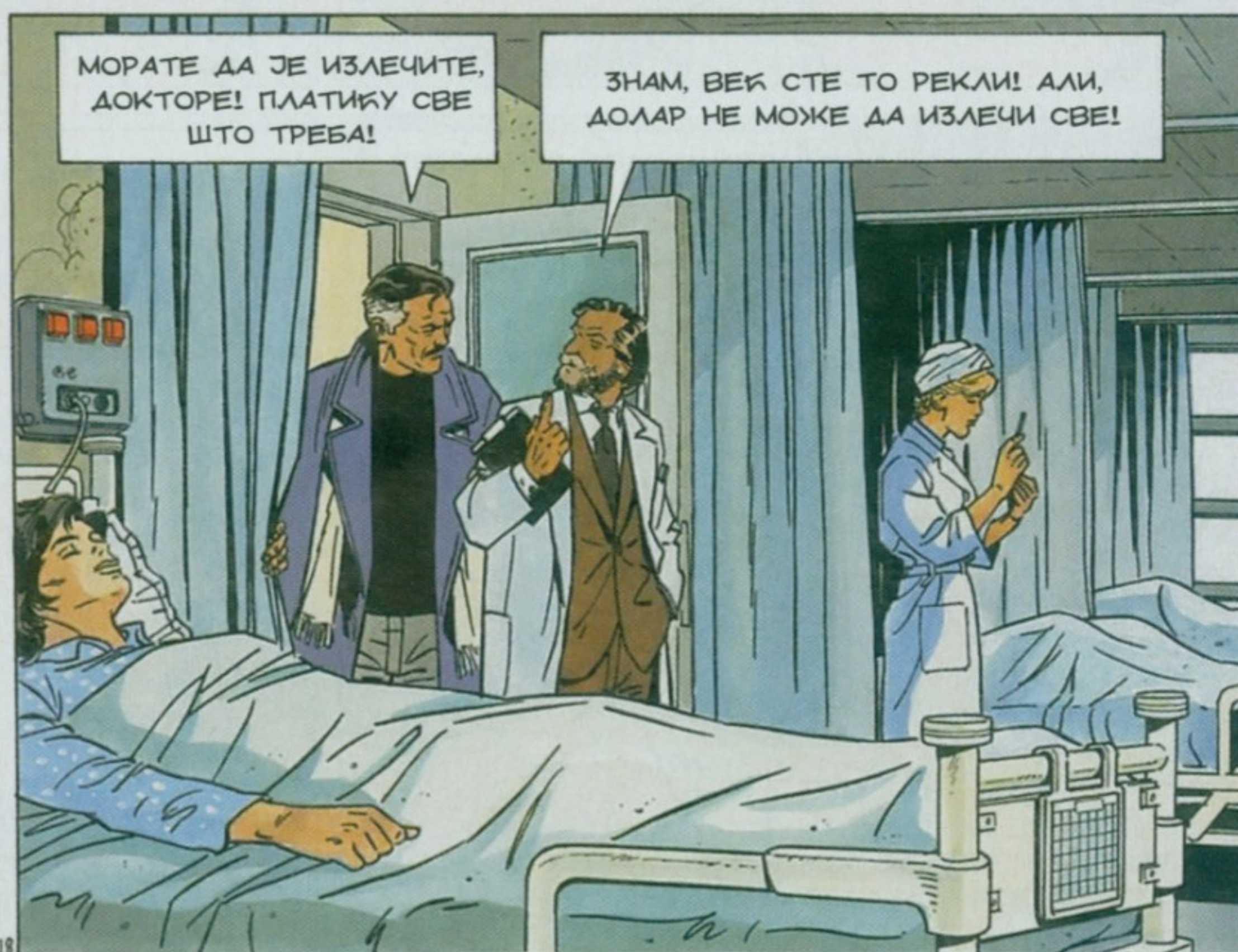
НЕ, ЈА...

САВРШЕНО, ВРАТИТЕ
СЕ У СВОЈУ СОБУ!

МА ШТА СЕ
ДЕШАВА?

КОМЕСАР ЈЕ ДОЛЕ
СА ДИРЕКТОРОМ
ЗАПОРИЦКЕ! ДОЊИ
ЋУ ПО ВАС ЧИМ
БУДУ ОТИШЛИ!

КАКО СЕ ОСЕЋАТЕ,
ГОСПОЂО РАЈАН?

ХОЋЕ ДА
МЕ УБИЈУ!

ИЗВИНИТЕ?

КАЖЕМ ВАМ ДА
ХОЋЕ ДА МЕ УБИЈУ!
СПАСИТЕ МЕ,
ДОКТОРЕ!

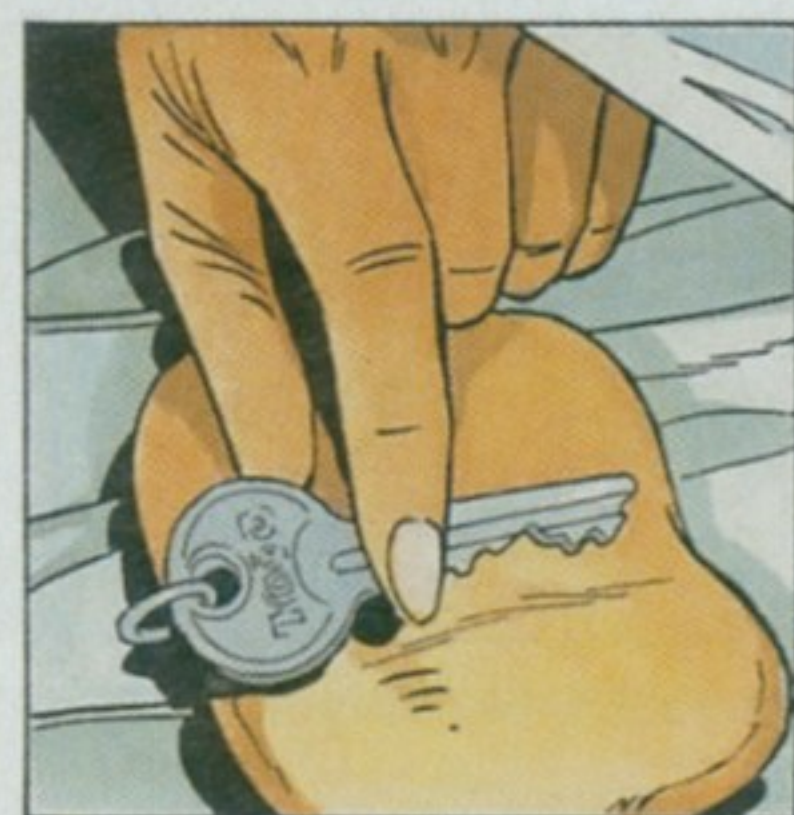
ХОЋЕ ДА МЕ УБИЈУ...
ХОЋЕ ДА МЕ УБИЈУ...

СЕСТРО! НЕШТО
ЗА СМЕРЕЊЕ,
БРЗО!!!

НЕ! НЕКУ
ИГЛЕ!
НЕКУ...

СМИРИТЕ СЕ, ЗАБОГА!
НИКО ВАМ ОВДЕ НЕ
ЖЕЛИ ЗЛО!

НИЈЕ ТО НИШТА,
ГОСПОДИНЕ РАЈАНЕ!
МАЛО БУЊЦА ЗБОГ
ВИСОКЕ
ТЕМПЕРАТУРЕ! САД
ЋЕ ДА ОДСПАВА!

СВАКА ЧАСТ, ПРИНЦЕЗО!
ЧАК СИ И МЕНЕ
ПРЕВАРИЛА...

УМЕТНИЧКО ДЕТИЊСТВО!
ЈЕСИ ЛИ МИ ДОНЕО ЈОШ
САПУНА, ВЕЈНЕ ДРАГИ?

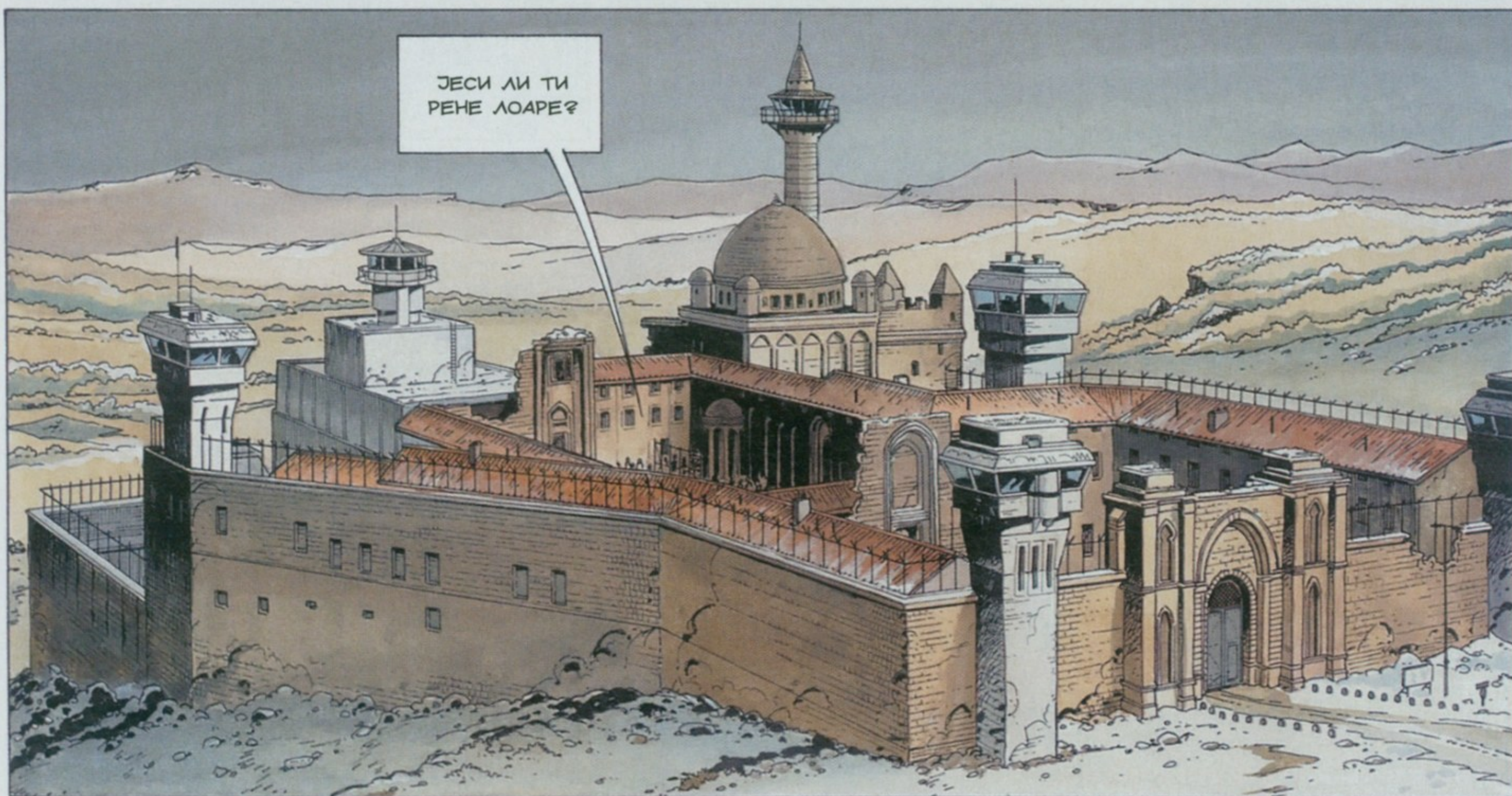

НЕМА ВИШЕ, МАРГАРЕТ!
СУТРА МОРАШ ДА
ОЗДРАВИШ! И ПОДСЕЋАМ
ТЕ ДА СЕ ЗОВЕМ ДЕЈВ!
ДЕЈВ РАЈАН!

ДЕЈВ И МАРГАРЕТ... КАО
НАСЛОВ ТВ ФИЛМА ЗА
ПЕНЗИОНЕРЕ! РЕЦИ МИ,
ВЕЈНЕ ДРАГИ...

...МИСЛИШ ЛИ ДА
ДОБРИ ДОКТОР ЗНА
ДА ИГРА ЗАЊ?

ФРАНСОА ШАБЕР, ФРАНЦУСКИ
КАМИОНѢИЈА, КАО И ТИ!
ХОЌЕШ ПЛУГУ?

НЕЌУ ТЕ
ОДЕТИ!

БИЛА ТИ ЈЕ СЛИКА У СВИМ
НОВИНАМА КОД КУЌЕ! А СИНДИКАТ
СЕ ЗАИНАТИО ДА ТЕ ИЗВУЧЕ
ОДАВДЕ! АЛИ, НИЈЕ СЕ МОГЛО
НИШТА И ФРАНЦУСКА
ЈЕ ПРЕКИНУЛА СВЕ ВЕЗЕ
С КАЛАГѢИСТАНОМ!

ЗНАМ! БАШ СУ МЕ
УСРЕЌИЛИ!

БУДИ СИГУРАН ДА ОНЕ
СЛАТКОРЕЧИВЦЕ ИЗ ВЛАДЕ
ЗАБОЛЕ ЌОШЕ ШТО НЕКИ ЛИК
КАО ЈА ТРУНЕ У ОВОЈ
ПРОКЛЕТОЈ ЗАБИТИ!

ТО ЈЕ ВРЛО ВЕРОВАТНО,
ЈАДНИ МОЈ ПРИЈАТЕЉУ!
АЛИ, МОЖДА ПОСТОЈИ
ДРУГИ НАЧИН...

ЈЕСИ ЛИ НЕКАД ПОМИСЛИО
ДА ЗЕРИШЕШ?

ДА ПОБЕГНЕМ? ЈЕСИ
ЛИ ТИ ЛУД? ЗНАШ
ЛИ ШТА РАДЕ ОНИМА
КОЈИ ПОКУШАЈУ?

БАТИНЕ! И ТО НЕ БУЃЊАРСКИМ
ПАЛИЦАМА! ВЕРУЈ МИ НА РЕЧ!
ПОСЛЕДЊИ КОЈИ ЈЕ ПОКУШАО
НАЂЕН ЈЕ У МАЛИМ КОЛИЦИМА,
С РАЗБИЈЕНОМ ТИНТАРОМ,
ПОВРЕЂЕНИМ БУБРЕЗИМА И
ПАРАЛИЗОВАН У ОБЕ НОГЕ!

НЕМОЈ ДА СИ МИ
ТО ИКАД ВИШЕ
ПОМЕНУО! СТАЛО МИ
ЈЕ ДО МОЈЕ КОЖЕ!
ЗДРАВО!

ЗАНИМАЈУ ВАС НАШИ
ЗАТВОРИ, ГОСПОДИНЕ
РАЈАНЕ?

ГЛЕ... ДОБАР ДАН, МАЈОРЕ!
ЗАНИМА МЕ АРХИТЕКТУРА
ОВОГ НЕКАДАШЊЕГ
ОТОМАНСКОГ ДВОРЦА! А
ПОШТО ЈЕ ЗАБРАЊЕНО ДА МУ
СЕ ПРИЂЕ, МОРАМ ДА СЕ
ПОСЛУЖИМ ДОГЛЕДОМ!

НЕ БИ ТРЕБАЛО
ДА ШЕТАТЕ ОВУДА,
ГОСПОДИНЕ РАЈАНЕ!
ОВА ОБЛАСТ ЈЕ МНОГО
ЛЕПША С ДРУГЕ СТРАНЕ
ГРАДА! КАКО ВАМ ЈЕ
СУПРУГА?

ТЕМПЕРАТУРА ЈОШ ЈОШ НИЈЕ СПАЛА,
АЛИ НИЈЕ НИШТА ОЗБИЉНО!

ЗНАЧИ, ИМАЊЕМО ЈОШ
НЕКОЛИКО ДАНА ДА
УЖИВАМО У ВАШЕМ
ДРУШТВУ! БАШ ЛЕПО!
ЖЕЛИМ ВАМ ПРИЈАТАН
ОСТАТАК ДАНА!

ДА ЛИ ВИ ТО ЖЕЛИТЕ ДА МИ
СТАВИТЕ ДО ЗНАЊА КАКО
ПРИСЛУШКУЈЕТЕ МОЈЕ ТЕЛЕФОНСКЕ
РАЗГОВОРЕ, МАЈОРЕ ВОРОНАР?

НАРАВНО! С ПРАВОМ
ОПРЕМОМ НЕМА НИЧЕГ
ЛАКШЕГ ОД ХВАТАЊА
СИГНАЛА
МОБИЛНОГ
ТЕЛЕФОНА!

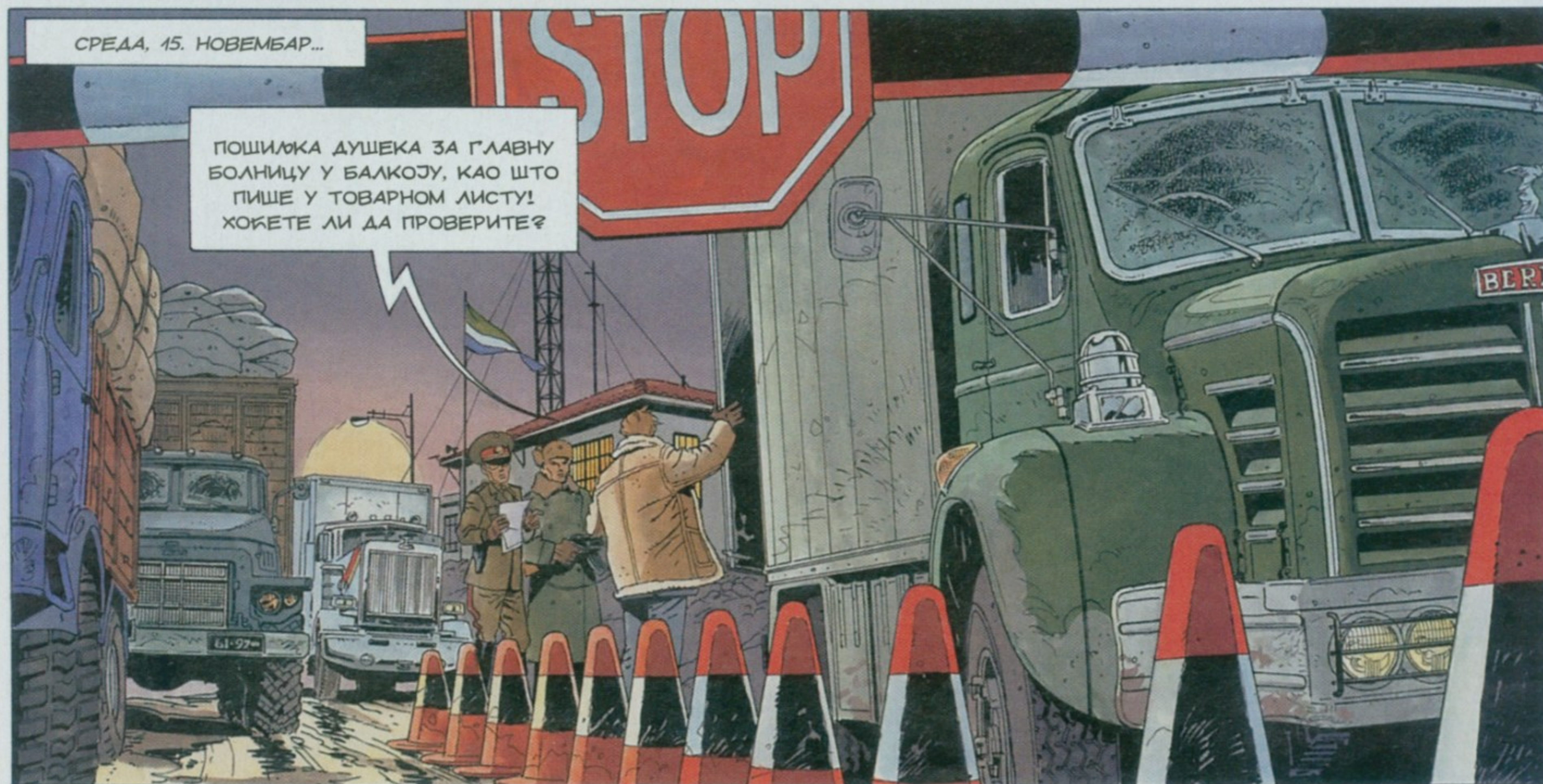

САД МИ ПАДЕ НА ПАМЕТ...
ЗАР ОВО НЕПРЕДВИЂЕНО
ЗАДРЖАВАЊЕ НЕКЕ
ОДЛОЖИТИ ВАШ САСТАНАК
У ПАРИЗУ С ВАШИМ УЈАКОМ
ЦАРЛИЈЕМ?

ВИДИТЕ, ГОСПОДИНЕ
РАЈАНЕ, МИ НЕЋЕМО
ПРОМЕНИТИ СВОЈЕ ДОБРЕ
СТАРЕ НАВИКЕ САМО
ЗАТО ШТО ЈЕ НЕКИ ЗИД
ПАО У ТАМО НЕКОМ
НЕМАЧКОМ ГРАДУ 1989.
ГОДИНЕ! ЗАПАМТИТЕ ТО!

НАСТАВАК У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

ДА ЛИ СИ ЗА ЗАБАВАНТУРУ?

ПРИДРУЖИТЕ СЕ МИКИЈЕВИМ
ЗАБАВАНТУРАМА!

БУДИ И ТИ
ЗАБАВАНТУРИСТА!

ДОБРО ДОШЛИ У МИКИЈЕВУ
ВЕЕЕЛИКУ ЗАБАВАНТУРУ!

ХАЈДЕ ДА СЕ
ЗАБАВАНТУРИШЕМО!

© Disney

132115

BIONICLE
МАХРИ

LEGO

Novo!

KOLIKO SI HRABAR?
Pridruži se elitnoj grupi Toa Mahri u njenoj, dosad najopasnijoj, misiji. Duboko ispod nivoa mora, u svetu vanzemaljaca koji naseljavaju divlja čudovišta, moraš da pronadeš izgubljenu Masku Života, pre nego što ti nestane kiseonika. Udahni duboko i testiraj svoju hrabrost!

MPC Holding Kozmolina, generalni distributer Lego programa za Srbiju i Crnu Goru

127354

АНАГРАМ

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

О	К	О	Н	О	В	■	С	П	■	Ъ	И	В	О	Д
П	А	Т	О	Л	Е	П	Л	И	Н	Е	С	А	Р	А
А	Т	■	В	О	Р	Р	И	Л	Е	Н	■	■	И	Н
О	Т	■	Н	И	К	Ж	У	Т	С	М	О	А	В	■
Т	А	Т	■	С	Е	И	С	Е	Т	И	Л	Т	А	М
■	Т	У	Т	Е	Р	Р	А	Н	А	Н	И	И	Ц	А
С	О	Р	К	В	А	В	И	Ъ	■	Р	Е	А	К	Ъ
А	С	Т	А	■	У	И	■	И	Л	О	■	■	Т	Е
Н	Т	И	К	А	■	Р	Е	С	Е	С	Е	Д	■	Р

[illegible]

„Плочнице” са словима и црним пољима распоредите у мрежу како бисте добили исправну укрштеницу. У означеним пољима добићете име и презиме нашег најбољег спортисте у 2007. години (водоравно) и назив његовог спорта (усправно) ■

ИСПУЊАЉКА

1					
2					
3					
4					
5					
6					

А, АР, ГО, ГОР, ГРИ, ДА, ЈА, КО,
ЛА, НИ, НОЛД, ПАРД, ПЕ, ТИТ,
ШЕ.

Од наведених слогова склопите тражене речи и упишите их водоравно. У означеним пољима добићете називе два кинеска велеграда.

1. Америчki глумац, Сем, 2. Жеља за јелом, 3. Име физичара Тесле, 4. Име песника Витеза, 5. Име глумца Шварценегера, 6. Врста воћа ■

■ СКАНДИНАВКА

A photograph of several chess pieces on a wooden chessboard. In the foreground, there is a large white king, a dark blue queen, a white pawn, a dark blue knight, and a white bishop. The pieces are arranged in a cluster, with the king and queen being the most prominent. The chessboard has a light and dark wood pattern.

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

Ову укрштеницу водоравно решавајте као белу
а усправно као мозаичку.

ВОДОРАВНО: 1. Удружење задругара – Име глумице Вест (1), 2. Иницијали пијанисте Тасовца – Италијански фудбалер, Масимо – Стара земљишна мера (2), 3. Праотац Дорана – Острвска група у Тихом океану (1), 4. Филм глумца са слике – Ознака за пару (2), 5. Име и презиме глумца са слике (0), 6. Прво слово – Име шахисткиње Марић – Нота солмизације (2), 7. Девојка која на модној писти носи модне креације (1), 8. Звук – Електрична цев са две електроде (2), 9. Оргтач – Индустијска биљка (1), 10. Име музичара Рахимовског – Торањ – Ознака за динар (2), 11. Стари новац – Надокнада млинару, ујам (1), 12. Самогласник и сугласник – Дрво од чијих се плодова добија уље (мн.) (1), 13. Притока Дунава код Београда – Овог дана (1).

УСПРАВНО: А, АНДРЕС, АТАКАМА, АТОМИ, В, ВЛАДА, ГОЛИ У СЕДЛУ, Д, ЕКРАНИ, ЕЛИПСА, ЗИД, ИКРА, ИМА, КАМ, КОЛАШИН, ЛУЛА, МАТ, МАТИС, РАЈАН О'НИЛ, РО, РУСИ, СД, ТАЛЕНТ, УДАРНИК, УНА ■

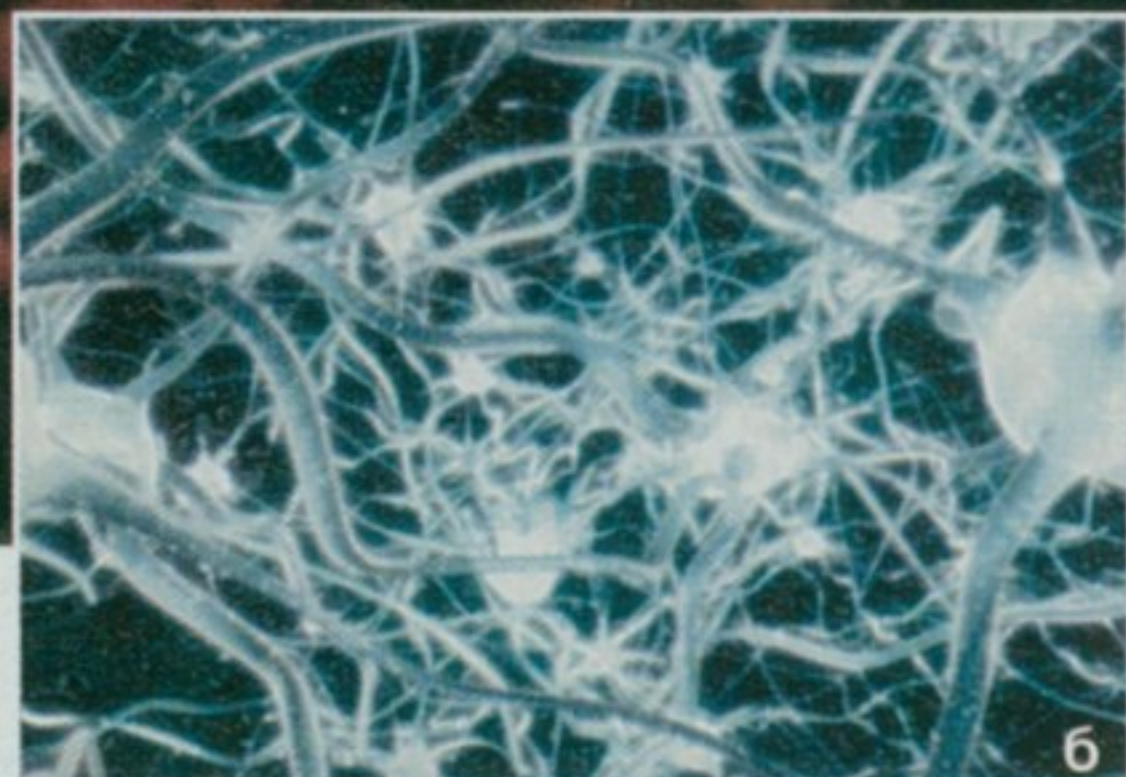
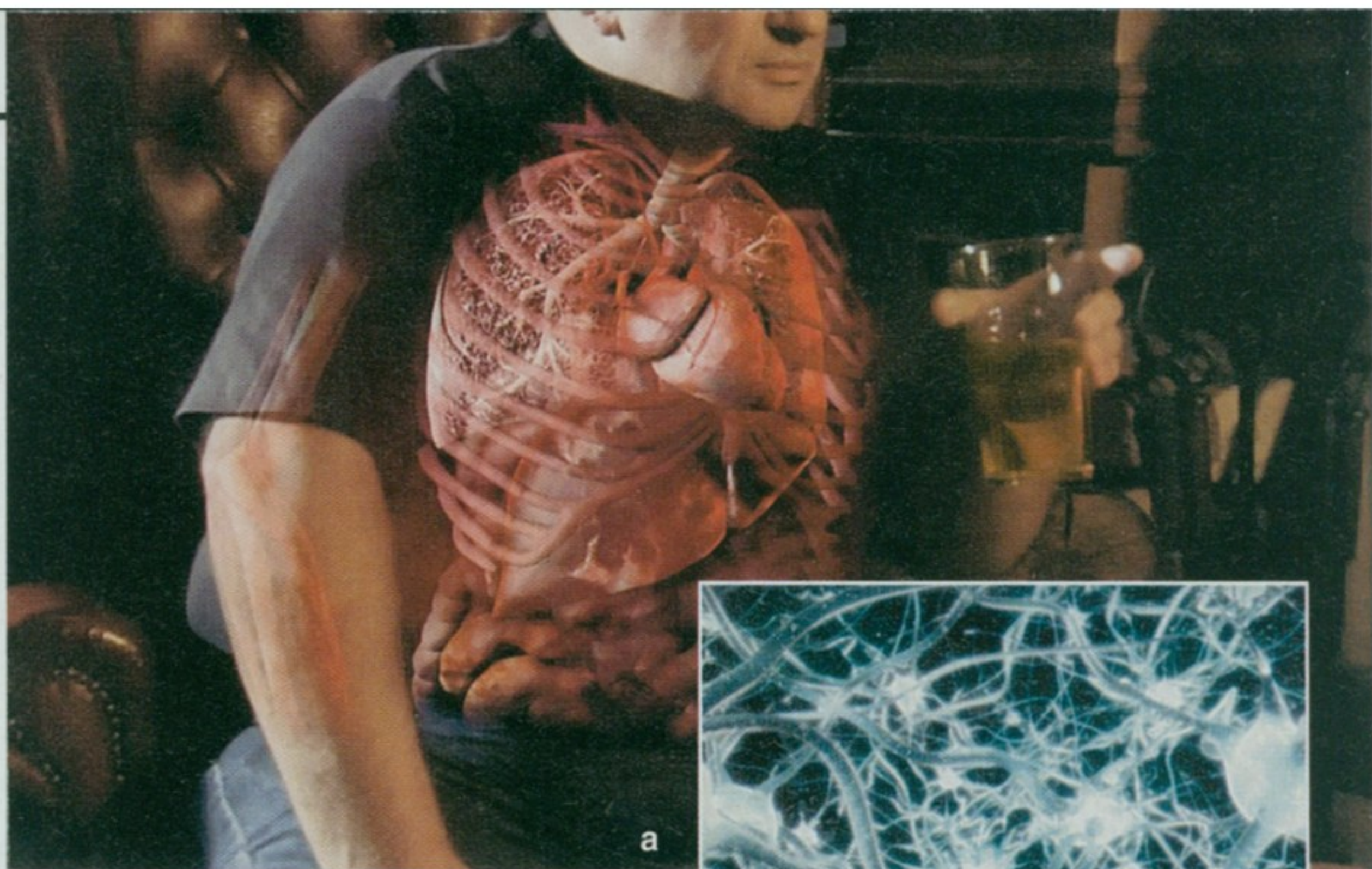

ОРГАНИ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

У двосатној ТВ емисији „У живом телу”, коју приказује канал „Националне географије”, нема сувишних криминалних заплета, и у потпуности је посвећена документарним снимцима наших унутрашњих органа. Кристално чисти снимци, рађени технологијом телевизије високе дефиниције, пуни су разноврсних призора. На пример, хладног пива које клизи низ ждрело (а), мреже неурона у мозгу (б), гркљана детета који се мења током пубертета (в), напрезања костију и мишића тинејџера током раста (г).

Ствараоци ове емисије претходно су радили подједнако запажену серију „У материци”, 2005. године. За магнетну резонанцу посаветовали су се са више од 200 лекара, хирурга и техничара, а неке од њих чак су упустили и као сниматеље, за снимање утробе и црева.

На пример, помоћу нарочитог ендоскопа први пут на свету забележено је како јајашце напушта јајник. Сем тога, коришћен је и рачунарски софтвер за посебне ефекте, „VoluMedic” за „LightWave 3D”, употребљен у играним филмовима „Панов лавиринт”, „300” и „Х-Мен 3”. Тродимензионални модели мишића, грудног коша и тетива, начињени од снимака добијених магнетном резонанцом, помоћу програма преклапали су се преко удова, вратова и груди глумаца, како би прикази били што упечатљивији ■

ЛЕКОВИТО ДРВО

Ова млада стабла пацифичке тисовине *Taxus brevifolia* припремају се за „мужу” – цеђење хранљивих састојака из корења. Пацифичка тисовина сече се већ деценијама због „таксола”, лека за хемотерапију. Али, претерана сеча довела је до великог проређивања ове врсте.

ВЕЛИЧАНСТВЕНА ШКОЉКА

Циновска шкољка *Tridacna gigas*, највећи је мекушац на свету с два капка која у промеру има 1,2 метра, а тешка је 330 килограма. Може се наћи у плићацима око коралних гребена у јужном Тихом океану и Индијском океану. Шкољка се храни хранљивим састојцима из воде коју увлачи кроз отвор који се зове удисни сифон. Вода се избацује кроз други отвор, излазни сифон (на слици). Овај мекушац долази до хранљивих састојака и кроз симбиотски однос са малим фотосинтетичким алгама. Заузврат им пружа безбедно склониште. Хиљаде светлуцавих плавих тачкица нанизаних дуж спољне ивице су „очи“ – закржљали органи осетљиви на светлост. Просечан животни век циновске шкољке дужи је од 100 година. Нажалост, лови их због хране (месо циновске шкољке скупоцена је посланица у престижним јапанским ресторанима) или да би их продали великим јавним акваријумима по свету. Преостало је мало примерака, па је зато ова врста шкољке стављена на листу угрожених врста. Међутим, и даље се продаје на црној берзи за велики новац ■

Истраживачи француске пољопривредне организације INRA нашли су технику за издвајање лека из корења стабла, а да она не морају да се секу. Стабла се узгајају хидропонички, тако што им је корење потопљено у раствор хранљивих минералних састојака, уместо да је укопано у земљу. Убризгавањем хе-

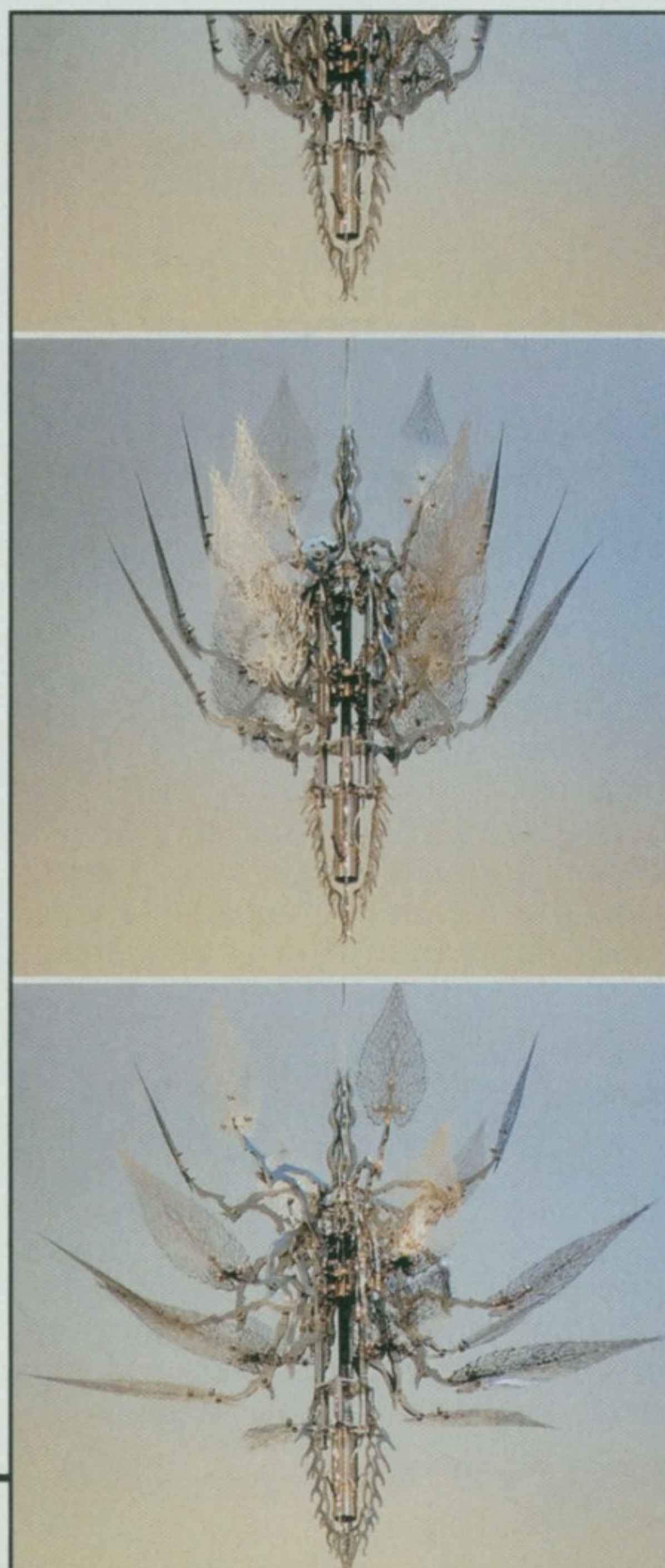
мијског средства у раствор, корење постаје промочивије и лучи више лековитих састојака. Техника се тренутно примењује само у посебним стакленим баштама. Научници се надају да ће фармацеутске куће увидети корист од оваквог начина издвајања састојака, који може да се примени и са другим биљкама ■

ПОРЕКЛО ВРСТА

На шта вас подсећа слика? На нараву за мучење из неког cyberpunk филма? Или на свемирску летелицу будућности?

Ништа од тога није у питању. Женка урбануса (приказана на слици у стадијуму ларве) је ретко биће које се креће само ноћу. Клизе изнад града и понекад се одмара на неком облакодеру.

Заједно са својим мушким партнером, урбанус је део механичке менаџерије коју је направио корејски уметник **У Рам Чо**. Његове скулптуре имају кости од нерђајућег челика, алуминијума и акрилних материјала. **Чо** је на то додао мишиће и ум – моторе и микропроцесоре који лелујавим организмима удахњују живот, а и исцрпне описе, дијаграме и таксономију. Ова необична механичка створења биће изложена на Азијском тријеналу у пролеће 2008. у енглеском Манчестеру ■

ПУТ ОКО СВЕТА
ЗА 99 ДИНАРА

СИНГАПУР – ГРАД ЛАВОВА

ИСТОРИЈА ЗА ПОЧЕТНИКЕ

Схвативши колико Сингапур има важан географско-стратешки положај, Томас Рафлз из британске источноиндијске компаније 1819. године на овом острву оснива трговачко средиште. Сингапур убрзо постаје једна од најзначајнијих светских лука. Европљани одатле тргују с Индијом, Кином и југоисточном Азијом. Кроз луку пролази много робе и мноштво људи. Сингапур прераста у једну од најбогатијих азијских земаља у којој су се стекли различити народи – Кинези, Малајци, Индуси, али и Британци и Американци.

ЗЕМЉА ЗЛАТА ВРЕДНА

Због веома ограниченог земљишта на коме се простире овај град држава, купити кућу у Сингапуру готово да се изједначава с немогућим подухватом. Међутим, зато је цена станова знатно прихватљивија и, у зависности

четрдесет шест

Град или држава? Сингапур је град држава, званично име – Република Сингапур.
Површина: 704 квадратна километра или, сликовитије – Сингапур је отприлике велики као Њујорк.
Број становника: око 4.680.000
Суседи: практично их нема. Сингапур је окружен морем и песком. Острво се налази јужно од Малезије и северно од Индонезије.
Званични језик: четири званична језика – енглески, мандарински, малајски и тамилски.
Проценат писмених мушкараца (који могу да читају или пишу један од четири језика): 96,6 одсто.
Проценат писмених жена: 88,6 одсто.
Колико, у просеку, кошта кућа у Сингапуру? Од 300.000 до 1,2 милиона долара

од величине и места, креће се од 39.000 до 300.000 долара. Не чуди што од десет грађана Сингапура, девет станује у високим солитерима око којих су обично изграђене школе, трговински центри, паркови, биоскопи.

ТИГАРГРАД

Како је Сингапур добио име? Ево шта каже легенда. Био једном један принц са Суматре који је живео у 14. веку, а звао се Санг Нила Утама. Бежећи пред олујом, Утама се нашао на једном острву на коме је видео лавове. Острво је зато назвао Сингапур, што у преводу значи – град лавова. Принц је очигледно погрешно. Наиме, у Сингапуру, као ни било где на југоистоку Азије, лавови никада нису живели. Уколико је Утама и видео неку дивљу мачку, то је могао бити само малајски тигар.

КАКО УЛОВИТИ МУЖА?

У Сингапуру, граду у коме има много вероисповести, хинду верници сваке године прослављају Таипусам, празник у славу Субраманијама, сина бога Шиве. Желећи да покажу како окајавају грехе, мушкарци у поворци пролазе кроз град с бодожима прободе-

ним кроз тело. На бодожима око уса-на и браде окачени су свети предмети познати као кавадис. Иако се вла-сти труде да забране ову светковину, што су постигли готово у целој Инди-ји, Таипусам је и даље веома омиљен, посебно међу млађим женама. Оне овај чин жртвовања изузетно уважа-вају јер сматрају да ће мушкарац који има довољно храбрости да учини та-ко нешто бити савршен муж.

ГРАД (НЕ)ВАЖНИХ РЕКОРДА

Сингапур је уписан и у „Гинисову књи-гу рекорда“, и то чак два пута. Једном приликом окупиле се мноштво људи ко-ји су се поређали као домине и створи-ли ланац у дужини од 4,4 километра. То је био први рекорд. А други је постигнут када су се играчки парови, њих 11.967, постројили и, такође у непрекинутом ланцу, истовремено заиграли. Можда ће неко рећи – и то су ми неки рекор-ди?! Значајни или не, на њих су станов-ници Сингапура веома поносни.

„БЕОГРАЂАНКА“ У СИНГАПУРУ

У Сингапуру се једном годишње одр-жава маратон који се не мери у кило-метрима већ у броју степеница. Так-

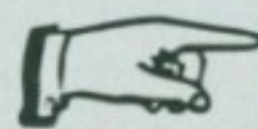
мичари имају задатак да устрче до вр-ха зграде, односно да што брже стиг-ну до седамдесет трећег спрата „Стамфорд Свисотела“. Три најбржа учесника стичу право да се потом так-миче у Њујорку, на маратону који се одржава у згради „Емпајер стејт бил-динга“. Да ли знају да се и у нашој „Бе-ограђанки“ одржава сличан маратон?

ВОЋКА ЧУДНОВАТА

У „Забавнику“ смо писали о чудно-ватој воћки која се зове – дуријан. Не само у Сингапуру, већ и у неким дру-гим азијским земљама, дуријан је кра-љица воћа. То што она шири неподно-шљив мирис, Азијатима уопште не сме-та. Али зато смета власницима многих ресторана и хотела као и управи јавног превоза, те се дуријан углавном више не осећа на јавним местима. Ко жели може да га једе у окриљу свог дома.

ЛЕТИ, ЛЕТИ – ЗМИЈА

Ко би очекивао да види змију која лети с гране на грану. Ово је сасвим уобичајен приказ у Сингапуру где жи-ви такозвана рајска змија која као да не зна да није птица и да нема крила. Изувијаног тела одбацује се с виших на ниже гране и по стотинак метара. Нажалост, догађа се да не одмери до-бро где треба да се приземи, па падне на земљу.

ГОВОРТЕ ЛИ СИНГЛИШ?

Како се споразумевају становници државе у којој се званично користе четири језика? Вештачком творевином коју званичници настоје да избаце из говора

Влада у Сингапуру од својих грађана захтева да течно говоре енглески и још један од три званична језика. Али, ма колико се званичници мрштили и проти-вили, иначе „послушни“ становници Сингапура упорно се споразумевају чуд-ном језичком творевином познатом као – синглиш. Јасно је да се ради о енгле-ској основи у коју се убацују речи и кованице из других језика и дијалеката ко-је Сингапурци користе у окриљу својих породица.

Оваква језичка творевина не изненађује кад се има на уму културно наслеђе овог града државе. Иако је готово три четвртине становника Сингапура кинеског по-рекла, њихови преци углавном потичу из делова Кине у којима се није говорио мандарински. Када су стигли у ову малајску острвску државу, она је била под колонијалном влашћу Британаца који су тада владали Индијом. У тренутку ка-да је 1965. године Сингапур стекао независност, у овом граду-држави говорило се више од двадесет језика. Влада је морала да уведе ред и као званична од-ређена су четири језика: енглески, кинески-мандарински, малајски и тамилски. Језик државног чиновништва постао је енглески, а становници су морали да се сналазе како ће се споразумевати. Пошто су код куће многи наставили да се служе разним кинеским дијалектима, влада се опет умешала. Године 1979. отпочела је обимна кампања за учење мандаринског. Од 1980. до 1990. годи-не употреба кинеских дијалеката смањила се за двадесет пет одсто.

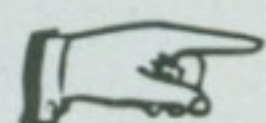
Изгледало је да су се грађани Сингапура спремно одазвали позивима владе. Међутим, оно што званичници нису очекивали било је стварање сасвим новог језика који људи с енглеског говорног подручја тешко могу да разумеју. А и ка-ко би када, осим мандаринских, малајских и тамилских речи, синглиш врви од кованица из појединих дијалеката.

На све начине званичници су настојали да забране синглиш, али како се че-сто догађа са „забрањеним воћем“, овај вештачки створен језик упорно опста-је и има све више присталица. И не само то, сада су његови поклоници, угле-дајући се на владу, започели своју кампању: Спасимо синглиш. Један од ар-гумената је следећи: ако Британци немају потребу да укину кокни, један од сленгова, зашто би то учинили становници Сингапура?

Иако власти све чине да се не користи синглиш, све је више поклоника овог језика који наглашавају да се ради о творевини сасвим примереној држављанима који имају многонационално порекло. У биоскопима се 2003. године појавио филм „Певац који говори“ (Talking Cock), у коме глумци причају овим језиком.

МАФИЈАШИ С ДУШОМ

Као и у већини држава у свету, и у Сингапуру постоје „лоши момци“ чија се мафијашка удружења називају конгси. Пореклом Кинези, чланови удружења никада неће признати своју нелегалну делатност, али ће се зато на сва уста хвалити добротворним радом. Једна од тих група, позната као Нгне ан конгси, прочула се по стипендијама које даје за школовање даровите деце, затим по спонзорисању најбољих школа и спровођењу социјалних програма.

СТАТИ ПРЕД ОЛТАР ЖИВ ИЛИ МРТАВ

У Сингапуру постоји кинески Сенг Вонг Бео храм, једини такве врсте у овом граду држави. Разликује се од осталих по томе што поштује обичај такозваног венчања духова. Кад умре жена која се за живота није удала, њени рођаци сматрају да би

ПОСТОЈЕ ЛИ СРЕЋНИ ТОАЛЕТИ?

Појединци тврде да се хигијена становника једне државе најбоље види по јавним тоалетима. Ако је тако, онда је Сингапур земља у којој влада беспрекорна чистоћа

Познато је да је становницима Сингапура жвакаћа гума строго забрањена. Све је почело пре неколико година, када су градске власти схватиле да губе битку јер је ова гума била залепљена по тротоарима, седиштима градског превоза, лифтовима, вратима у подземној железници. Године 1992. донет је закон о забрани коришћења жвакаће гуме. Иако су многи веровали да забрана неће уродити плодом, жвакаћа гума постала је у Сингапуру мислена именица. Не само да не може да се купи у продавницама, већ нико не сме да је унесе у земљу, чак ни туристи. Пре три године учињен је само један уступак: жвака која служи за одвикавање од пушења може да се добије у апотеци али само на рецепт.

Пошто се показало да сви владини програми углавном имају добар одјек међу становништвом, 2003. године покренут је још један назван – Срећни тоалети. Циљ је да сваки јавни ве-це задовољи стандарде који ће га уврстити на листу тоалета означеног с неколико звездица. Осим чистоће, очекује се да ве-це буде подесан за коришћење, и да се у њему свако осећа као код куће.

Власник јавног тоалета подноси молбу посебном удружењу чији представници долазе да виде ову просторију у коју и цар иде пешке. Врло строги инспектори потом одлучују с колико звездица ће да оцене тоалет. Онај који добије три звездице „пристојан је и задовољавајуће

Један од постера за срећне тоалете био је и овај: „Прљави тоалети привлаче погрешне”. Ако је ве-це прљав, онда се очекује овакав приказ – жена с цигаретом претворила се у велику бубашвабу.

чист”. Четири звезде имају они „ве-ома срећени и изузетно чисти”, док је тоалет с пет звездица „беспрекорног изгледа и чистоће”.

Није у питању хир власти. Јер, још се памти да је 2003. године у Азији проглашена епидемија смртоносног SARS вируса. У борби с опаком заразом наређено је да се детаљно очисти 29.000 јавних ве-цеа. И када је престала опасност од SARS вируса, настављено је да се брине о чистоћи тоалета. Чак је постало питање престижа похвалити се оним означеним с пет звездица.

Ова „политика тоалета” не води се само у Сингапуру. Светска тоалет

организација (WTO) окупила је више од десет држава у борби за чистије клозете, од Московске подружнице до Малајског комитета. WTO настоји да се у читавом свету избори за хигијенске услове у ве-цеима, од Хонг-конга, Париза, до Мексика и Пекинга. Ово удружење окупља се једном годишње. Први конгрес одржан је 2001. године сасвим очекивано у – Сингапуру. Из Кине је тада стигло чак двадесет делегата који су желели да сазнају шта треба да ураде да 2008. године њихови тоалети буду довољно чисти и спремно дочекају бројне спортисте и туристе за Олимпијске игре.

требало да јој омогуће да не буде сама и у загробном животу. Зато се труде да нађу неког неочењеног мушкарца који је преминуо непосредно пре ње и у договору с његовом породицом закажу венчање у Сенг Вонг Бео храму. Уместо младе и младожење, свештеници склопе брак између два листа хартије, а и званице су такође од хартије. Кад се свечаност заврши, хартије се спале, а породице које су се ородиле одлазе на свечани ручак. Шта раде младенци, не зна се.

СВИ СМО МИ ВЛАДИНА ДЕЦА

Уколико становник Сингапура није способан да нађе сродну душу, може да се обрати владиној агенцији која се скраћено зове SDU. Мало је неочекивано да се влада званично брине о својим невенчаним поданицима, али ево како је све почело. Када је седамдесетих година прошлог века забележен исувише велики прираштај становништва, влада Сингапура одлучила је да нешто предузме.

Основала је SDU агенцију која је започела програм – како убедити брачне парове да не рађају више од једног детета. Програм се показао више него успешним, обрт је био неочекиван – парови не само да нису имали више од једног детета већ је завладала бела куга. Иста та владина агенција сада младе људе наговара да заснивају породице. У Сингапуру се SDU у шали назива удружење самотњака, очајника и ружних (Single, Desperate and Ugly) ■

В. С.

ПТИЧЈИ ЗИМСКИ САН

Када се помиње хибернација или зимски сан неких топлокрвних животињских врста, на птице нико не помишља. Зна се да селице у јесен напуштају северну земљину полулопту и одлазе у топле јужне крајеве, а птице станарице презиме у својим стаништима. Ипак, *Phalaenoptilus nuttallii* или северноамеричка зимска ноћна ластва, често „преспава“ зиму.

За време топлих месеци ова птица дане проводи мирујући, а ноћу лови инсекте. Чим захладни, њен живот почиње да се мења. Зрневље и сасушено корење не може да јој надокнади „месне оброке“ на које је навикла, па глад утоли сном. Одабере неко удубљење у стени и легне као да је у гнезду. Њено дисање се успори баш као и рад срца, а температура тела с 41 степен опадне на 6 степени. Тако, готово укочена, ноћна ластва може да проведе и целих пет месеци. С првим топлим данима и инсектима који зазује у ваздуху, враћа се у свој свакидашњи ноћни живот ■

ИСТИНЕ И ЗАБЛУДЕ О ПИРАНАМА

Ко још није чуо за пиране, најопасније и најпрождрљивије слатководне рибе. Живе у јатима у рекама Јужне Америке, познато их је око 38 врста, величине су од 15 до 25 центиметара, понеке до 40 центиметара, и све су „рибе које доносе смрт“ што на тупи језику и значи реч *Piraranha*. Брзе и халапљиве, нападају све што се креће у води – од ситних до огромних сисара. Иза јата пирана остају само оглодани скелети. Заstraшујућих прича и снимака о њиховим злоделима има на претек.

Одлика незајажљивог крволока, који не преза чак ни од напада на човека, пиране прати од још првих научних испитивања. Године 1821. немачки природњак Вилхелм фон Хумболт детаљно је испитао њихову чељусти с низом збијених зуба у обе вилице и закључио да би човека, баш као и говече, јато од двадесетак пирана оглодало за минут. А таквих случајева је било. Тако се причало, па су пиране обележене као најмањи а најопаснији људоджери.

Али, после скоро два века научници су дошли до нових сазнања и мењају став о пиранама. Сматрају да ови припадници породице *Serrasalminae* нису људоджери. Испитивања која су спровели у рекама Амазон, Ориноко и Сао Франциско, где ових риба има највише, показују да ниједна врста пиране, мада су све халапљиви месождери, не напада човека. Учиниће то ретко, једино у одбрани легла, уколико се човек нађе усред

Докле год има инсеката, и зимске ноћне ласте су будне.

Снажним и оштрим зубима јато пирана за минут може да оглође великог сисара.

мрестилишта. Наравно, обрушиће се на мртво људско тело, као и на сваку лешину која плута водом, и за трен ока га оглодати до костију.

Зоолози су установили и да се јата великих пирана не групишу због похода на плен, већ због одбране. Само

крупне пиране могу да се супротставе речним делфинима и кајманима, њиховим најљубим непријатељима.

Ипак, још нису открили како су се пиране нашле далеко од свог природног станишта, у водама реке Висле. Јесу ли рибе уловљене у близини града Кракова залутале или су кренуле у сеобу тражећи ново место за опстанак, тек треба да установе ■

Иза безазленог изгледа крије се најхалапљивија грабљивица међу рибама.

НЕСАНИЦА У „УСПАВАНОЈ ЗЕМЉИ“

Сибир, део Русије, протеже се од планине Урал на западу и разуђених планина на истоку све до Северног леденог океана на северу и југу. Према једном тумачењу, Сибир на турском језику значи „успавана земља“. Тако је сликовито названо ово поднебље врелих лета и изузетно хладних зима када се снежни покривач не отапа и целих девет месеци. То је домовина сибирског мрког медведа, *Ursus arctos*.

Велики копнени месојед повлачи се у брлог већ у октобру и до пролећа време проводи у зимском сну, тачније у стању мировања. Животиња не излази из топлог склоништа, уместо хране троши наслаге масти из свог тела и младе рађа у јануару. Тако је било од памтивека.

Али, ове године на југозападу Сибира мрки медведи су до

У кречњачкој стени откривено је 5.000 трагова животиња које су изумрле пре 68 милиона година.

ВЕЛИКИ, ТЕШКИ И БРЗИ ДИНОСАУРУСИ

Кречњачки кланац Кал Орко у високом планинском венцу Анда у Боливији постао је права мека за палеонтологе из целог света. У 1500 метара дугачкој и 150 метара високој стени кланца откривено је мноштво трагова изумрлих древних животиња. То значајно и досад највеће налазиште употпуњује слику о диносаурусима који су нестали с лица Земље пре 68 милиона година.

Истражујући удубљења у кречњаку научници су успели да на основу 5.000 трагова издвоје чак 313 врста диносауруса. Толики број врста на једном месту објашњава се претпоставком да је некада на том месту било море у коме су и поред кога су живеле животиње и да је услед померања тла дошло до избијања вулкана који су их заувек прекрили лавом.

Дубина и величина трагова у стени омогућава научницима да одреде висину, тежину и брзину животиња. Тако се са сигурношћу зна да је титаносаурус био висок око 20 метара, а анкилосаурус тежак око 8 тона. На основу дужине ногу одређена је и брзина којом се кретао – износила је 11 километара на сат. Али, судећи према показатељима, овај џиновски тонаш био је прави „спораћ“ у поређењу са својим сродницима. Тираносаурус рекс кретао се брзином од 30 километара на сат, а већина чак и 35 километара на сат ■

ПТИЦА СА СУНЦОБРАНОМ

Већина птичјих врста лако може да се одомаћи у поднебљу сличном оном из кога је потекла, кажу природњаци, али има и оних које своје родно станиште никад не мењају. Једна од таквих је и *Cephalopterus ornatus*, врста птице дебелокљунке из прашума Јужне и Средње Америке. Позната је под именом сунцобранка.

Име звучи необично, али у потпуности одговара изгледу птице. Налик на кратконогу врну, тамног перја с плавичастим одсјајем, ова птица на глави има ћубу од дугачког танког перја које подсећа на сунцобран. „Отвара“ га и „затвара“ по потреби. Њиме се штити од Сунчевих зрака као и од кише, али и привлачи пажњу у доба парења. Мужјаци се посебно шепуре истичући украс на грудима од густог и кратког перја, распоређеног као крљушт рибе или, како би рекли помодари, „жабоом“. Кад спава или кад се одмара, перје на глави у слаповима јој пада преко и испод кљуна.

Али, кад сунцобранка лети или једе, перје се приљуби уз тело да јој не смета и да буде што мање упадљива. Јер, ових птица које су у јатима настањивале кишне шуме Боливије, Колумбије, Еквадора, Бразила, Перуа и Венецуеле све је мање. Плен су грабљивица и човека.

На Старом континенту сунцобранка може да се види једино у зоолошком врту. Увек скреће пажњу посетилаца ■

Сунцобран од перја на глави, а „жабо“ на грудима.

касно у јесен остали још будни. Разлог њихове несанице биле су изузетно високе температуре за то доба године. Стручњаци у еколошкој станици у Кемерову морали су да мотре на њих, јер медведи су збуњени тумарали по крају и брстили све на шта су наишли, укључујући и житарице. Они су се, како кажу природњаци, и даље припремали за дугу зиму и нагомилавали телесну тежину.

Природњаци се надају да ће чим захладни мрки медведи да се повуку у своје брлоге. Хоће ли несаница да се одрази на њихово понашање, тешко је предвидети ■

С. Д.

педесет један

КАД НЕМА ПИЋА, ДОБРА ЈЕ И КРПА

- Зашто анђели посећују Коњак? ● Како се Лондон утопио у пиву? ● Кад је цин господарио Великом Британијом?
- Због чега се рум зове Нелсонова крв? ● Ко је смислио највећи коктел у историји? ● Да ли постоје животиње пијандуре?

ДАХ
АНЂЕЛА

Свима је добро познато да је постојбина коњака истоимена француска покрајина. Оно што се можда не зна јесте да у овом чувеном пићу не уживају само људи, већ и анђели. Какве везе имају божји гласници с коњаком?

У Коњаку се на око 80.000 хектара налази 15.000 винограда на којима је засађена посебна сорта белог грожђа од кога се прави ово познато пиће. Да би добио препознатљив укус, коњак се држи у дрвеним бачвама од храстовине. Из тих бачви шире се омамљујућа испарења која, у слободном преводу, од памтивека називају – дах анђела. Људима који га праве коњак је драгоцен и уверени су да чак и у његовим испарењима неко мора да ужива. Невоља је што су та испарења често толико јака и оштра да морају да се предузму мере предострожности.

Рецимо, железничка пруга заобилази градове у Коњаку. Возови јуре великом брзином и често изазивају варницење које би могло да запали чокоће и уништи читаве винограде. Кровови кућа прекривени су слојем посебне врсте гљива које се хране алкохолним испарењима.

Можда се некоме све ове мере чине претераним, али становници покрајине Коњак само одмахују руком и настављају да чувају вишевековну баштину. Иначе, рецепт за прављење коњака, који се чува у тајности, приписује се једном француском племићу из 16. века који је уснио необичан сан: да би му узео душу, Сатана је покушао да га скува у лонцу. Пошто му први пут није пошло за руком, учинио је то још једном. Племић се пробудио сав у зноју, али схватио је да тај сан има поруку како да направи пиће јединствено у свету. Двапут је скувао вино и спасао не само своју душу, него је смислио начин да направи коњак ■

ПИВСКИ
ЦУНАМИ

У доба индустријске револуције у Лондону су никле многобројне фабрике за производњу пива. Грађани главног града Вели-

ке Британије толико су уживали у овом напитку да су се власници пивара међусобно такмичили како да што боље задовоље своје суграђане и, наравно, да што више зараде.

Главни снабдевач црним пивом била је „Моксова“ пивара, основана 1764. године, која се налазила на раскрсници Тотенхем Корт Рода и Улице Оксфорд. Да би задивили остале произвођаче, власници „Мокса“ одлучили су да 1814. године направе огромну бачву високу око седам и широку осамнаест метара. Након што је у бачви приређена вечера за двеста званица, у њу је сипано око 650.000 литара пива. Догодило се оно о чему нико није размишљао – од толике количине пива бачва је попустила, направио се гејзир који је свом силином ударио у остале бачве... Експлозија је била толико јака да се чула на седам километара удаљености. Улицама Лондона потекла је река црног пива, а у том пивском цунамију настрадало је девет особа, срушене су две куће, а из темеља је уздрмано на десетине зграда.

Многобројни становници Лондона појурили су ка центру града да би уживали у бесплатном пиву које је текло улицама. У том метежу повређено је још доста особа које су тешком муком пребачене у болницу. И, шта се онда dogodило? Уверени да се у болници служи бесплатно пиво, остали болесници су се побунили и дошло је до немира у којима је додатно настрадало на стотине грађана Лондона ■

Илустровао
Добросав
Боб
Живковић

ЦИН
НИЈЕ ПИВО

Док средином 17. века из Холандије није стигао цин у Велику Британију, поданици њеног величанства углавном су уживали само у пиву. Неупућени, кад је тако јак алкохол у питању, цин су пили као да је пиво. Пошто ово пиће није било опорезовано, било је јефтино и самим тим доступно и најсиромашнијим слојевима. Енглези, а посебно становници Лондона, пола века утапали су и срећу и тугу у литрама цина. До 1750. године само у главном граду Велике Британије производило се једанаест милиона галона цина (галон = око 4,5 литара), што је много кад се има на уму да је у Лондону тада живело око 600.000 становника.

Цин се продавао на сваком кораку: у продавницама, на колима која су вукли коњи, у баровима, ресторанима, домовима. Ко није имао новца да га купи, могао је да се задовољи комадом тканине умочене у цин коју би касније сисао или цедио као суву дренажину. У цину ни су уживали само мушкарци већ и жене које су, што је најгоре, ово алкохолно пиће давале чак и својој деци да би их умириле. Тих година забележен је велики прираштај становништва, али, иако се рађало

много деце, стопа смртности изузетно се повећала. Цин је дословно убијао Енглеze.

Влада је морала да се умеша и нешто учини. У Парламенту је у неколико наврата изгласаван Декрет о опорезивању цина (1729, 1736). Међутим, све те законске мере биле су толико неомиљене да су у Лондону 1743. године избили немири – грађани главног града побунили су се што им држава одузима право на уживање у пићу на које су се толико навикли. Зато је ово пиће почело да се прави и продаје тајним путевима.

Ко зна шта би се догодило да није дошло до велике суше 1757. године. Природа је умешала своје прсте и спасла Острвљане. Наиме, те изузетно сушне године једноставно нису родиле житарице неопходне за прављење цина, па су Енглези напослетку имали времена да се отрезне и добро размисле о томе да цин није ни вода а ни пиво ■

КОКТЕЛ ЗА ПАМЋЕЊЕ

Вероватно највећи коктел у историји „смућкао“ је адмирал Едвард Расел 1694. године. Размишљајући о томе у чему би могао да помеша пиће да би га послужио гостима, британски адмирал се досетио да ће му за ту намену најбоље послужити базен у дворишту куће. Послузи је наредио да у базен сипају: 1125 литара брендија, 562 литра белог вина, 634 килограма шећера, исцеђен сок од 2500 лимунова, 90 литара екстракта лимунске киселине и три килограма струганих орашчића.

Одушевљеним гостима пиће је служила послуга која је у малим кануима пловила по базену пуном алкохола. Морали су да се смењују сваких петнаест

минута јер, уколико би дуже пловили по коктелу, од омамљујућих алкохолних испарења падали су у невест.

Гости су у адмираловом дому остали читаву недељу и, ма колико да су пили, није им било лако да „савладају“ толику количину алкохола. Неколико пута забава је морала да се прекине јер је падала киша. Послуга је великим свиленим покривачима штитила базен да киша не би разводнила овај несвакидашњи коктел ■

ФИЛИП ЛЕПИ И ЛУДА ЈОВАНА

Филип I од Кастиље (1478–1506), син императора Максимилијана I, први је хабзбуршки краљ који је владао у Шпанији. У историји ће остати познат као Лепи (на шпанском – Ermoso). Његова супруга Хуана (Јована) од Арагона била је лудо заљубљена у Филипа. Уверена да је муж вара јер јој не поклања довољну пажњу, често му је правила љубоморне сцене. Верује се да је Хуана и раније имала душевних тегоба, али све се погоршало кад је 25. септембра 1506. године умро њен вољени супруг. Затворила се у собу и почела неумерено да пије, и никоме није дозволила да из кревета помери тело преминулог мужа. После неколико дана из собе је почео да се шири несношљив задах. Ко зна како би се цео догађај завршио да Хуана једне вечери није толико попила да се оневестила. Тело Филипа Лепог кришом су однели и сачували. А његова помахнитала супруга добила је надимак по коме ће остати упамћена у историји – Јована Луда ■

НЕЛСОНОВА КРВ

Иако смо о томе већ писали, кад се говори о утицају алкохола на историјске догађаје, незаобилазно је подсећање на великог британског адмирала Нелсона (1758–1805). Надамак шпанске обале, у бици код Трафалгара, Нелсон је смртно рањен. Одлучено је да се његово тело не спусти у плаву гробницу, као што се то углавном чини, већ да се превезе у постојбину. Само, требало је смислити како да се што боље очувају Нелсонови остаци док брод не стигне у Енглеску. Није било друге, адмиралово тело стављено је у бачву с румом.

Оно што се можда не зна, то је да су морнари кришом наставили да пију рум из те бачве. Кад је брод напослетку стигао у Велику Британију, официри нису могли да поверују да је бачва готово савим празна. Од тог тренутка, кад се говори о залихама рума на војничким бродовима, ово пиће у жаргону је познато као Нелсонова крв ■

ЦИНОВИ ОБОЖАВАЈУ РУМ

На северу индијске државе Западни Бенгал налази се војни аеродром Багдогра. Ово војно упориште стално је изложено нападима. Ради се о необичном непријатељу. Наиме, једном приликом крдо слонова упало је у зграду аеродрома и, осим залиха хране, налетело и на бачве с румом. Од тог тренутка запослени у Багдогри више немају мира. Ови четвороножни цинови на разне начине настоје да се домогну омамљујућег пића. Не вреди што се постављају високе ограде с јаком жицом, јер слонови сруше све препреке које их деле од рума. Кад попију сав алкохол, почну да лудују и руше све пред собом, а онда се врате у дивљину. До следеће прилике.

Овакво понашање није необично. Наиме, антрополози верују да су животиње прве откриле у природи биљке које ферментишу, а тек онда је човек открио начин за прављење алкохолних пића ■

В. С.

— педесет три

ЗАШТО? КАКО!

ДА ЛИ ДОПЛЕРОВ ЕФЕКАТ УТИЧЕ НА РАДИО- ПРИЈЕМНИК КАДА ЈЕ АУТОМОБИЛ У ПОКРЕТУ?

Утиче, али незнатно. Доплеров ефекат је приметна промена фреквенције и таласне дужине таласа чији нам се извор приближава или удаљава. Замислите да стојите на рубу базена док неко плива према вама. Талас који настаје сваки наредним замахом руке пливача до вас стиже брже од претходног, јер треба да пређе краћу раздаљину. Утисак је да таласи долазе до вас чешће него што их пливач ствара. Доплеров ефекат важи подједнако за водене, звучне, светлосне и радио-таласе. Радио-таласи путују брзином светлости. Аутомобил којим се возите креће се брзином која је 10 милиона пута мања од те брзине. То значи да се фреквенција радио-таласа који долазе до аутомобила мења за један делић од 10 милиона, што је не приметно ■

Посуда направљена од феромагнетског материјала

КАКО РАДИ ИНДУКЦИОНА ПЛОЧА?

Индукција је настанак електричне струје у затвореном проводнику изазван његовим кретањем у близини магнета или другог проводника кроз који пролази електрична струја. Тај принцип користи индукциона плоча и струју претвара у топлоту. Због те особине уграђује се у стаклокерамичке плоче шпорета. Тако се постиже уштеда и времена и електричне струје приликом кувања. Када се на стаклокерамичку плочу стави метална посуда од феромагнетског материјала, електромагнетно поље почиње да индукује струју у зидове посуде. Унутрашњи електрични отпор посуде изазива ослобађање топлоте. Пошто између грејне плоче и посуде нема преноса топлотне енергије, већ се загрева само површина посуде а не цела грејна површина, повећава се брзина загревања а самим тим смањује се потрошња електричне струје. Кад се посуда уклони с грејне површине, престаје и загревање ■

ЗАШТО КРАТКОВИДОСТ КОД ЉУДИ НИЈЕ ИСКОРЕЊЕНА ПРИРОДНОМ СЕЛЕКЦИЈОМ?

На исти начин може да се постави и питање зашто природном селекцијом нису искорењени рак или дијабетес, или зашто сви не трчимо на 100 метара за мање од 10 секунди. Међутим, природни одабир није нож којим можемо да одстранимо све што није савршено.

Кратковидост није обољење, већ природна промена ока и његове могућности изолотравања. Људски вид креће се од далековидог до кратковидог, а графикон којим би се то приказало имао би облик звона. Природни одабир незнатно даје предност онима у средини тог графикона, али не у толикој мери да одстрањује све промене унутар једне врсте ■

ЗАШТО ЉУДИ НЕ ЈЕДУ МЕСО МЕСОЖДЕРА?

Што је животиња на вишем ступњу у ланцу исхране, у јетри и ћелијама масног ткива накупи више отрова, као што су тешки метали и полихлорисани бифенили (PCB). Јетра месождера садржи и висок ниво витамина А који би за нас био отрован ако бисмо јетру уврстили у исхрану.

Има и других разлога. Због утрошка енергије укљученог у сваку карику ланца исхране, у једном станишту

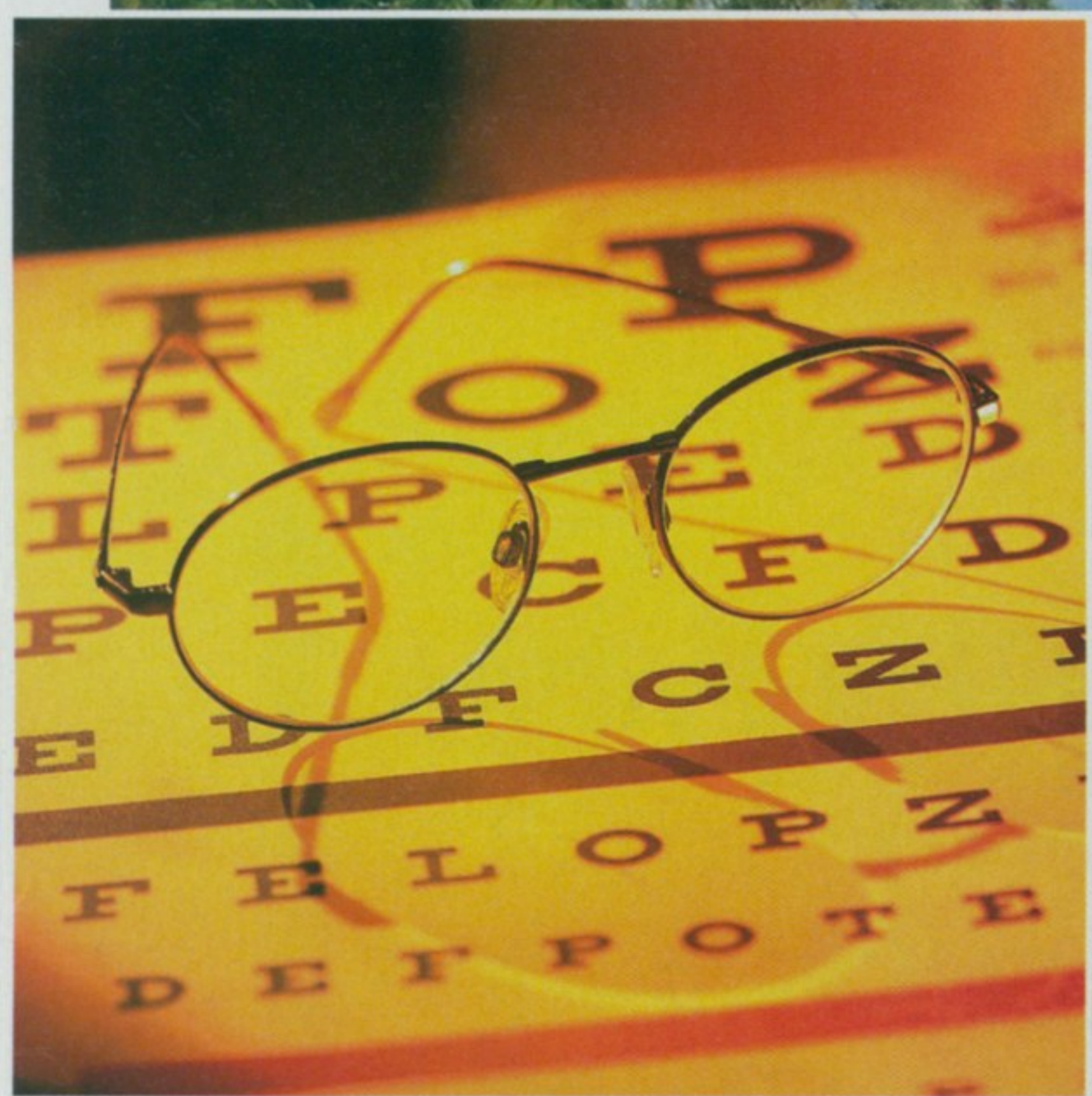
увек ће бити више биљоједа него месождера. На сваки хектар земље долази по једна и по овца, али, рецимо на подручју целе америчке државе Мичиген (25 милиона хектара) борави свега хиљаду вукова.

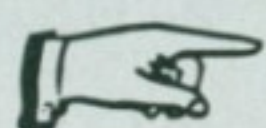
Занимљиво је да су рибе које једемо у највећем броју случајева – месождери ■

ДА ЛИ ПОСТОЈИ ЈЕДНОСТАВАН НАЧИН ДА СЕ ИЗРАЧУНА ВИСИНА ДРВЕТА?

По сунчаном дану веома је једноставно да се измери висина дрвета.

Установите колико пута је сенка дрвета дужа од ваше сенке – толико пута је и дрво више од вас. Ако нема сунца, испружите руку у висини рамена и удаљавајте се од дрвета све до тачке где ваш длан прекрива стабло од врха до подножја. Висина стабла приближно је једна трећина раздаљине на коју сте се од њега удаљили ■

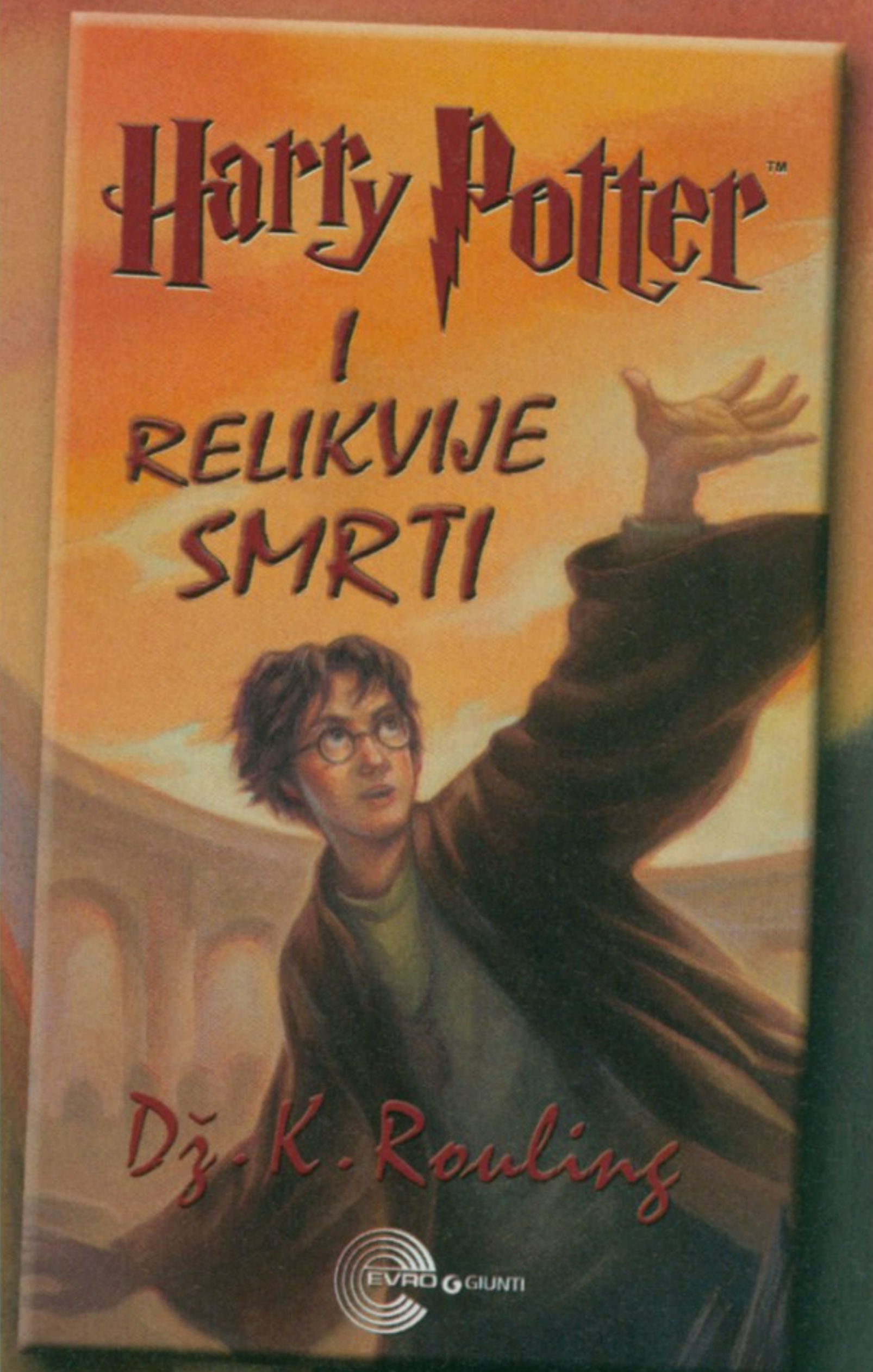

ДА ЛИ СОК ПУТУЈЕ КРОЗ СЛАМКУ ЈЕР ГА МИ ВУЧЕМО, ИЛИ ГА ГУРА АТМОСФЕРСКИ ПРИТИСАК?

Течност кроз сламку гура атмосферски притисак када из ње исисамо ваздух и тако створимо нижи притисак у сламци него што је ван ње. До исте појаве долази у барометру где се изнад стуба живе налази вакуум, па ваздушни притисак споља одржава ниво живе. Висина до које атмосферски притисак може потерати течност зависи од њене густине. Вода би се попела до висине од 10 метара, а алкохол нешто више због мање густине. Теоријски, могли бисмо да направимо барометар тако што бисмо исисали сав ваздух из сламке уроњене у чашу воде, међутим барометар висине 10 метара не би нам био од користи. Зато се користи жива. Њена густина омогућава да стуб течности који одговара ваздушном притиску буде око 760 милиметара ■

**ПОСЛЕДЊИ НАСТАВАК
СЕРИЈАЛА
О ХАРИ ПОТЕРУ**
најзад на српском језику!

Откријте да ли је
Дечак Који Је Преживео
успео да победи Волдемора
у коначном обрачуна!

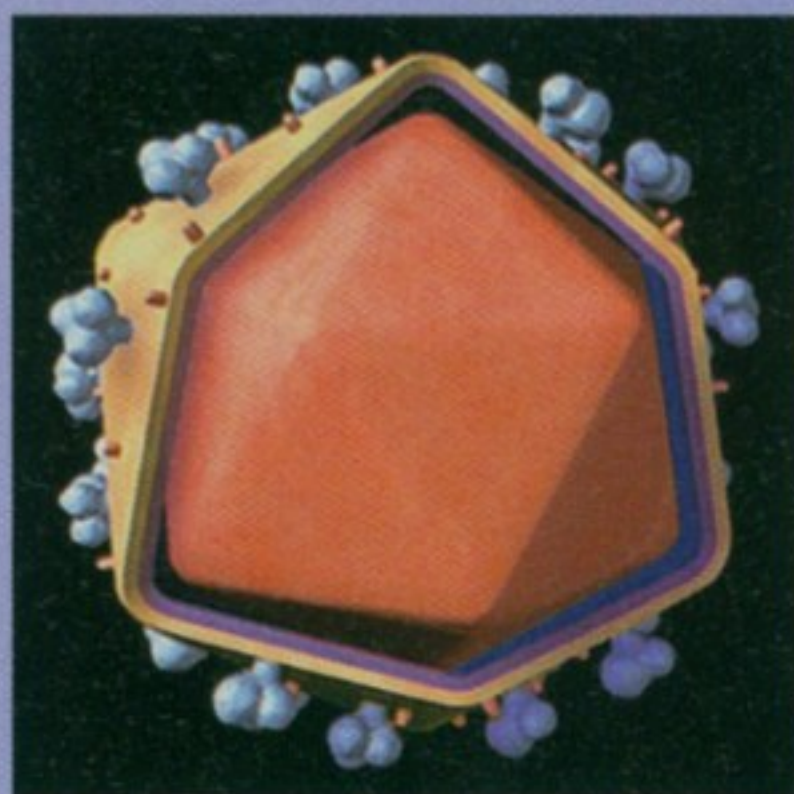
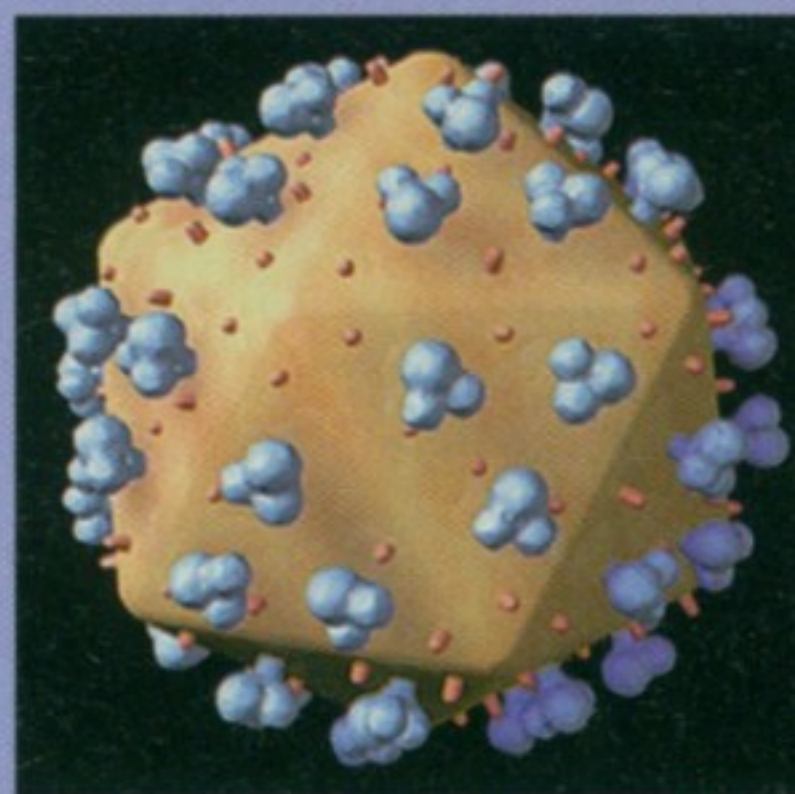
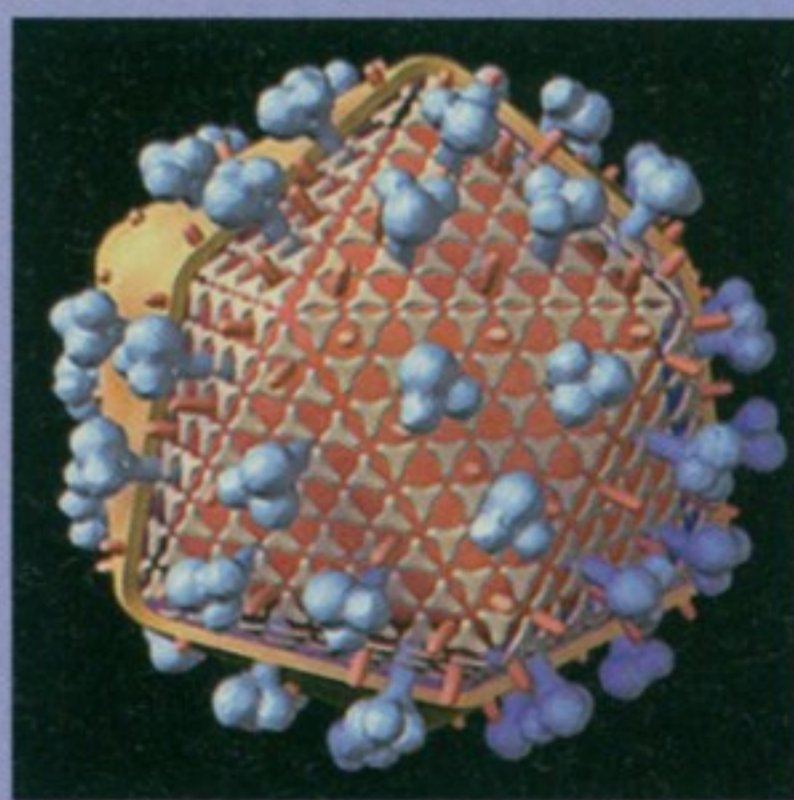
Подсећамо младе писце
да је конкурс
за најбољу причу
отворен до 20.1.2008. године.

Evro-Giunti

Димитрија Туцовића 41, Београд
011/344-6618, 344-6619, 344-6620
www.evro-giunti.com

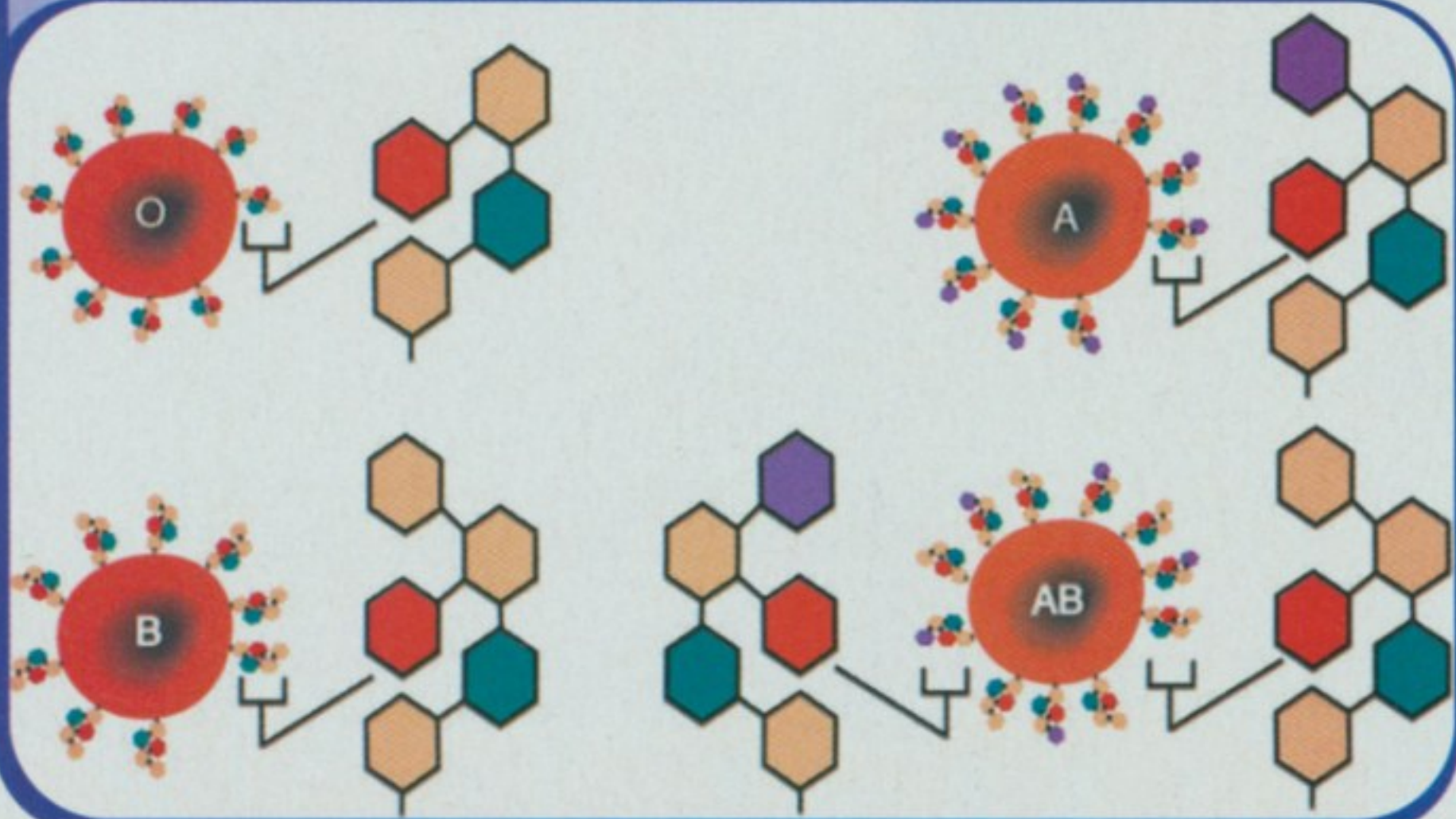
1
Челична плућа
некада су се
користила у лечењу:
а) дечје парализе
б) колере
в) рахитиса?

4
Колико је приближно
људи у свету
заражено ХИВ-ом?
а) 10 милиона
б) 20 милиона
в) 35 милиона?

ЗДРАВЉЕ ЈЕ БОГАТСТВО

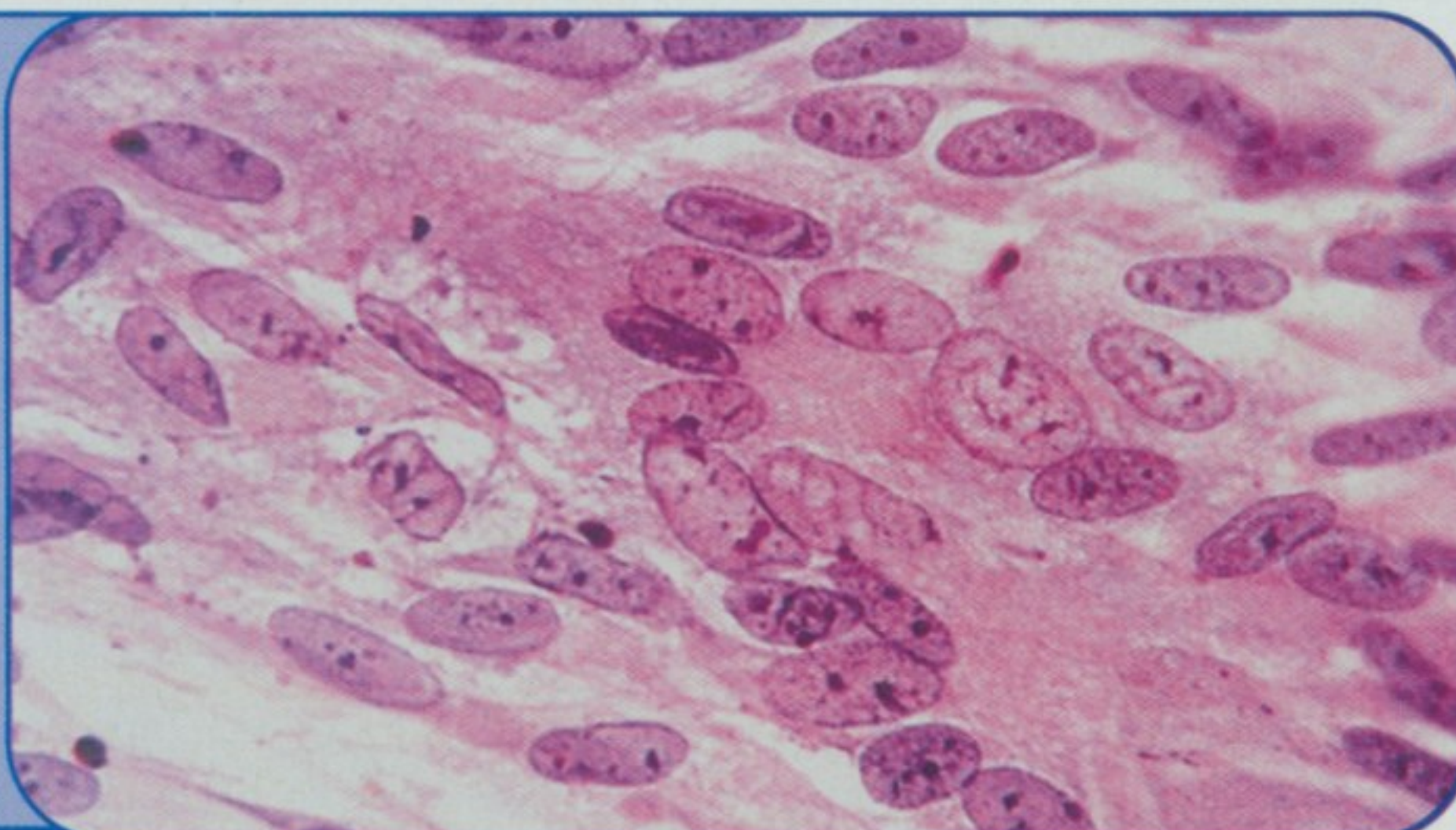
2
Када су откривене
крвне групе?
а) 1850
б) 1900
в) 1950?

5
Која врста рака је
најчешћа?
а) рак плућа
б) дојки
в) коже?

6
Која је најмања
вредност „фактора
за заштиту од сунца”
(spf) коју треба да
користе одрасле
особе ради одбране
од штетног
ултраљубичастог
зрачења?
а) 10
б) 15
в) 20?

3
Коју болест изазива
вирус Varicella zoster?
а) велики кашаљ
б) мале богиње
в) овчије богиње?

7
У свету је од астме
оболело око:
а) 100 милиона
б) 200 милиона
в) 300 милиона
особа?

Г. В.

ФИНАЛИСТИ ЛИТЕРАРНОГ КОНКУРСА 2007

**ЛИТЕРАРНИ
КОНКУРС**
Енергија и природа
моји пријатељи

Драга децо,

На литерарни конкурс Електропривреде Србије, под називом „ЕНЕРГИЈА И ПРИРОДА – МОЈИ ПРИЈАТЕЉИ“ који је трајао од 6. октобра до 6. новембра, стигла су 1.042 рада које су од више хиљада радова изабрали учитељи и наставници из 231 школе широм Србије. Стручни жирији привредних друштава ЕПС-а изабрали су 60 најбољих од којих је жири ЕПС-а изабрао 10 нај - нај радова.

У Центру лепих уметности „GUARNERIUS“ у Београду, ЕПС је средином децембра организовао свечану доделу награда за ауторе 10 најбољих радова.

То су:

1. **Мартина Хрћан**, IV разред, ОШ „Људовит Штур“, Кисач
2. **Лана Здравковић**, IV разред, ОШ „Јован Цвијић“, Костолац
3. **Мирко Јевтић**, V разред, ОШ „Б.П. Пинки“, Стара Пазова
4. **Лав Тимотијевић**, V разред, ОШ „Никола Тесла“, Београд
5. **Јована Солдатовић**, VI разред, ОШ „23. октобар“, Кленак,
6. **Лиора Шијачки**, VI разред, ОШ „Михаило Петровић Алас“, Београд
7. **Јелена Лазић**, VI разред, ОШ „Браћа Недић“, Осечина
8. **Емилија Радосављевић**, VI разред, ОШ „Лепосавић“, Лепосавић
9. **Александра Бабић**, VIII разред, ОШ „Војвода Пријезда“, Сталаћ
10. **Данијел Лазић**, VIII разред, ОШ „Добрила Стамболић“, Сврљиг

Аутори осталих 50 награђених радова су:

Алексић Теодора, седми разред, ОШ „Бранко Радичевић“, Косовска Митровица, Анђелић Сања, осми разред, ОШ „Иво Андрић“, Београд, Арсенијевић Тина, четврти разред, ОШ „Коста Трифковић“, Нови Сад, Балевић Лука, други разред, ОШ „Десанка Максимовић“, Зајечар, Бенић Ксенија, пети разред, ОШ „Душан Јерковић“, Ужице, Богосављевић Јована, осми разред, ОШ „Ђура Јакшић“, Плажане, Бошковић Зорана, шести разред, ОШ „Јанко Веселиновић“, Београд, Брзаковић Јелена, четврти разред, ОШ „Бане Миленковић“, Ново Село, Буквић Сања, осми разред, ОШ „Краљ Александар I“, Пожаревац, Вуков Никола, осми разред, ОШ „Светозар Милетић“, Тител, Горчев Катарина, први разред, ОШ „Моша Пијаде“, Димитровград, Дрењанин Огњен, седми разред, Прва обреновачка основна школа, Обреновац, Ивановић Младен, шести разред, ОШ „Цар Константин“, Ниш, Игњатовић Јелена, осми разред, ОШ „Душко Радовић“, Ниш, Јанчић Јована, осми разред, ОШ „Доситеј Обрадовић“, Пожаревац, Јовановић Анђела, шести разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Кнежевић Милица, шести разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Крстић Андријана, осми разред, ОШ „Милутин и Драгиња Тодоровић“, Крагујевац, Крстић Катарина, седми разред, Прва обреновачка основна школа, Обреновац, Котур Јована, пети разред, ОШ „Иво Лола Рибар“, Рума, Коцић Наталија, седми разред, ОШ „Стефан Немања“, Ниш, Кривић Селена, четврти разред, ОШ „Трива Витасовић-Лебарник“, Лаћарак, Максимовић Радмила, осми разред, ОШ „Свети Сава“, Велика Плана, Маринковић Аница, седми разред, ОШ „Свети Сава“, Паралово, Марковић Луна, трећи разред, ОШ „Вук Ст. Караџић“, Пирот, Мацић Анђела, седми разред, ОШ „Доситеј Обрадовић“, Ћићевац, Мирковић Никола, трећи разред, ОШ „Рудовци“, Рудовци, Михаљчић Милутин, осми разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Младеновић Душан, осми разред, ОШ „Доситеј Обрадовић“, Пожаревац, Пантелић Лазар, пети разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Пашић Урош, шести разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Пеурача Ана, трећи разред, ОШ „Светозар Милетић“, Земун, Пешић Павле, шести разред, ОШ „Јован Курсула“, Варварин, Радојчин Станислава, четврти разред, ОШ „Милета Протић“, Товаришево, Раичевић Теодора, шести разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Ралевић Милица, четврти разред, ОШ „Бане Миленковић“, Ново Село, Ристески Вања, осми разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Савић Александар, четврти разред, ОШ „Свети Сава“, Суботинац, Станковић Соња, пети разред, ОШ „Миладин Митић“, Лапље Село, Станојевић Наташа, седми разред, ОШ „Доситеј Обрадовић“, Ћићевац, Станојловић Срђан, трећи разред, ОШ „Славко Поповић“, Даросава, Стевановић Стефан, пети разред, ОШ „Вук Ст. Караџић“, Крагујевац, Стефановић Анђела, седми разред, ОШ „Момчило Поповић-Озрен“, Параћин, Стојановић Александар, осми разред, ОШ „Иван Горан Ковачић“, Нишка Бања, Тобић Исидора, осми разред, ОШ „8. септембар“, Пирот, Тодоровић Александра, шести разред, ОШ „Танаско Рајић“, Чачак, Толар Александра, шести разред, ОШ „Марија Бурсаћ“, Београд, Филиповић Сретко, шести разред, ОШ „Јован Цвијић“, Зубин Поток, Штакић Александра, шести разред, ОШ „Мирослав Антић“, Оџаци, Шушњевић Исидор, шести разред, ОШ „Светозар Марковић Тоза“, Нови Сад.

Као што знате, Електропривреда Србије је 2007. годину посветила заштити животне средине и очувању необновљивих извора енергије.

Акција ЕПС И ДЕЦА 2007. под називом ШТЕДИМ ЕНЕРГИЈУ – ЧУВАМ СРБИЈУ, била је намењена ученицима основних школа и имала је за циљ да научи најмлађе како се паметном потрошњом енергије чува животна средина.

Пуно лепих награда вас чека и следеће године. Чекамо вас да се дружимо и учимо.

Ваша
Електропривреда Србије

129981

Дружите се са ЕПС-ом и на дечјој страни сајта www.eps.co.yu

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

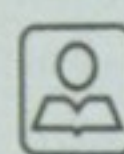
*50 јодина
са Вама!*

ДВАНАЕСТО МОРЕ

Бајка кад једном јочне више се не завршава.

Ијор
Коларов

ДВАНАЕСТО МОРЕ

БЕОГРАД

Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Kralja Milana 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ђетковића 1
Тел. 028 421 609

www.zavod.co.yu

КАКО ДА НЕКО ДРУГИ ОБАВИ ВАШЕ ОБАВЕЗЕ?

Растеретите ум и створите себи више слободног времена тако што ћете упослити друге за досадне, свакодневне обавезе. Ево како да то учините:

1. Постоје агенције као што је „Ваш човек у Индији“ које пружају услугу „помоћника издалека“. По цени од 15 долара на сат (или повољније, ако се договорите за месечно плаћање) добићете личног помоћника који ће да ради цео дан.

2. Помоћник који живи у Кини радо ће вам припремити сва документа за почетак радног дана. Међутим, мораћете да будете будни до 3 сата ноћу и научите кинески да бисте могли да разговарате с њим.

3. Најбоље је да помоћнику издалека поверите ја-

сно одређене послове који се понављају, као што су претраживање стручне литературе, провера коначне верзије текста или плаћање рачуна. Међутим, индијски помоћници издалека у стању су да својим послодавцима нађу и простор за дечји рођендан, приреде кућне поправке и надгледају начин исхране и дијете.

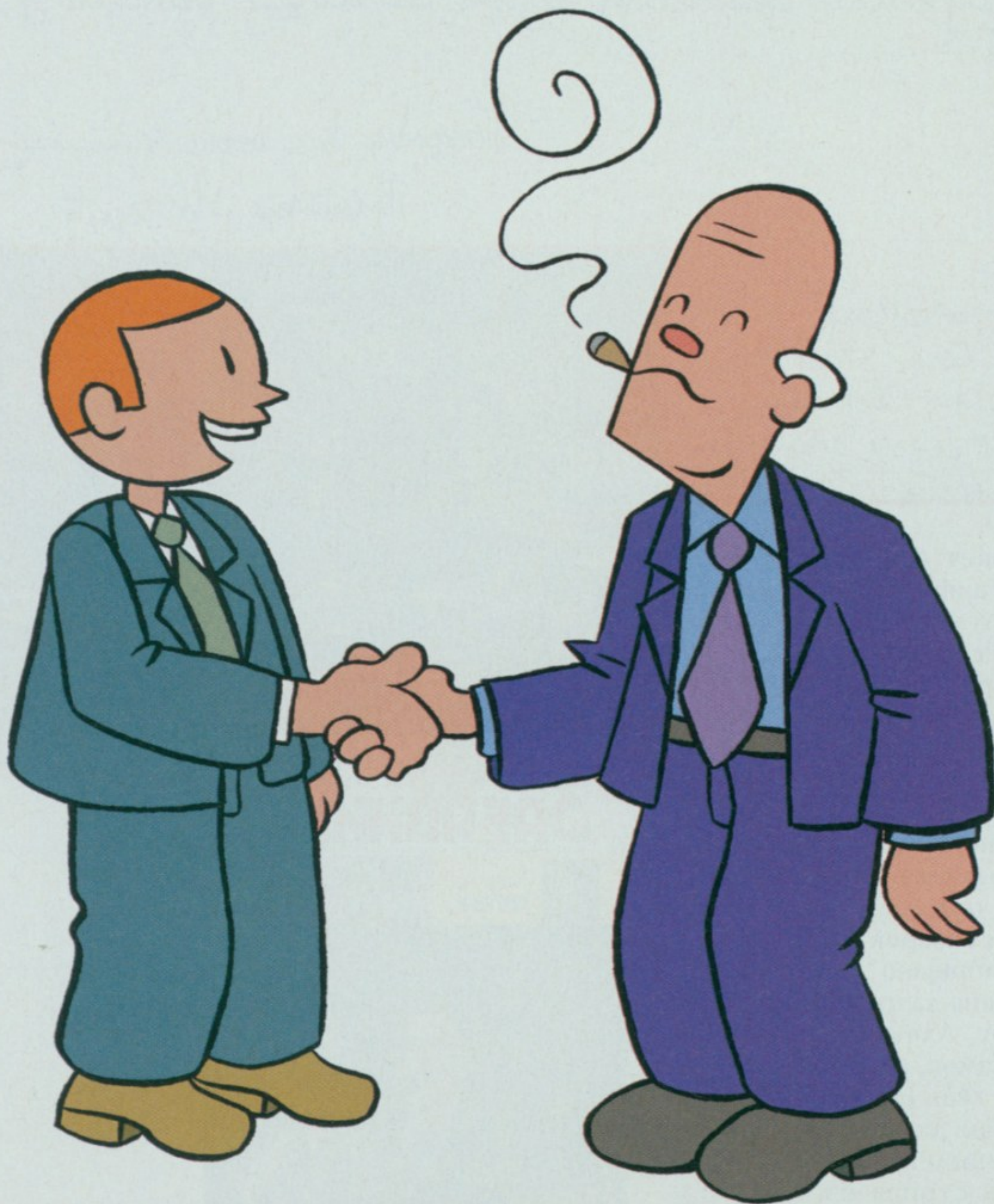
4. Слободно се опустите и не обраћајте пажњу на будилник, и не брините о најважнијим јутарњим вестима. Ваш помоћник издалека ће да вас пробуди и обавести вас о свему значајном што се десило тог јутра. Можете му поверити и да вам закаже картање са другарима. И све то, захваљујући глобализацији... ■

КАКО ДОБИТИ УНАПРЕЂЕЊЕ?

За почетак, обављајте добро свој посао. Унапређење се лакше добија ако је радно место упражњено, али морате да дођете до изражаја пре него што се то место укаже. Потрудите се да имате добре оцене свог рада, по могућству у писаном облику. Такође је важно да о вашем унапређењу одлучује особа која је две степенице изнад вас. Зато увек будите спремни да свом претпостављеном разговетно истакнете своје предности како би он убедио своје шефове. Никад не тврдите да сте надмоћнији од осталих запослених, то сасвим сигурно одбија сваког руководиоца. Истичите шта све можете да урадите, а не шта сте до сада урадили. Јасно ставите до знања да желите нова задужења, а не само да покушавате да се решите досадних обавеза које тренутно имате ■

Илустровао Саша Михаиловић

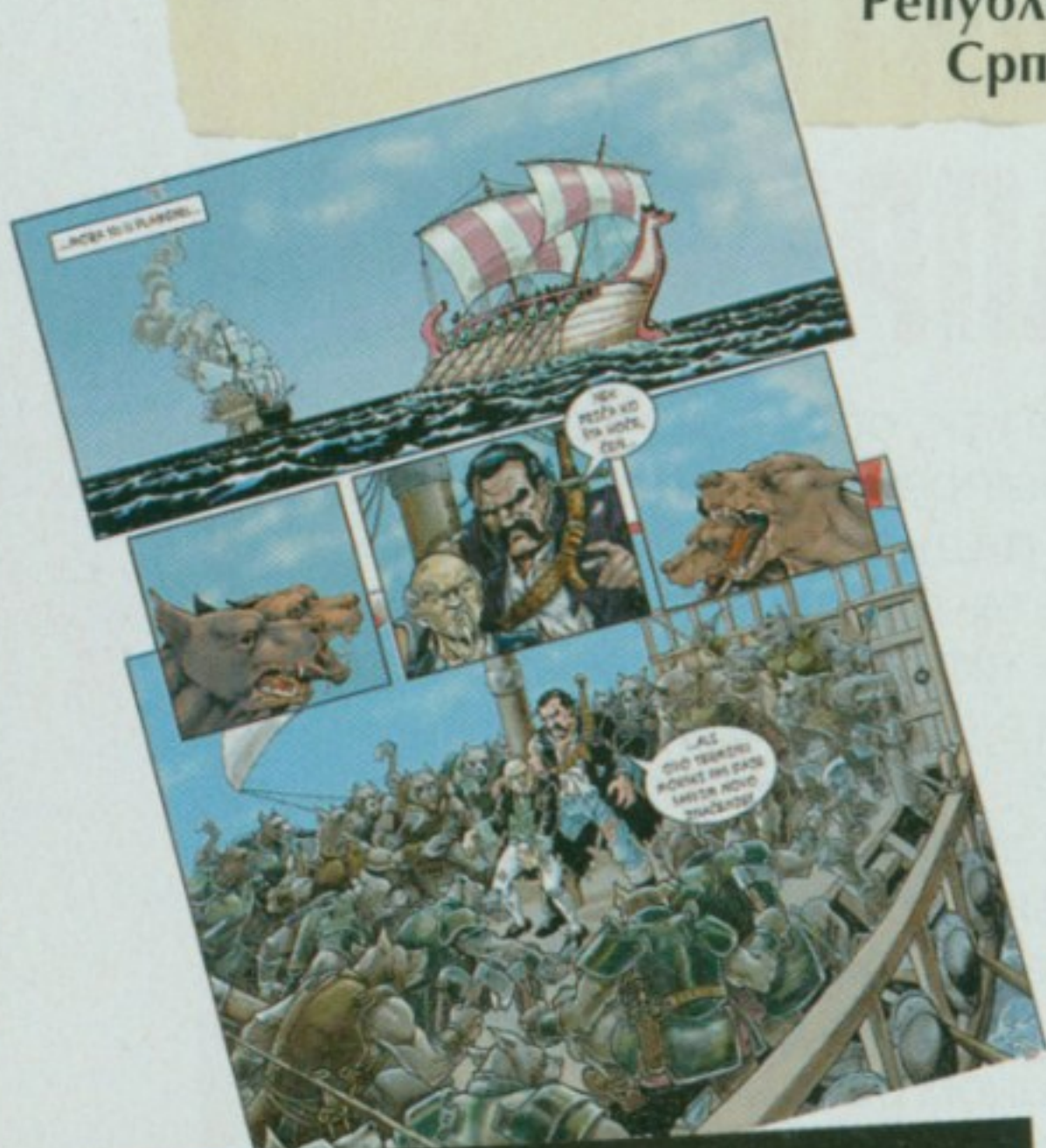

БОЈЕЊЕ СТРИПОВА

Имам четрнаест година и идем у осми разред Основне школе „Свети Сава“ у Шибовској (Република Српска). Одличан сам ученик. „Забавник“ читам и скупљам већ пет година и не пропуштам ниједан број. Много волим да цртам, а највише од свега – стрипове. Међутим, имам велики проблем: не знам којом се врстом боја боје стрипови. Покушао сам тушевима, акварелом, фломастерима... Те боје или су биле прејаке, или би се превише отапале. После сушења хамер је био нераван. Молим вас, кажите на каквој хартији цртају мајстори стрипа и које боје користе.

НИКОЛА КНЕЖЕВИЋ
П. Илова 55
78433 Шибовска
Република
Српска

За савет смо замолили Алексу Гајића, нашег истакнутог цртача стрипа који је стекао светску славу са својим радовима. Алекса, наиме, каже да је важно повести рачуна о врсти хартије и боје, тачније којом се бојом боји одређена хартија. Уколико употребљаваш акварел боје (он, рецимо, користи акварел боје „Да Винчи“), онда се користи и одговарајући акварел папир, на пример – „Фабријано“. Тада отопљена боја неће да цури. Када је реч о хамеру, Алекса користи „Шелеров“ хамер, а уз њега иде „Ротрингов“ туш. Надамо се да ћеш наћи начин да набавиш овај материјал, очигледно потребан да би цртеж стрипа изгледао беспрекорно ■

V.M
Chemical engineer
21, Essex Street, Fl. 3
Te Aro - Wellington
zirmzelen@gmail.com

Велиington, 11/2007

Поздрав Политичкиот Забавник са Новог Зеланда

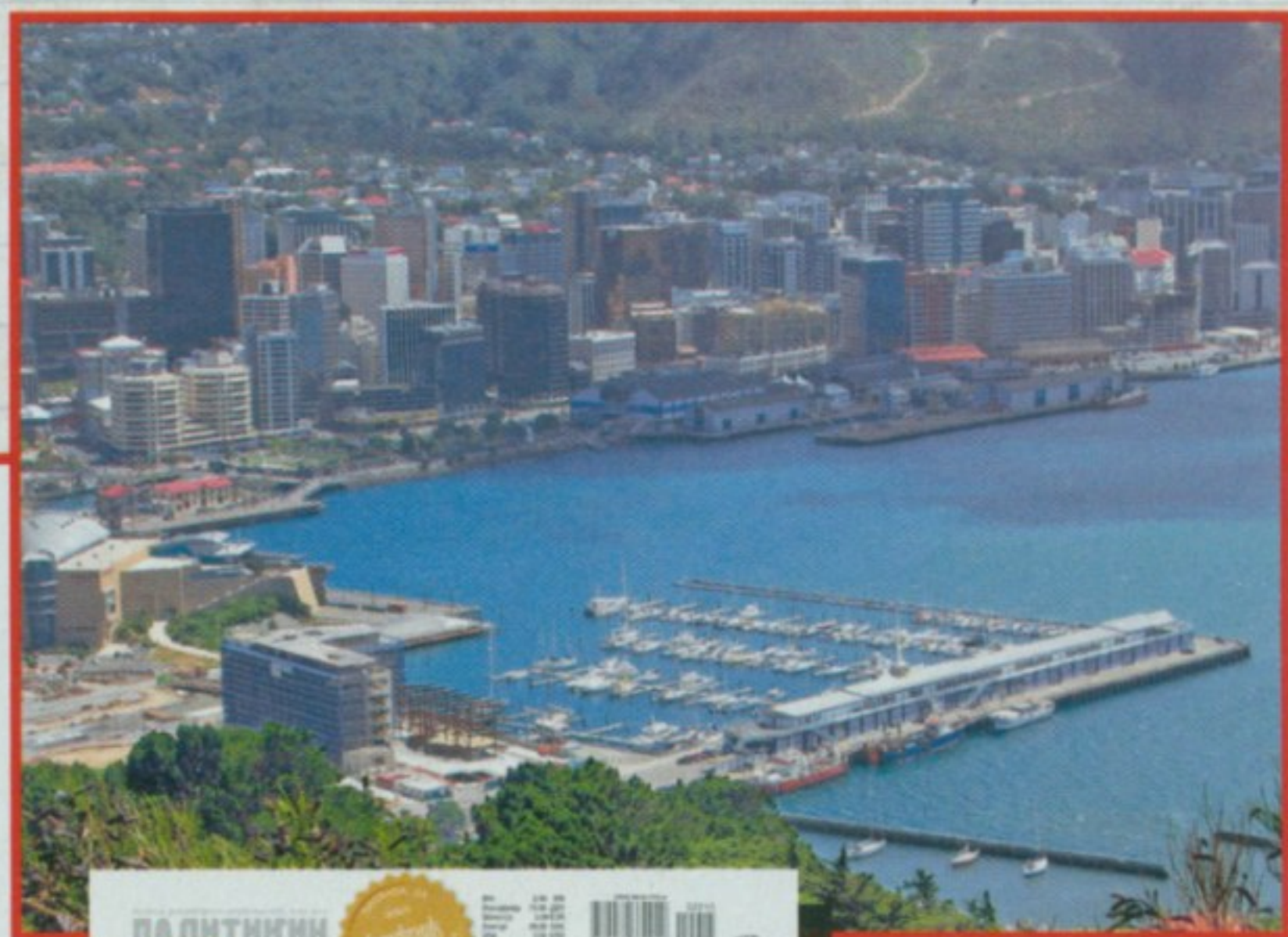
Живим и радим у Велиingtonу, славног града Новог Зеланда. Обде сам већ две године. За то време, ираиит П.З. који ти шаље тој дега абнискот поштом. Поштомка ситиже за 10-14 дана

Моје колеге, пореклот Енглези и Французи, којит часио иребадиит и иреносит садржаје П.З., су часио изнепађени богаиитиот ишта које обрађује П.З., ииити о басиони, ирираду човеку и несовот духовиот и таиеријалнот ситиараиитибу а да ирииоте ита ирасиор за ситриит, фантастику, екиитиитику и драге заиитиитиити.

Они не знау да ти кажу да ии у иииховготовиити иосиор итако разиоврсиити и богаиит часиити. Да ии иии знаи за неве ириитере у ситиу?

Поред заиитиитиити чланака, ја сам иосебно задрволаи језикот којит се ииити чланци у П.З..

Поздравља вас верни читалац
Влаиико Материит

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК
21. 12. 2007.

НЕУНИШТИВИ РОТШИЛДИ

Поштована редакцијо,
У једном од прошлих
бројева писали сте о
породици Ротшилд.

Занима ме да ли данас има
наследника ове породице и да ли су и
данас утицајни и моћни као што су
били у 19. и 20. веку? Мислим да би
било занимљиво да напишете чланак
и о породици Рокфелер.
Ваш, већ двадесет година, верни
читалац

НЕМАЊА М.
Београд

Јакоб
Ротшилд

УСАМЉЕНИ ПАПАГАЈ

Имам папагаја
кућног
љубимца, коме,
нажалост не

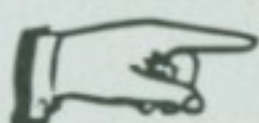
поклањам довољно
пажње. Да ли, уколико
нема партнера, папагај
може да угине од самоће?

ЛУКА

Одговор би могао да
буде и питање. Зашто
уопште чуваш кућног
љубимца коме не поклањаш
пажњу? Верујемо
да је реч о папагају – тигрици,
малој птици која

не задаје власницима много
муке. Довољно је да неколико
пута дневно станеш поред
кавеза и да јој се „обратиш”.
Можеш и да звиждиш. Видећеш
да ће покушати да подражава
твој глас. Папагаји воле музику,
па уколико не

можеш дуже време да будеш
поред ње ти јој бар укључи
радио. Ако је редовно храниш
и дајеш воду, чистиш кавез и
никада је не остављаш на промаји
– птица би требало да поживи.
Чак и без партнера. А ако за њу
немаш ни мало времена, онда је
поклони некоме ■

Током већег дела деветнаестог
века, фирма „Н. М. Ротшилд” била
је део највеће банке на свету, која је
доминирала међународним тржиштем
хартија од вредности. Као њиховог
савременог парњака, човек мора да
замисли спајање између банака као
што су „Мерил Линч”, „Морган
Стенли”, „Ц. П. Морган” и, вероватно,
„Голдман Сакс” – а можда и ММФ, с
обзиром на улогу Ротшилда у стабилизацији
финансија многих влада деветнаестог
века. Данас, пак, банка заузима релативно
мали простор у пословима међународних
финансијских услуга, пошто су је прегазили
такви производи хипертрофије корпорација,
попут HSBC „Лојдс-ТСБ” и банкарског
Бехемота, Сити групе.

Натанови прауници Ентони де Ротшилд,
Едмунд и Леополд, и Ги – глава Париске
куће, с браћом Аланом и Елијем, премостили
су тешке године после Првог светског рата,
као и после Другог. У пословима инвестиционог
банкарства велике послове са Светском
банком морали су да поделе са другим
банкама.

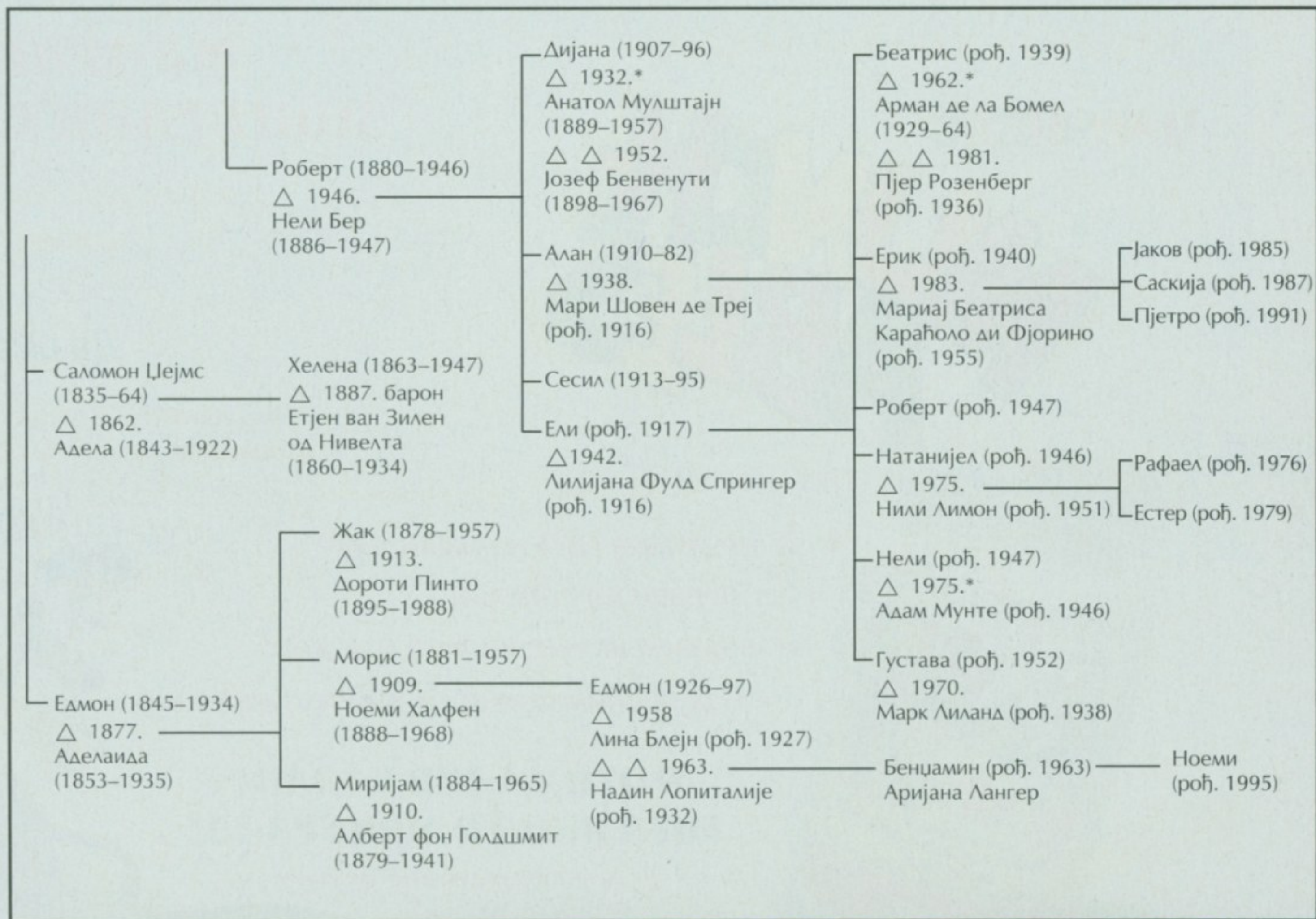
Осим инвестиционим банкарством,
компаније Ротшилд групе данас се баве
пословима управљања имовином (N. M. Rothschild Asset Management), још имају
главну улогу у одређивању цене злата на
светском тржишту и у одређивању цена на
тржишту природних ресурса Аустралије...
Француска грана породице има удела у
енергетици и железницама. Друга

француска грана породице пажњу је посветила
виноградима у Мутону, које је Филип
наследио када је умро његов отац Анри,
1947. године.

Обнављање веза између париских и
лондонских Ротшилда почело је 1962.
године, када је француска кућа уложила
600.000 фунти у ново предузеће коме је
председник био Ги: „Rothschilds Second Continuation”.
Следио је низ заједничких улагања.

Најдаљековидији од свих новијих планова
Ротшилда био је план о новој валути
званој „еурко” („European Composite Unit”)
заснованој на вредностима девет водећих
европских валута, као претходник каснијег
екија и евра.

Структура Ротшилд групе данас може да се
поједностави на следећи начин. На врху
пирамиде је „Rothschilds Continuation Holdings AG”,
холдинг компанија из Цириха, чија су главна
улагања деветнаест фирми, груписаних у
Великој Британији, Француској, Швајцарској,
Холандији, САД, Аустралији, Хонгконгу и
Сингапуру. Групом управља породица иако је
мултинационална. Шест чланова породице
има укупно 37 места у управним одборима
петнаест главних делова групе Н. М. Ротшилд.
Као и увек, постоји један главни партнер,
а данас је то Ивлин Ротшилд (рођен 1931),
Ентонијев син. И, као и пре, најбоља деца
породице наставиће послове – Едмонов син
Бенџамин (рођен 1963) и Гијев син Давид
(рођен 1942) ■

ХОЋУ БОНСАИ!

У броју 2909 прочитао сам текст о посебном јапанском гајењу дрвећа – бонсаи. Где могу да нађем такво дрво и како се оно одржава.

РАСТКО
Нови Београд

У нашем главном граду постоји Бонсаи друштво Београда чији се поједини чланови већ више од четврт века баве неговањем бонсаија! Последњих неколико година, почетком маја, Бонсаи друштво Београда приређује велику изложбу у Ботаничкој башти „Јевремовац“ на којој учествују излагачи из целе Србије. Једном месечно, последњег уторка у месецу, у 18 часова, чланови овог друштва одржавају састанке. Поред тога, они имају и свој сајт на Интернет адреси: www.bonsai.org.yu. Ту ћеш свакако моћи да сазнаш како да купиш или сам одгајиш бонсаи дрво, али и много других корисних савета, уједно и да ступиш у везу са људима који се баве овом племенитом вештином ■

ТАБЛЕТЕ ЗА ЖВАКАЊЕ ЗА ДЕЦУ

МАНЧИБЛС®

MUNCHABLES

ПРЕПОРУЧУЈЕ СЕ:

- за правилан раст и развој деце
- за превенцију анемија
- за побољшање апетита код деце
- код респираторних и других инфекција

**ОПТИМАЛНИ БАЛАНС
ВИТАМИНА И МИНЕРАЛА!**

Дијететски додатак исхрани

У АПОТЕКАМА
Произведено у САД!
Паковање: 30 таблета

Увозник и дистрибутер:
MP Global d.o.o.
Инфо: 011 26 22 945

МУЛТИВИТАМИНИ И МИНЕРАЛИ СА ГВОЖЂЕМ

у облику лава, шигра, слона и нилског коња
садржи 13 витамина и 9 минерала

**Да будеш снажан!
Да имаш румене образе!**

Преко 30% деце има проблема са анемијом,
ајевитом, респираторним и другим инфекцијама

92498

ЗАБАВНИКОВЕ ЛОГИЧКЕ ЗАГОНЕТКЕ

РЕШЕЊА

1. ПОПУНИТЕ ПРАЗНА ПОЉА

18	17	16	15	14	1
9	10	11	12	13	2
8	7	6	5	4	3

2. ПРОСЕЧНА СТАРОСТ
Капитен је старији 10 година од просечне старости целог тима.

3. ПРОЧИТАЈТЕ!
На 12 начина.

4. ЧЕТИРИ КРАЉИЦЕ

	♔		
			♔
♔			
		♔	

5. КУТИЈЕ И ПРЕДМЕТИ
Лако закључујемо да је $5(n-1) + 2 = 4n + 1$, односно, $n = 4$.
Значи, имате 4 кутије и $m = 4n + 1 = 17$ предмета.

6. ЛИСИЦА И ПАС
Док пас направи 6 скокова, лисица ће направити 9. Међутим, 6 скокова пса вреди колико 14 скокова лисице. Значи, са сваких 6 скокова пас надокнади 5 скокова лисице. Да би надокнадио почетну предност од 60 скокова, пас ће морати да начини 12 пута по 6 скокова, односно, стићи ће лисицу после 72 скока.

7. ТЕСТИРАЊЕ
Узмимо по једног ученика из сваке школе и претпоставимо да је први решио један задатак, други 2 задатка, трећи 3 и тако даље, и на крају осми 8 задатака. Значи, ових осам ученика решило је $1 + 2 + \dots + 8 = 36$ задатака. Према томе, од остала 22 ученика преостало је још 14, а како је решено укупно 50 задатака, излази да је ових 14 задатака решило тачно 14 ученика. Дакле, они су решили само по један задатак. Коначно, по један задатак решило је укупно 15 ученика.

8. БРОЈ КОЈИ НЕДОСТАЈЕ
Недостаје број 37. Наиме, почевши од 5, сваки наредни број већи је за 5, 7, 9, 11, и тако редом.

9. ЗАНИМЉИВА ИГРА
Марко узима из кутије С 3 куглице, тако да после тога ма како поступи Никола, Марко ће удесити да после његовог другог потеза остане једна кутија празна, а у осталим двома буде једнак број куглица. Тако ће са сигурношћу Марко да победи.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Њир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941); год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952) - Београд : Политика Магазини, 1939-1941; 1952- (Београд : Политика АД). - 30 см

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник
(Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

ДОМИНО УКРШТЕНИЦА

Смоква, спот, жут, тила, уплитати се, Аника, рил, Туран, Новак Ђоковић, ђи, оле, тепати, Инес, Ворд, рат, Ресен, ав, водник, ресор, Тамара, село, аст, ица, интересенти.

АНАГРАМ

Тиква без корена.

ИСПУЊАЉКА

Шангај, Пекинг (Шепард, апетит, Никола, Григор, Арнолд, јагода).

СКАНДИНАВКА

Дамин гамбит, кд, Лав, екар, Вера, п, Ласк, туризам, Ела, топ, недеља, шор, аноде, авоар, рај, како, РТС, царевати, а, д, талир, скакач, НИ.

КОМБИНОВАНА УКРШТЕНИЦА

Задруга, Ме, ИТ, Одо, рал, Дор, Алеути, „Матрикс“, п, Кијану Ривс, а, Алиса, ла, манекенка, тон, диода, мантил, лан, Аки, кула, д, талир, ушур, им, маслине, Сава, данас.

С. Б.

10. ЗАЈЕДНИЧКИ ПОСАО

Нека је Душану потребно d дана да заврши сав посао, Николи n , Станку s дана. Тада је $1/s + 1/d = 1/20$, $1/n + 1/d = 1/15$ и $1/n + 1/s = 1/12$. Израчунавамо да Станку треба 30 дана, Душану 60, а Николи 20 дана.

11. ЛАНАЦ

Нека је x тежина карике у ланцу од 80 карика. Тада је $80x = 100(x - 5)$, односно $x = 25$. Значи, шипка је тешка 2000 грама.

12. ОГРАДА

Употребљено је укупно 46 стубова.

Ко чита ЗАБАВНИК тај и зна
РЕШЕЊЕ:

1а, 2б, 3в, 4в, 5б, 6б и 7в.

ствар по закону обавезно означавање имена

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

БРОЈ 2915

YU ISSN 0032-339X

Први број „Политикиног Забавника“ изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић

Заменик генералног

директора Вернер Херић

Директор Зоран Мошорински

Главни и одговорни уредник

Зефирино Граси

Издаје

ПОЛИТИКА Магазини ДОО

Штампач

ПОЛИТИКА АД

Гrafички уредник

Горан Војиновић

Редакција

Слободанка Делибашић
Јасна Лукић
Петар Милатовић
Мирјана Огњановић
Јова Радовановић
Весна Ракић
Весна Софреновић

Техничка редакција

Бранислав Вукомановић
Зорица Милошевић
Јелена Попадић
Митра Тиљев

Секретаријат

Зорица Филиповић

Редакција

„ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК“
Македонска 29
11001 Београд, П. факс 124

Телефони

секретаријат 330-1452; 330-1456

техничка редакција

330-1454

централа

3373-111

претплата

330-1617

Огласни сектор

Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.

Текући рачун код Комерцијалне банке

АД Београд: 205-97096-91

Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK

АД Београд је: 265-1100310005857-35

Претплату слати уз обавезну назнаку:

ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ

„ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“.

Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. Полугодишња/авионом: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR

(или противвредност осталих валута)
за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM
MAIN DE: DEUTDEFF

Korisnička banka: 100 9363029 0000

RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd

SWIFT CODE: RZBSRSBG

Korisnik: RS35265100000002543779

POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II DRESDNER BANK AG Frankfurt am Main,
Germany SWIFT CODE: DRESDEFF

Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA

AD, Beograd, Sv. Save 14

Serbia

SWIFT - BIC: KOBBSRBGXXX

Korisnik: RS35205002000984500033

POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd

Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:

Претплата на лист Забавник

Копију уплате и адресу послати на:

ПОЛИТИКА новине и магазини д.о.о.

- 11000 Београд,

Булевар деспота Стефана 24/1,

Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Званично
испитивање
тиража
(одитовање)
врши

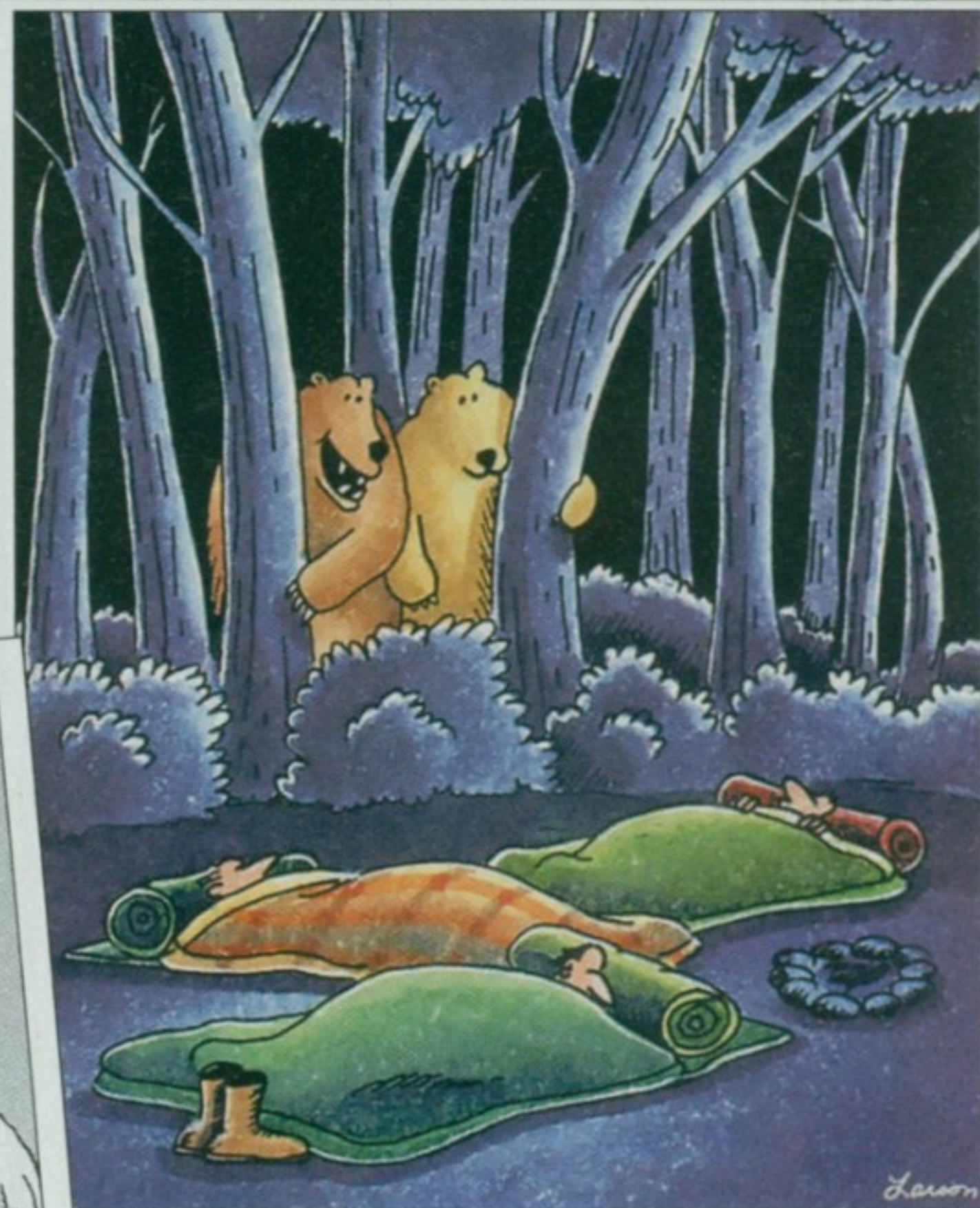
Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА

Рут Сандерсон

ЧУДЕСНИ СВЕТ

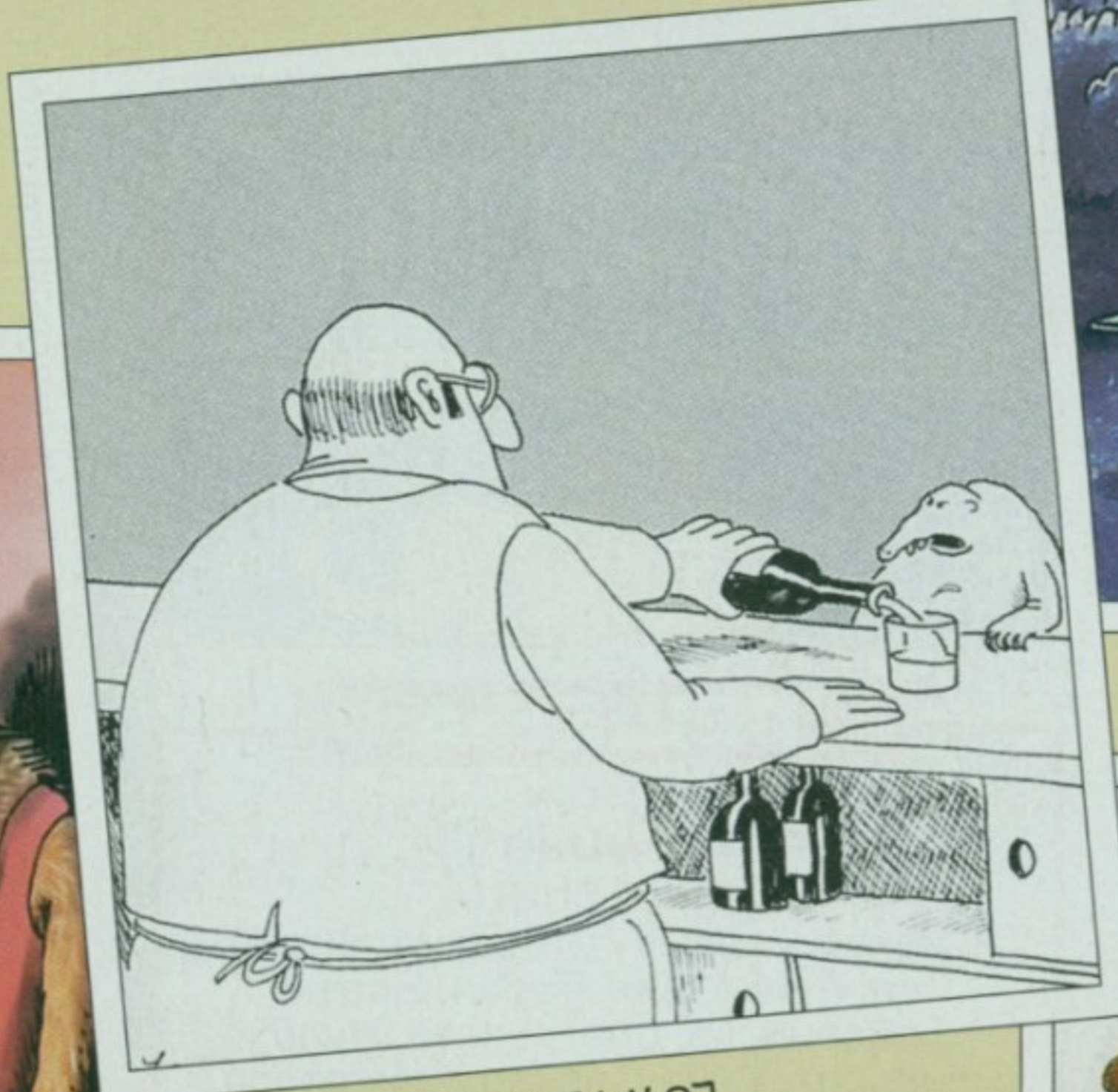
ГЕРИЈА ЛАРСОНА

„ВИДИ, СЕНАВИЧИ!”

Larson

„И ТАКО КАЖЕМ ЈА ЊОЈ...
ДОСТА МИ ЈЕ ЖИВОТА У ТОЈ РУПИ,
КОПАЊА ПО ЂУБРЕТУ И ДА СТАЛНО
ЈЕДЕМ ЦРВЕ!”

„ЈУПИИИ!
ИМАМ ПРАВО
И НА ТРЕКУ
ЖЕЉУ!”

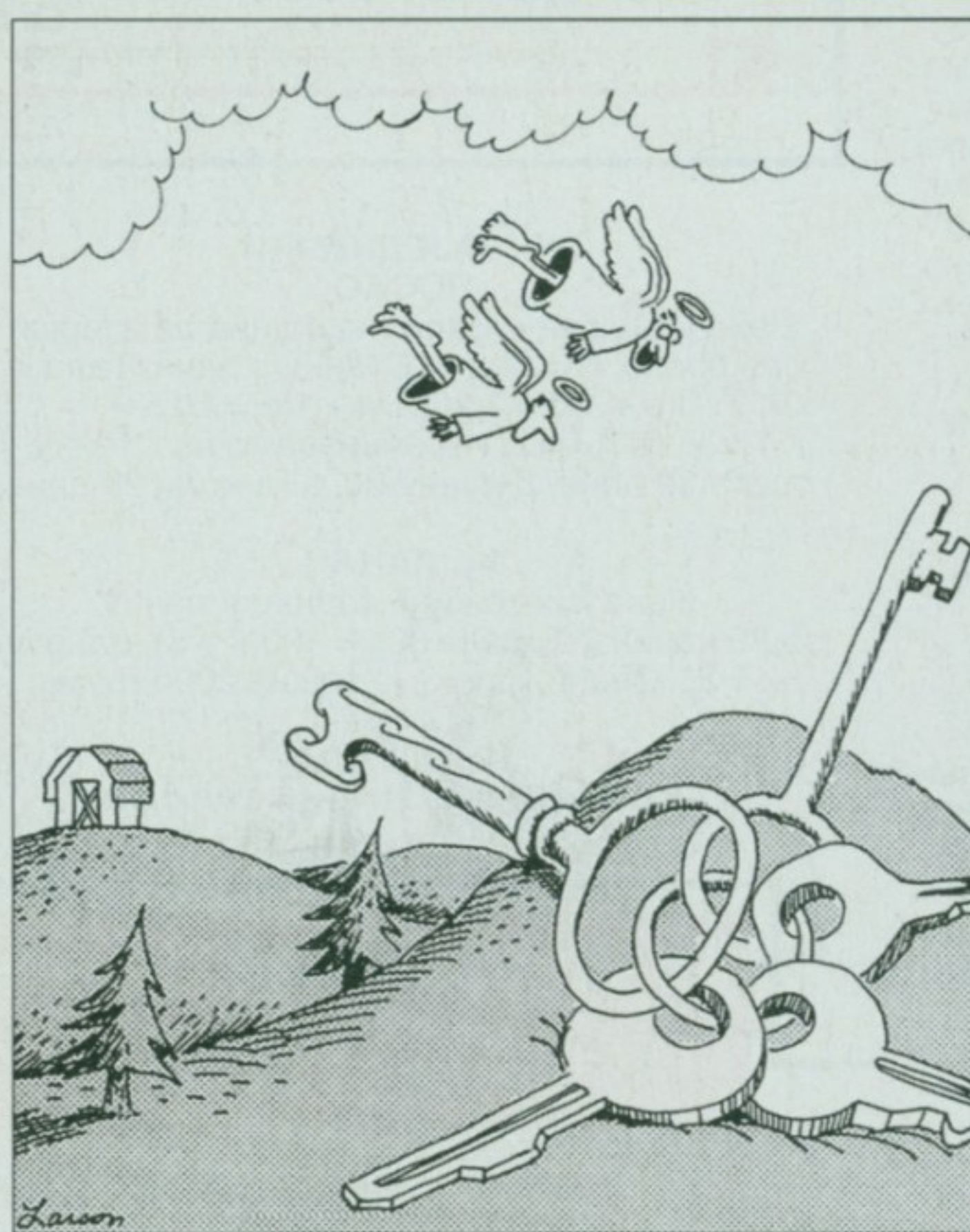
Larson

Larson

„ОВИ НАС, ИЗГЛЕДА, СТИЖУ!”

ШЕЗДЕСЕТ ШЕСТ

Larson

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
21. 12. 2007.

**ДОСАДА ЈЕ
ЦАРСТВО
ЧОВЕКОЉУБАЦА.**

Вирџинија Вулф
енглеска списатељица
(1882–1941)

**ЧОВЕК
КОЈИ СЕ
ДОСАЂУЈЕ
ПРОБИЈА СЕ
КРОЗ ЖИВОТ
БРЖЕ
ОД ДРУГИХ.
АКО СЕ
ДОСАЂУЈЕШ –
ПОШТОВАЋЕ ТЕ.**

Сол Белоу
амерички књижевник
(1915–2005)

**ПОСАО
ОТКЛАЊА
ТРИ ВЕЛИКЕ
ЉУДСКЕ БОЉКЕ:
ДОСАДУ, ПОРОК
И ПОТРЕБУ.**

Волтер
француски мислилац
(1694–1778)

**ПРОТИВ
ДОСАДЕ
И БОГОВИ
УЗАЛУД
РАТУЈУ.**

Фридрих Ниче
немачки филозоф
(1844–1900)

**ДОСАДА
НАСТАЈЕ
КАД
ОЗБИЉНОСТ
ПОСТАНЕ
ПУНОЛЕТНА.**

Оскар Вајлд
британски књижевник
(1854–1900)

**ЖЕНСКА
ДОСАДА
ИМА СВОЈЕ
ИМЕ – ТО ЈЕ
ИМЕ ЧОВЕКА
С КОЈИМ ЖИВИ.**

Андре Суарес
француски песник
(1868–1948)

РЕКЛИ

СУ

О ДОСАДИ

ТАЧНОСТ ЈЕ ВРЛИНА ОНИХ КОЈИ СЕ ДОСАЂУЈУ.

Ивлин Во
енглески писац
(1903–1966)

ПРАВИ УЖАС САЧИЊЕН ЈЕ ОД ДОСАДЕ.

Чезаре Павезе
италијански књижевник
(1908–1950)

**ДОСАДА ЈЕ
ЈЕДНА ОД
НАЈСТРАШНИЈИХ
БОЉКИ
КОЈЕ
ЧОВЕК
МОРА
ДА ПОДНЕСЕ.**

Марсел Пруст
француски писац
(1871–1922)

**ДВА
НЕПРИЈАТЕЉА
ЉУДСКЕ
СРЕЋЕ СУ
БОЛ
И ДОСАДА.**

Александар Грејам Бел
шкотски проналазач
(1847–1922)

**ЧЕСТО
ОПРАШТАМО
ОНИМА
КОЈИ НАМ
ДОСАЂУЈУ,
АЛИ НИКАДА
ОНИМА
КОЈИМА
ДОСАЂУЈЕМО.**

Франсоа ла Рошфуко
француски мислилац
(1613–1680)

**ДЕВЕДЕСЕТ
ОД СТОТИНУ
ЖЕНА
ДОСАЂУЈЕ СЕ
ДОК ВОДИ
ЉУБАВ.**

Жорж Брасанс
француски песник,
шансоњер
(1921–1981)

**РАЗЛИЧИТЕ
ВЕРЗИЈЕ
ДОГАЂАЈА
СТАЛНО СЕ
МНОЖЕ
КАКО СЕ
НЕ БИСМО
ДОСАЂИВАЛИ.**

Федерико Фелини
италијански редитељ
(1920–1993)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD

